

**”Ensimmäistä kertaa tuntui, että oikeesti
jotain kiinnosti mun asiat”**

Nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä

Maarit Rantanen
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

”Ensimmäistä kertaa tuntui, että oikeesti jotain kiinnosti mun asiat”

Nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä

Maarit Rantanen

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Tuija Kotiranta

Syksy 2014

86 sivua + 3 liitettä

Etsivässä nuorisotyössä autetaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolella tai muuten tuen tarpeessa olevia nuoria tukemalla heitä ongelmatilanteissa ja ohjaamalla heitä tarvittavien palvelujen piiriin. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan etsivää nuorisotyötä siihen osallistuneiden nuorten kokemusten kautta hyödyntäen fenomenologista tutkimusotetta. Tarkastelun kohteena ovat kokemukset etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä nuorten elämäntilanteeseen. Tutkimusaineisto kerättiin avoimilla haastatteluilla kahdeksalta etsivään nuorisotyöhön osallistuneelta nuorelta. Aineiston analysoinnissa sovellettiin fenomenologista analyysia.

Analyysin ensimmäisen päävaiheen lopuksi muodostui kahdeksan yksilökohtaista merkitysverkostoa. Toisen päävaiheen jälkeen muodostui analyysin päätulokset: yksi yleinen merkitysverkosto etsivään nuorisotyöhön liittyvistä kokemuksista sekä seitsemän elämäntilanteeseen liittyvää yleisen merkitysverkoston tyyppiä. Etsivään nuorisotyöhön liittyvät kokemukset oli jäsennettävissä viiteen sisältöalueeseen: onnistuminen yksilöllisen elämäntilanteen huomioimisessa, etsivään nuorisotyöhön osallistuminen arjen rytmittäjänä, etsivän nuorisotyöntekijän roolin merkityksellisyys, oman päätösvallan kunnioittamisen tärkeys sekä auttamisen ja tukemisen tärkeys. Kokemukset etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen jäsentyivät myös viiteen sisältöalueeseen: elämäntilanteen haastavuus ennen etsivää nuorisotyötä, ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa, mielekkään suunnan löytäminen elämälle, luottavaisuus tulevaisuuteen sekä muutos itseen ja omaan elämään suhtautumisessa.

Yksilöllisen elämäntilanteen ja tuen tarpeen huomioivaa etsivää nuorisotyötä pidettiin toimivana kokonaisuutena, ja nuorilla oli toiminnasta positiivisia kokemuksia. Avun ja tuen saaminen sekä nuoren kuunteleminen nuoren päätösvaltaa kunnioittaen koettiin tärkeäksi. Toimintaan osallistumisella koettiin olleen suuri merkitys elämäntilanteen kannalta. Sen myötä nuoret kokivat saaneensa arkea rytmittävää tekemistä ja tukea mielekkään elämänsuunnan löytämiselle. Tulevaisuuteen suhtauduttiin nuorisotyöhön osallistumisen jälkeen toiveikkaammin, ja oma asenne itseä kohtaan muuttui osalla myönteisemmäksi. Etsivän nuorisotyön toteutuksen kannalta on tärkeää, että nuori haluaa ulkopuolista tukea ja on motivoitunut oman tulevaisuutensa suunnitteluun. Työntekijän osalta on tärkeää, että hän onnistuu luomaan turvallisen ja välittävän ilmapiirin sekä muodostamaan luottamuksellisen suhteen nuoren kanssa. Olennaista on myös se, että nuorten saatavilla on riittävästi tietoa etsivän työn tarjoamasta tuesta ja ohjauksesta. Huomiota tulisi kiinnittää nuorten ohjautumiseen etsivään työhön. Kehittämistä kaipaavien nuorten tarpeessa ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tunnistaminen ja saattaminen etsivän nuorisotyön piiriin.

Avainsanat: Etsivä nuorisotyö, nuorisotyö, nuoruus, fenomenologinen tutkimus

KUVIOT

KUVIO 1	Fenomenologisen analyysin eteneminen tiivistetysti yhden haastattelun osalta.....	51
KUVIO 2	Nuorten kokemukset etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä elämäkululle.....	70

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 NUORUUS OSANA ELÄMÄNKULKUA	3
2.1 Nuoruus – mitä se on?	3
2.2 Kohti ammatinvalintaa ja työelämää	5
2.2.1 Kouluttautuminen ja opintojen keskeyttäminen elämänkulun muokkaajina.....	6
2.2.2 Työelämään siirtyminen	8
2.3 Yksilöllisten elämänkulkujen tukeminen nuoruudessa	10
2.3.1 Nuorisotyön ja sosiaalityön mahdollisuudet nuorten tukemisessa.....	10
2.3.2 Nuoret oman elämänkulkunsa muokkaajina	12
3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ NUORTEN TUKENA	16
3.1 Etsivä nuorisotyö - mitä ja miksi?	16
3.2 Etsivän nuorisotyön kehitys sosiaalisesta kenttätyöstä osaksi nuorisolakia.....	17
3.3 Etsivän nuorisotyön toteutus	19
3.3.1 Etsivän työn menetelmä ja työtavat.....	19
3.3.2 Nuoren tukeminen etsivän työn periaatteiden mukaisesti	23
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA METODOLOGIA.....	25
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	25
4.2 Kokemusten tutkiminen ja eksistentiaalinen fenomenologia	26
4.3 Eksistentiaalisen fenomenologian holistinen ihmiskäsitys.....	29
4.4 Tutkijan esiymmärrys	33
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	36
5.1 Aineiston keruu ja tutkimukseen osallistujat.....	36
5.1.1 Avoin haastattelu aineistonkeruun menetelmänä ja haastattelujen toteutus.....	36
5.1.2 Tutkimukseen osallistuneet ja aineiston kuvaus.....	40
5.2 Aineiston fenomenologinen analyysi	41
5.2.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen.....	42
5.2.2 Yleisen merkitysverkoston tyyppien luominen	46

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset	54
6 KOKEMUKSIA ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA SEN MERKITYKSESTÄ.....	58
6.1 Kokemukset etsivästä nuorisotyöstä.....	58
6.1.1 Onnistuminen yksilöllisen elämäntilanteen huomioimisessa.....	58
6.1.2 Etsivään nuorisotyöhön osallistuminen arjen rytmittäjänä.....	59
6.1.3 Etsivän nuorisotyöntekijän roolin merkityksellisyys	60
6.1.4 Oman päätösvallan kunnioittamisen tärkeys	61
6.1.5 Auttamisen ja tukemisen tärkeys.....	62
6.2 Kokemukset etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen.....	63
6.2.1 Elämäntilanteen haastavuus ennen etsivää nuorisotyötä	63
6.2.2 Ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa.....	65
6.2.3 Mielekkään suunnan löytäminen elämälle	67
6.2.4 Luottavaisuus tulevaisuuteen.....	68
6.2.5 Muutos itseen ja omaan elämään suhtautumisessa.....	69
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	71
7.1 Yhteenveto ja pohdinta.....	71
7.2 Tutkimuksen arviointia.....	76
7.3 Jatkotutkimusmahdollisuuksia	78
LÄHTEET	79
LIITTEET	87

1 JOHDANTO

Työelämästä ja koulutuksesta syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tunnistamisesta ja tukemisesta on käyty laajaa yhteiskunnallista keskustelua useamman vuoden ajan. Kiinnostus nuorten hyvinvointia ja tuen tarvetta kohtaan onkin kasvanut, ja tukitoimia pyritään kehittämään niin syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi kuin ongelmien korjaamiseksi. Arviot syrjäytyneiden nuorten määrästä vaihtelevat, mutta luvut ovat kuitenkin huomattavan suuria. Vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita arvioitiin olevan noin 51 300, joista työttömiä, ilman peruskoulun jälkeistä koulutusta olevia, työnhakijoita oli 18 800 ja muita työvoiman ulkopuolisia 32 500 (Myrskylä 2012, 2). Syrjäytyneiden nuorten tilanteiden kartoittamiseksi ja heidän tukemisekseen on tärkeää löytää keinoja. Yksi nuorille tukea ja ohjausta tarjoava taho on etsivä nuorisotyö, jonka avulla etsitään ratkaisuja nuorten ongelmiin ja autetaan nuoria saavuttamaan tarvittavia palveluja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012).

Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella etsivää nuorisotyötä nuorten omien kokemusten kautta. Etsivää nuorisotyötä on tärkeää tutkia sen ajankohtaisuuden ja tarpeellisuuden vuoksi. Nuorten oman näkökulman esille tuonti on olennaista tukimuodon toimivuuden tarkastelussa ja jotta tukimuotoa voidaan kehittää vastaamaan entistä paremmin nuorten tarpeisiin. Oma kiinnostukseni etsivää nuorisotyötä kohtaan heräsi seurattuani keskustelua nuorten syrjäytymisestä ja heidän tukemismahdollisuuksistaan. Tämä jo laajalti käytössä oleva erityisnuorisotyön muoto on monille vieras, ja siksi onkin tärkeää tuoda esille, mitä etsivä nuorisotyö käytännössä on ja minkälainen merkitys sillä on tukea kaipaaville nuorille.

Nuorisolain (693/2010, 7 §) mukaan etsivän nuorisotyön tarkoituksena on olla läsnä nuorten keskuudessa edistämällä heidän kasvuaan, pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille sekä itsenäistymistä. Ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita henkilöitä, jotka ovat työmarkkinoiden tai koulutuksen ulkopuolella. Tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää syrjäytymistä sekä aktivoida nuoria (Juvonen 2009, 156). Etsivä työ on laajentunut valtakunnallisesti ja kehittynyt ajan myötä. Vuonna 2013 etsivää nuorisotyötä tehtiin Suomessa jo 283 kunnassa eli noin 93 prosentissa kunnista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, Puuronen 2014, 11). Etsivä nuorisotyö on sijoittunut nuoriso- ja

sosiaalitoimen välimaastoon juurtuen samalla osaksi suomalaista auttamis- ja palvelujärjestelmää (Huhtajärvi 2008, 456).

Suurin osa nuorista kulkee kohti aikuisuutta koulutuksen ja mahdollisen työkokemuksen kautta ilman suurempia vaikeuksia. Joidenkin on kuitenkin vaikeaa löytää paikkaansa yhteiskunnassa ja hahmottaa mahdollisuuksiaan tulevaisuutensa suhteen. Nuoruus nähdäänkin elämänkulun vaiheena, jossa voidaan tarvita ohjausta ja tukea (Pohjola 2009, 28). Nuorten edellytykset kiinnittyä yhteiskuntaan ovat muuttuneet ajan kuluessa yhteiskunnallisten, rakenteellisten ja kulttuuristen muutosten myötä. Koulutuksen, ammatin ja työn valinta eivät ole enää entisellä tavalla hallittavissa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 13.) Myös koulutuksesta työelämään siirtymisen puitteet ovat muuttuneet. Yksilön itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ovat nyky-yhteiskunnassa laajat, mutta myös sosiaaliset riskit ovat kasvaneet. Yksittäiset ongelmat eivät yleensä ole ylitysepääsemättömiä, mutta ongelmien kasautuessa tilanne voi muuttua huomattavasti vaikeammaksi ja tuen tarve kasvaa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 25–27.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä nuorten elämään. Tutkielma etenee luvussa kaksi yleisemmästä nuoruusvaiheen käsittelystä yksilöllisten elämäntietojen tarkasteluun. Luvussa kolme perehdyn etsivään nuorisotyöhön niin historian kuin nykypäivänkin käytäntöjen kautta. Tämän jälkeen luvussa neljä kuvaan tutkimustehtävän tarkemmin ja käyn läpi tutkimuksen fenomenologista lähestymistapaa. Luvussa viisi paneudun tutkimuksen toteutukseen niin aineistonkeruun kuin fenomenologisen analyysin toteutuksen kuvauksen kautta. Viidennessä luvussa pohdin lisäksi tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Tutkimuksen tuloksia käyn läpi luvussa kuusi, ja lopuksi johtopäätökset-luvussa on pohdintaa ja yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista. Lisäksi viimeisessä luvussa arvioin tutkimusta ja esitän jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 NUORUUS OSANA ELÄMÄNKULKUA

2.1 Nuoruus – mitä se on?

Nuoruutta voidaan lähestyä eri näkökulmista, ja eri tieteenaloilla on oma käsityksensä nuoruudesta. Lääketiede korostaa fyysistä kypsymistä aikuisuuteen, kasvatustieteessä lähestytään nuoruutta oppimisen näkökulmasta ja yhteiskuntatieteissä paneudutaan esimerkiksi nuorisokulttuureihin. Huomio kiinnittyy näin ollen nuoruuden erilaisiin tapahtumiin ja muutoksiin nuorena itsessä sekä suhteessa ympäröivään maailmaan. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 13–14.)

Nuoruus ei ole vain matka aikuisuuteen vaan tärkeä elämävaihe, jolloin kehitytään niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Nuoruudesta aikuisuuteen siirtymistä voidaan pitää kriittisenä vaiheena ihmisen elämänsä elämässä. Tuona aikana luodaan elämän mahdollisuuksia ja tilaisuuksia. Elämänvaiheeseen kuuluvat yleensä koulun päättymisen ja jatko-opinnot sekä työelämään siirtyminen. Usein tapahtuu myös muutoksia asuinpaikan ja ihmissuhteiden suhteen. (Caspi 2002, 281.) Lisäksi nuoruudessa selkiytetään oman elämän merkitystä (Aaltonen ym. 2003, 13–14).

Kuva nuorisosta on muuttunut ajan myötä (Puuronen 2006, 15). Yhteiskunnallisena ryhmänä nuoruus on joidenkin näkemysten mukaan eriytynyt omaksi elämänvaiheeksi varsinaisesti vasta koulutusyhteiskunnan muotoutumisen myötä. Ikäraajat ovat muokkaantuneet niin yhteiskunnassa, perheissä kuin ihmisten elämässä tapahtuvien muutosten myötä. (Pohjola 2009, 23–24.) Nuoruutta rajaavista ikärajoista ei ole yhtenäistä käsitystä, ja pelkästään lainsäädäntö määrittää nuoruuden ikävaiheena eri tavoin. Nuorisotyötä säätelevän nuorisolain (72/2006) mukaan nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita.

Havighurstin 1950-luvulla kehittämän nuoruuden kehitystehtäviin perustuvan teorian mukaan nuoruus sijoittuu ikävuosiin 11–25 jakautuen varhaisnuoruuteen, keskinuoruuteen ja myöhäisnuoruuteen. Tämä teoria perustuu käsitykseen siitä, että ihmisen kehitystä säätelee sosiaalisen ympäristön ja biologisen kasvun vuorovaikutus. Nuoruuteen liittyy Havighurstin mukaan eri kehitystehtäviä, kuten suhteiden luominen ikäkumppaneihin, valmistautuminen parisuhteeseen ja työelämään, sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen

omaksuminen ja emotionaalisen riippumattomuuden saavuttaminen omista vanhemmista ja muista aikuisista. Näiden kehitystehtävien muodostumiseen vaikuttavat yksilöön kohdistuvat normatiiviset odotukset. (Nurmi 1995, 257–260.) Kehitystehtäviä koskevaa teoriaa on myöhemmin täydennetty käsitteillä, jotka kuvaavat ympäristön ulottuvuuksia. Tällöin on tarkasteltu muun muassa ikään liittyviä roolisiirtymiä ja rajoitteita. Esimerkiksi lainsäädäntö mahdollistaa tiettyjä asioita vasta tietyssä iässä, ja muodolliset instituutioihin liittyvät ikäraajat säätelevät nuoren toimintaa ja valintoja. (Puuronen 2006, 63.) Uudempi kehityspsykologia tarkastelee nuorta yhteiskunnallisena olentona, jonka kehitykseen vaikuttavat niin yhteiskunnan, instituutioiden kuin kulttuurin kehitys (Nurmi 1995, 258–260).

Nuoruus on pidentynyt 1900-luvun lopulla, ja sen merkitys elämänculussa on kasvanut (Puuronen 2006, 263). Nykyisin nuoruus näyttää alkavan yhä aikaisemmin (Pohjola 2009, 23–24), ja toisaalta raja nuoruuden ja aikuisuuden välillä on epäselvä. Nuoruus on elämäncvaihe, jonka pituus vaihtelee niin yksilöittäin kuin kulttuureittainkin. Kulttuuri määrittelee sitä, kuinka kauan on hyväksyttävää muiden mielestä viettää nuoruuttaan. Samassa perheessäkin nuoruusikä voidaan elää hyvin eri tavoin. (Aaltonen ym. 2003, 13.) On kuitenkin olemassa tietynlainen sosiaalisesti jaettu käsitys toivottavasta ja tavoiteltavasta elämänckulun mallista. Nuoruudesta siirrytään kohti aikuisuutta, kun peruskoulusta siirrytään jatkokoulutuspaikkaan ja sieltä työelämään. Aikuistumiseen liitetään myös vakiintunut parisuhde, omaan asuntoon muuttaminen ja perheen perustaminen. (Kojo 2012, 94–95.)

Nuoret voivat kohdistaa itseensä tai kokea muiden kohdistavan heihin odotuksia tietyissä elämänctilanteissa. Odotuksia määrittelevät niin koulutusjärjestelmä, työmarkkinat kuin sosiaaliset yhteisöt. (Kojo 2012, 94–95.) Kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole valmiita toimimaan yhteiskunnan odotusten mukaisesti (Puuronen 2006, 263). Nuorten eläessä muutoksia täynnä olevassa yhteiskunnassa tarjolla on paljon erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia mutta myös riskejä ja uhkakuvia. Nuori saattaa joutua käsittelemään monenlaisia omaa elämäncnsä koskettavia asioita samanaikaisesti, ja aina omat voimavarat eivät riitä. (Aaltonen ym. 2003, 14, 40.) Ihmisten elämät ja elämänckulut ovat erilaisia ja yksilöllisiä, ja samanlaisetkin asiat voidaan kokea eri tavoin. Nuoria tarkasteltaessa onkin muistettava elämänckulkujen yksilöllisyys. Tärkeää on myös muistaa nuorten elämänckulkua

kantavat resurssit eikä keskittyä ainoastaan negatiivisiin ja mahdolliseen syrjäytymiseen johtaviin asioihin. (Pohjola 1994, 55.)

Elämä ei ole yksiulotteinen eikä lineaarinen kokonaisuus vaan moninainen ja ainutkertainen. Elämäntulkua tarkasteltaessa keskeisellä sijalla on yksilöiden jokapäiväinen elämä ja se, että yksilö nähdään aktiivisena toimijana omassa elämäntilanteessaan. (Pohjola 1994, 66, 112, 114.) Myös Kilpeläinen (2000, 22) on todennut, että yksilö voidaan nähdä aktiivisena toimijana, joka tuottaa toiminnallaan muutoksia omaan elämäntulkunsa. Paikalliset ympäristöt ja yhteiskunta kokonaisuudessaan kuitenkin vaikuttavat eri aikoina eri tavoin siihen, miten ihminen rakentaa sekä arvioi elämänsä. Myös elämäntulkun aikana tapahtuvat biologiset muutokset ja sosiaaliset vaatimukset määrittelevät ihmisen sosiaalisia rooleja ja tapahtumia (Pulkkinen & Caspi 2002, 4).

2.2 Kohti ammatinvalintaa ja työelämää

Nuoruutta pidetään helposti vain aikuisuuteen valmentautumisvaiheena. Toisaalta se on epäitsenäinen vaihe elämässä, ja toisaalta siihen sisältyy keskeisiä elämää muokkaavia valintoja. Nuorten elämäntulkun kannalta on olennaista koulutusten nivelvaiheiden siirtymät ja työelämään pääseminen. (Pohjola 2009, 26.) Nuorilla itsellään on käsityksiä siitä, mitä tietyissä elämäntulkeissa tulisi tapahtua tai mitä nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa tavanomaisesti tapahtuu (Kojo 2012, 104). Ihmisillä on mielikuva siitä, minkälaisia odotuksia yksilöön kohdistuu. Tällainen niin sanottu kulttuurinen malli luo elämään ennustettavuutta (Buchmann 1989, 41), mutta toisaalta se luo myös paineita tietynlaisista elämäntulkeista. Oma elämä ei välttämättä mene kaikilta osin tai lainkaan tämän mallin mukaisesti. Ammatinvalinta ei ole itsestään selvää, työllistyminen voi olla vaikeaa ja oman itsenäisen elämän aloittaminen parisuhteineen luo mahdollisesti omia vaikeuksiaan. Nuori voi tällöin etäännyttää itsensä tästä elämäntulkun tavanomaisesta mallista päätyen vertaamaan omaa elämänsä niin sanotusti yleisesti tavanomaisena pidettyyn. (Kojo 2012, 104.)

2.2.1 Kouluttautuminen ja opintojen keskeyttäminen elämänculun muokkaajina

Yhteiskuntaan integroituminen on monivaiheinen prosessi. Olennaisia yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta ovat ne polut, joita nuori valitsee omassa elämänculussaan. Yksi keskeisimmistä nuorten tehtävistä on koulutuksen hankkiminen ja sitä kautta työelämään siirtyminen. Koulutuksen merkitys onkin keskeinen, ja suhde koulutukseen saattaa osoittautua elämänculkua merkittävästi muokkaavaksi tekijäksi. (Pohjola 1994, 70.) Vaikka ikäsidonnaiset normit ovat heikentyneet, kouluttautuminen on monin tavoin yhteiskunnan ja kouluinstituution aikatauluttamaa lapsuudessa ja nuoruudessa (Komonen 1999, 117).

Koulutus on inhimillistä pääomaa, jonka puuttuminen lisää työttömyysriskiä ja ajautumista epävakaaalle työmarkkinauralle. Näin ajateltuna koulutuksen ja ammattipätevyyden puute on mahdollisesti yksi syrjäytymistä lisäävä taustatekijä. (Ulvinen & Siljander 1995, 44.) Koulutusta vaille jääminen voi johtaa siihen, että työllisyys pysyy koko työiän huomattavasti keskimääräistä alempana (Myrskylä 2012, 9). Peruskoulun jälkeen nuorten olisikin tärkeää löytää reitti työmarkkinoille. Ratkaisevalta tuntuva valinta ammattialaan liittyen tulee kuitenkin varhaisessa vaiheessa, ja nuori ei välttämättä tiedä, mitä haluaisi työkseen tehdä. Valintaa vaikeuttaa osaltaan työmarkkinoiden ja työllisyystilanteen vaikeasti ennakoitavat muutokset. Valintojen tekemisen haasteellisuus ja valintoihin liittyvä epävarmuus näkyy koulutusten keskeyttämisenä. (Pohjola 1994, 74–75.) Myös Siltala (2013, 178–179) on tuonut esille, että nuorilta edellytetään kypsyyttä vaativia valintoja ennen kuin nuoret ovat niihin välttämättä valmiita.

Koulutuksen keskeyttäminen nähdään usein problemaattisena asiana, ja sen seurannaisvaikutuksia pidetään ongelmallisena. Ihannoitaessa lineaarista elämänculkua opintojen keskeyttäminen nähdään normaalien elämänculun rikkovanana ratkaisuna. (Aho & Vehviläinen 1997, 30). Koulunsa keskeyttäneet määrittyvät yleensä mahdollisiksi syrjäytyjiksi. Elämänculun poiketessa normaalina pidetystä esille nousee uhkakuvia nuorten tulevaisuudesta ja yksilöllisestä selviytymisestä. (Pallas 1995, 52.) Väliaikainenkin keskeyttäminen nähdään ongelmallisena. Se nähdään viiveenä tutkinnon valmistumisessa ja siirtymisessä työelämään. (Komonen 1999, 118.)

Haluttaessa arvioida opintojen keskeyttämisen merkitystä ja sen mahdollisia vaikutuksia yksilön tulevaisuuden kannalta on tärkeää yrittää muodostaa kokonaiskuva keskeyttäjän elämänculusta sekä koulutuspolusta. Keskeyttäminen sinänsä ei ole marginalisoiva tapahtuma, ja täten keskeyttämistä ei voidakaan arvioida yksittäisenä asiana, vaan tarkasteluun on otettava se, mihin keskeyttämisellä pyritään. Mihin nuori keskeyttämisen myötä päätyy? Taustalla voi olla opiskeltavan alan sisällöllisiin tekijöihin liittyvä keskeyttäminen. Koulutus voi keskeytyä tilanteessa, jossa opintoalalle on päädytty epävarmojen valintojen tuloksena, mutta myös haluamansa ja ennalta tarkasti suunnitellun koulutuspaikan saaneet voivat koulutuksen alkaessa todeta haluavansa jotain muuta. Keskeyttämisen jälkeinen toiminta voi taannuttaa kehitystä tai toisaalta viedä sitä eteenpäin. Keskeyttäjiä ei voidakaan pitää yhtenäisenä ryhmänä, jonka tekemiset olisivat ennustettavissa. Opintojen keskeytyminen ei ole välttämättä syrjäytymispolun alku, vaikka opintojen keskeyttäminen voi joillekin yksilöille olla osa eri elämänaalueilla tapahtuvaa syrjäytymiskehitystä. (Komonen 1999, 121, 124.)

Komosen (1999, 118) mukaan keskiasteen koulutukseen siirrytään joustavasti ja peruskoulun oppilaanohjauksen tukemana. Polku tutkintoon ei kuitenkaan ole hallittu ja itsestään selvä. Koulutuksen laajentumisen ja pidentymisen lisäksi koulutuksesta on tullut ajan kuluessa entistä katkonaisempaa muun muassa koulutuksen ja työelämän vuorottelun vuoksi. Komonen (1999, 121) on todennut, että nuorten kokemuksissa korostuu koulutukseen sijoittumisen prosessimaisuus. Erityisesti koulussa heikommin menestyneille ammatillisen suuntautumisen prosessi on monissa tapauksissa monivaiheinen. Tällöin lopulliseen ammattiin johtavat päätökset tehdään yhteisvalintatilannetta myöhemmin.

Koulutusinstituutioiden rajakohtien siirtymiä voidaan kutsua nivelvaiheiksi. Nivelvaihe on vakiintunut tarkoittamaan peruskoulun jälkeistä siirtymää, ja se liitetään koulupudokkaiden ongelmiin, koulutuksen ulkopuolelle jääneisiin ja ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen. Nivelvaihe on ymmärrettävissä myös pidemmäksi siirtymäksi, jossa vähitellen selkiintyy opintoihin ja työelämään liittyvä suuntautuminen. Kuronen (2011, 26, 80–82) on havainnut tutkimuksessaan, että nivelvaiheeseen liittyy ongelmia. Tutkimuksen keskiössä oli toisen asteen ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäminen. Nuorten omiin näkökulmiin perustuvissa tarinoissa kävi ilmi, että syyt koulutuksen keskeyttämiseen olivat yksilöllisiä. Keskeyttämiseen liittyi elämänculinnan, terveydentilan ja hyvinvoinnin ongelmia. Epäonnistumisen kokemukset toistuivat ja

elämäntulkua leimasi epäjatkuvuus. Ammatilliseen koulutukseen kiinnittyminen ei tapahtunut ongelmitta, ja tämä ilmeni keskeyttämishenkana ja keskeyttämiskierteenä. Oman alan etsiminen ei ollut myöskään aina yksinkertaista ja opintojen keskeyttämiseen päädyttiin myös väärän alavalinnan myötä.

Kurosen (2011, 26, 80–82) tutkimuksessa päihderiippuvuus näyttöytyi vakavana syrjäytymisriskinä. Myös mielenterveyteen ja henkiseen hyvinvointiin liittyvä ongelmat haittasivat opintojen suorittamista. Tutkimuksen mukaan yksilölliset ohjaustarpeet korostuivat, mutta varhaista puuttumista oli kuitenkin niukasti. Tukiverkkojen antamalla palveluille olisi kuitenkin ollut tarvetta putoamisuhan välttämiseksi. Lisäksi esille nousi, että nuori voi leimautua ja joutua negatiiviseen kierteeseen. Tutkimuksen mukaan olisi tärkeää huomata myös onnistumiset pelkkien negatiivisempien asioiden sijaan.

Neuvonta- ja ohjauspalveluiden rooli on merkittävä opiskelijoiden siirtyessä koulutusasteelta toiselle tai työelämään. Puutteelliset elämäntaitotaidot ja epävarmat uravalinnat näkyvät eniten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Myös opiskeluvaikeudet, opintoihin sitoutumattomuus ja heikko motivaatio ovat syynä koulutuksen keskeyttämiseen eri sektoreilla. (Kouvo, Stenström, Virolainen ja Vuorinen-Lampila 2011, 75.) Lukuvuoden 2010–2011 aikana tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoista 5,7 prosenttia keskeytti opintonsa jatkamatta missään tutkintoon johtavassa koulutuksessa saman lukuvuoden aikana. Nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 9,1 ja lukiokoulutuksessa 4,0. Keskeyttäminen näissä koulutuksissa säilyi edellistä vuotta vastaavalla tasolla. (Tilastokeskus 2011.)

2.2.2 Työelämään siirtyminen

Tärkeä vaihe elämäntulussa on työelämään osaksi pääseminen, ja työuraa voidaan pitää elämäntulun reunaehtona. Työura on elämäntulussa hyvin keskeisenä asiana työelämän määrittäessä jokapäiväistä elämää ja elämäntulun toimintatilaa. Sen koetaan määrittävän muun muassa ihmisen sosiaalista asemaa ja elämäntapaa. Nuoren pyrkiminen ja pääseminen osaksi työmarkkinoita on yksi itsenäistymisen merkki. (Pohjola 1994, 86.) Pohjolan (1994, 178) mukaan suurin osa nuorista aikuisista muodostaa identiteettiään työn

varaan. Työ onkin keskeinen osa elämää muutenkin kuin taloudellisten tekijöiden kannalta tarkasteltuna.

Työelämään siirtyminen ja asettuminen eivät ole itsestään selviä nuoren aikuisen elämässä. Mahdollinen työttömyys voidaan kokea eri tavoin. Se voi olla uhka tai toisaalta sen voi nähdä tilaisuutena etsiä uutta suuntaa elämälle ja työuralle. Työttömyyden rooli elämäkulussa voikin vaihdella paljon. Tähän vaikuttaa se, että ihmiset ovat jo nuoruudessa kiinnittyneitä moniin muihinkin asioihin kuin työhön. Sosiaaliset verkostot ja harrastukset voivat osittain korvata työtä, mutta taloudellinen tilanne luo kuitenkin omat rajoitteensa. (Pohjola 1994, 102–103.) Myös Korkiamäki (2009, 84) on tuonut esille, että työ- ja koulutusmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret eivät koe itseään välttämättä täysin osattomiksi, vaan he voivat kokea osallisuutta vertaisyhteisössään. Tilanne voi olla ongelmallisempi heillä, joilla ei ole vertaisyhteisöä tukena.

Päivärinta (1996, 68) on tutkinut nuorten työttömien käsityksiä omasta identiteetistään. Haastattelututkimuksen perusteella muotoutui neljä erilaista identiteettiä: sosiaalipummi, tunnustelija, köyhä ja ulkopuolinen. Päivärinta totesi, että identiteetit ovat yhteydessä toisiinsa, ja nuori voi kokea työttömyyden samanaikaisesti eri tavoin. Negatiiviset identiteetit eivät mahdollista nuorelle onnellista elämää työttömyyden aikana, ja ulkopuolisen identiteetin omaksuminen voi pahimmillaan tuhota nuoren koko elämän.

Työnsaantimahdollisuudet ovat suhteellisen vähäiset, jos ei ole suorittanut minkäänlaista koulutusta peruskoulun jälkeen. On kuitenkin hyvä muistaa, että monipuolinenkaan suoritettu koulutus ei takaa työpaikkaa (Pohjola 1994, 71). Ilman koulutusta saatavasta työstä maksettava palkka saattaa olla lähes sama työttömyyskorvauksen tai toimeentulotuen kanssa, joten sellaista työtä nuoret eivät välttämättä halua tehdä. Huonosti palkatun epäkiinnostavan työn sijaan saatetaan valita toimeentulotuki ja siihen liittyvä vapaus. (Veivo & Vilppola 1998, 50–51.)

On tietenkin myös tilanteita, joissa työelämä ei välttämättä edes kiinnosta nuorta. Toisaalta myös yhteiskunnallisten muutosten muokkaamaan työelämään siirtyminen voi tuntua vaikealta. Työelämään kiinnittymisen rinnalle ovat tulleet vaatimukset joustavuudesta ja ammatillisesta liikkuvuudesta. Nuori voi myös kokea, että ei ole kykeneviä siirtymään työelämään. (Pohjola 1994, 70.) Toisaalta työelämään haluttaisiin, mutta töihin ei päästä koulutuksen puuttumisen vuoksi. Heikosti koulutetun työvoiman kysyntä on vähentynyt, ja

matalan koulutuksen työpaikoista voi olla kova kilpailu. (Myrskylä 2012, 14.) Nuorilla saattaa olla varauksellinen käsitys nykyisestä työelämästä. Useimmiten nuoret kuitenkin arvostavat työtä tai haaveilevat tietystä ammatista. (Siltala 2013, 177.)

2.3 Yksilöllisten elämänkulkujen tukeminen nuoruudessa

Nuorten saumatonta etenemistä ikävaiheen sosialisaatiotehtävässä niin sosiaalisissa suhteissa kuin koulutuksessa ja työelämässä pidetään tärkeänä. Eteneminen ei kuitenkaan tapahdu aina suoraviivaisesti, ja nuoruudessa saatetaan tarvita ohjausta ja tukea. Nuoruuteen liitetään usein myös huoli sosiaalisista ongelmista. Yhteiskunnan monimutkaistuesssa nuorten tuen tarve omassa elämänvaiheessaan on kasvanut. Nuorten tarvitsemaa tukea koulutus- ja uravalintojen suhteen tarjotaan yleensä koulun opinto-ohjauksen piiristä. Myöhemmässä ikävaiheessa olevia nuoria tämä ei enää tavoita (Pohjola 2009, 26, 28) ja tukipalveluita järjestetään muun muassa nuorisotyön avulla.

2.3.1 Nuorisotyön ja sosiaalityön mahdollisuudet nuorten tukemisessa

Nuorisotyön tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä sekä sosialisaatiota eli nuorten liittymistä yhteiskuntaan ja lähiyhteisön jäseniksi. Lisäksi se ohjaa nuoren kehittymistä omaksi itsekseen omine pyrkimyksineen ja tarpeineen. Nuorisotyö tarjoaa nuorten lisäksi tukea nuorten perheille ja muille läheisille. (Nieminen 2007, 23–25.) Nuorisotyö asettuu perinteisesti nuorten vapaa-ajan ja harrastusten tukijaksi. Nuorisotyössä nuori nähdään toimijana, joka omassa kehitysvaiheessaan kaipaa ohjattua tukea. Sosiaalityön näkökulmasta nuorisotyön toiminta on tärkeää ennaltaehkäisevää ja kasvua tukevaa työtä. Sosiaalityö keskittyy nuorten sosiaalisen integraation sekä mahdollisten ongelmatilanteiden hallintaan. Sosiaalityössä paneudutaan jo ilmenneiden ongelmien parissa työskentelyyn. (Pohjola 2009, 27–28.) Sosiaalityön kautta pyritään edistämään ihmisten toimintakykyä, sosiaalista kasvua ja toimeentulon edellytyksiä (Aaltonen ym. 2003, 381).

Nuorisotyötä ja sosiaalityötä tehdään samoilla sosiaalisen asiantuntijuuden kentillä. Parhaimmillaan ne voivat muodostaa yhdessä asiantuntijuutta. (Hirvonen 2009, 55, 58.) Tarkasteltaessa sosiaalityön ja nuorisotyön suhteita nuoruuteen ne näyttävät kuitenkin

erilaisilta. Tähän liittyy muun muassa se, että nuorisotyöllä on tietyllä tapaa yksinoikeus hallita nuoruutta. Sosiaalityö on puolestaan keskittynyt lastensuojelun kautta käsitteellisesti enemmän lapsuuteen. Vaikka sosiaalityö toimii vahvasti nuoruuden kentällä, sillä on joidenkin näkemysten mukaan edelleen kehittymätön suhde nuorten asioihin. Nuorisotyön ja sosiaalityön tavoite on kuitenkin yhteinen: nuorten sosiaalistumisen tukeminen yhä moniarvoistuvampaan ja hallitsemattomampaan yhteiskuntaan. (Pohjola 2009, 27, 29.)

Sosiaalistumisen tukeminen edellyttää vaikuttamista nuorten elämisen mahdollisuuksiin ja ongelmatilanteiden ehkäisemistä. Ennaltaehkäisevän työn tehtävä on muun muassa nuorten liittäminen mielekkääseen ja ohjattuun toimintaan. Tärkeä ennaltaehkäisevä toiminta on hyvinvointipalvelujärjestelmässä jäänyt kuitenkin välillä unohduksiin palveluiden tehokkuuden ja taloudellisuuden myötä. Lastensuojelutarpeiden merkittävän kasvun myötä on kuitenkin jälleen ymmärretty ehkäisevän työn tarpeellisuus. Varhainen puuttuminen on nostettu esille myös sosiaalityön puolella, mutta käytännössä se tarkoittaa jo tunnistettuihin ongelma-kohtiin puuttumista. Näin ollen se sijoittuu todellisuudessa varsinaisen ehkäisevän työn jälkeiseen tilanteeseen. (Pohjola 2009, 29.) Nuorisotyössä korostuu myös nuorten omaehtoinen toimijuus, kun taas sosiaalityössä sosiaalisen integraation ongelmien hallinta sekä nuorten kontrolli (Määttä & Tasanko 2012, 29).

Soanjärvi (2011, 12) on hahmottanut tutkimuksessaan ammatillisesti tehtävää nuorisotyötä. Tutkimuskohteena on ollut Jyväskylän nuorisotyöverkosto. Soanjärvi (2011, 129–130) toteaa nuoruuden olevan ainutlaatuinen osa elämää, jonka haasteissa nuoret tarvitsevat nuorisotyötä ja erilaisia nuorisotyöntekijöiden kaltaisia puolestapuhujia sekä rinnalla kulkijoita. Ammatillisen nuorisotyön lähtökohtina ovat muun muassa kasvatus ja nuorten kohtaaminen. Työntekijöillä on tehtävänä vastata yhtäaikaaisesti nuorten osallisuuteen, syrjäytymiseen, voimaannuttamiseen ja kontrollointiin liittyviin kysymyksiin.

Nuorisotyössä kohdataan erilaisia nuoria, myös heitä, joilla ei mene hyvin. Erilaiset syrjäytymiseen ja elämisen ongelmiin liittyvät asiat ovat kuuluneet nuorten kanssa tehtävään työhön jo kauan aikaa. Ajan kuluessa on kehitetty erilaisia tapoja vastata nuorten tuen tarpeisiin erityisnuorisotyössä ja kunnallisella puolella. Tuen tarpeeseen vastaamiseksi on kehitetty muun muassa erilaisia projektimuotoisia hankkeita. (Pohjola 2009, 30.) Nuorille voidaan tarjota perusnuorisotyön kautta mahdollisuuksia erilaisiin harrastuksiin, mutta tällainen toiminta ei kuitenkaan kohtaa riittävän hyvin kaikkia nuorten tilanteisiin liittyviä erityiskysymyksiä. Perusnuorisotyön asiakkaila on yleensä tavallinen

elämäntilanne ilman erityisempiä ongelmia. Erityisnuorisotyön, kuten etsivän nuorisotyön, asiakkaalla elämäntilanne voi olla vaikeampi esimerkiksi arkirytmien löytämisen suhteen. Koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle päätyminen myötä oman elämän suunnitteluun voi tarvita ohjausta. Joissain tilanteissa voi olla tärkeää ensin muodostaa uudelleen suhde yhteisöllisyyteen. Tällöin perusnuorisotyö ei yksistään riitä, vaan tarvitaan erityisnuorisotyön keinoja. (Puuronen 2014, 98–99.) Käsittelen etsivän nuorisotyön toteutusta ja mahdollisuuksia tarkemmin luvussa kolme.

On hyvin tärkeää tehdä työtä nuorten kanssa ja edistää heidän kiinnittymistään yhteiskuntaan (Pohjola 2009, 28). Yhtenä ongelmana nuorten tukemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä on kuitenkin syrjäytymisen näkymättömyys. Yksinäiset, alemmuudentunteen valtaamat ja syrjään vetäytyvät nuoret eivät ole näkyvimpiä ja itseään esille nostavia. Heitä voi olla vaikea löytää ja saada tarvitsemansa tuen piiriin. Valitettavasti läheskään kaikki tuen tarve tai mahdollinen syrjäytymisen uhka eivät tule auttavien tahojen tietoon. (Viitanen 1998, 31.)

2.3.2 Nuoret oman elämänkulkunsa muokkaajina

Nuoret pyrkivät Pohjolan (1994, 130, 132) mukaan olemaan oman elämänsä rakentajia yrittäen selviytyä itse mahdollisimman pitkälle. Elämän oletetaan olevan muotoiltavissa omilla valinnoilla ja ajatellaan, että asiat ovat pohjimmiltaan itsestä kiinni. Kaikissa tilanteissa itsenäinen selviytyminen ei onnistu ja saatetaan tarvita ulkopuolista apua. Kuronen (2011, 83) on kuitenkin koulutuksen keskeyttämiseen liittyvässä tutkimuksessaan havainnut, että omista ongelmista puhuminen ei ole nuorille välttämättä helppoa. Nuorilla on paine selvitä yksin ja ulkopuolisen avun hakeminen voidaan kokea hankalaksi. Pihlaja (1997, 33) onkin todennut, että on paljon nuoria, jotka eivät ohjaudu tarvittavan avun piiriin. Tarjolla olevasta avusta ei olla tietoisia tai eri tahojen lähestyminen voi olla vaikeaa.

Nuoret ovat ”odotusasemassa” oman elämänsä ja tulevaisuutensa suhteen. Jos odotuksiin ei vastata, ne voivat muokkaantua negatiivisuudeksi, kuten kouluvastaisuudeksi. Tällöin on vaarana, että nuori kokee itsensä leimatuksi ja ennustaa omaa elämänkulkuaan sitä kautta. Omaan ajatteluun sisältyvä huonouden tunne vaikuttaa väistämättä nuoren omiin käsityksiin mahdollisuuksistaan. Opiskelumotivaatio voi laskea jo peruskoulussa, ja

vaikeuksien kasaantumisen myötä elämänvaihe voi muotoutua hyvin negatiiviseksi. Tämä voi heijastua koko elämänkulkuun ja omiin valintoihin myös tulevaisuudessa. (Pohjola 1994, 73.)

Kuula (2000, 55, 62, 174–175) on väitöskirjatutkimuksessaan tarkastellut koulun merkitystä nuoren syrjäytymiseen. Tapaustutkimuksen kohteena oli suuri yläaste, ja siinä seurattiin nuorten elämänkulkua sekä retrospektiivisesti että pitkittäistutkimuksen avulla. Kuulan mukaan koulu syrjäyttää tukitoimia tarvitsevia nuoria riittämättömien tukitoimien vuoksi. Lisäksi koulu voi tuottaa omien mekanismiansa kautta muun muassa leimaamisen välityksellä syrjäytymistä. Koulun vaikutus nuoren elämänkulkuun on havaittu aiemmissakin tutkimuksissa (esim. Takala 1992; Pirttiniemi 1996).

Epäonnistumisten ja ongelmien kasautuessa nuori voi leimautua ongelmatapaukseksi muun muassa koulussa. Useimmiten nuori ei aluksi hyväksy itseensä liitettyä leimaa, ja siten suhtautuminen tukitoimiin ja oman toiminnan kontrolloimiseen on negatiivista. Leimattu nuori voi kuitenkin ajan myötä leimata myös itse itsensä. Nuori voi uskoa, että hänen erilaisissa tilanteissa tekemillään asioilla ei ole merkitystä lopputuloksen kannalta. Itsetunto heikkenee entisestään nuoren itselleen antaman palautteen vuoksi. Nuori voi myös kokea, että ei voi vaikuttaa omaan elämäänsä ja elää päivän kerrallaan vailla pidemmän ajan suunnitelmia. (Lämsä 1999, 53.)

Ihminen tulee tärkeäksi toisten ihmisten määrittelemänä. Ihmisen yksi olennainen piirre onkin sosiaalisuus, ja nuori muodostaa käsityksen itsestään, kyvyistään ja mahdollisuuksistaan osittain sosiaalisten suhteiden pohjalta. Ihminen voi samaistua tietynlaiseen ryhmään ja erottautua muista. Joissain tapauksissa nuorelle voi muodostua epäonnistujan identiteetti. Tämä voi muodostua ongelmalliseksi, koska identiteetti ohjaa osaltaan myöhempääkin elämää. (Veivo & Vilppola 1998, 52.)

Kannasoja (2013, 200–204) on väitöskirjatutkimuksessaan tarkastellut nuorten sosiaalista toimintakykyä nuorten määrittelemänä sekä sitä, miten se rakentuu ja kehittyy yläkoulun aikana. Sosiaalisen toimintakyvyn perustana ovat yksilön kyvyt, tiedot ja taidot, ja toimintakyky edellyttää tavoitteellista asennetta. Sosiaalisesti tavoitteellisesti toimiessa pyritään toiminnalla johonkin tavoitteeseen. Nuorilla nämä tavoitteet liittyvät muun muassa perhesuhteiden ylläpitämiseen ja aikuisuuteen eli koulutukseen, työhön ja perheeseen. Kaikki eivät välttämättä ole tietoisia toimintansa päämääristä ja seurauksista.

Kannasojan (2014, 203) mukaan sosiaalinen toimintakyky on sosiaalista toimintaa ohjaavaa yleistynyttä tulevaisuuteen orientoitunutta asennetta itseä ja muita kohtaan. Toiminnassa on kyse enemmän asenteesta, koska sitä ohjaa sisäistynyt toiminnan logiikka. On huomionarvoista, että nuorella voi olla vahva sosiaalinen toimintakyky, vaikka joillain elämänalueilla olisi ongelmia. Selviytymisen kannalta olennaista on se, millaisella asenteella nuori elää suhteessa muihin ihmisiin eli millainen sosiaalinen toimintakyky on yleensä ottaen. Vahva sosiaalinen toimintakyky on sitä, että nuorella on jatkuva myönteinen asenne toimia elämässään tavoitteellisesti ja lojaalisti. Siihen liittyy myös itsevarma, oikeudenmukainen ja tasavertainen toiminta muita ihmisiä kohtaan.

Sosiaalisella tuella on suuri merkitys nuorelle. Nuorelle on tärkeää antaa tilaisuus puhua ja häntä pitää kuunnella. On pyrittävä vahvistamaan nuorista löydettyjä voimavaroja eikä niinkään tarkastella vain kielteisiä asioita. (Veivo & Vilppola 1998, 47–48.) Nuorten ymmärtäminen riippuu suuresti halusta ymmärtää nuoren toimintaa, todellisia ajatuksia ja tarpeita (Aaltonen ym. 2003, 106). Auttamistyössä hyvä työskentelysuhde onkin vastavuoroinen. Tavoitteena on suhde, jossa asiakkaana oleva nuori haluaa työskennellä ja jossa työntekijä haluaa auttaa. Nuori tulee ottaa työntekijän rinnalle pohtimaan omaa elämäntilannettaan. (Särkelä 2001, 27.)

Korkiamäki (2013, 60–61, 184–185, 192) on väitöskirjatutkimuksessaan käsitellyt nuorten keskinäisiä voimavaroja yläkouluikäisten nuorten vertaissuhteissa. Tutkimuksen mukaan nuoret eivät ole vain aikuisten tuen ja kontrollin kohteita, vaan he ovat itsekin aktiivisia sosiaalisen pääoman toimijoita, ja on tärkeää huomioida nuorten omat näkemykset sosiaalisesta pääomasta ja sen merkityksestä. On kuitenkin tilanteita, joissa aikuisia tarvitaan. Vastuuta nuorten hyvinvoinnista ei voida jättää nuorille itselleen. Korkiamäki (2013, 192) on lisäksi havainnut, että nuoret voivat kokea ulkopuolisuuden tai yksin olemisen itse valittuna minuuden resurssina eikä välttämättä niinkään negatiivisena asiana, kuten muut ihmiset sen saattavat nähdä. Onkin tärkeää tarkastella asioita nuorten omasta näkökulmasta ja kuunnella nuorten ajatuksia asioista.

Koulutus ja työmarkkinat kytkeytyvät toisiinsa. Koulutuksen puutteen ja negatiivisten koulukokemusten voidaan ajatella ennakoivan syrjäytymisriskiä työmarkkinoilla. Kouluttautumattomuus näkyy vaihtoehtojen vähenemisenä ja toisaalta passivoituneen nuoren koulutushalukkuus voi vähentyä. Nuoria passivoivat osaltaan myös epävarmuus ja näköalattomuus. (Kuula 2000, 174.) Työn tai muun mielekkään tekemisen puute voi

muodostua sosiaaliseksi ongelmaksi sekä taloudellisten tekijöiden että yhteiskunnasta syrjäytymisen vuoksi. Ihmisen mahdollisuus itsensä toteuttamiseen sekä kokemus merkityksellisyydestä ja johonkin yhteisöön kuulumisesta liittyvät yleensä myös ihmisen hyvinvointiin. (Niemelä 2009, 227.)

Hyvinvoinnin kannalta on usein olennaista, että ihmisillä on mielekästä tekemistä. Yhteiskunnassa pyritäänkin tukemaan ihmisten osallisuutta ja aktiivisuutta. Kotiranta (2008, 24, 84, 155) on tutkinut, miten ja millaisilla käsitteillä aktivointi-ilmiötä voisi tarkastella, kuvata ja ymmärtää. Kotiranta kyseenalaistaa aktivoitumisen tukemisen pakolla ja velvoitteilla, koska aktivointipolitiikan todellinen tarkoitus liittyy hänen mukaansa ihmisten tahtoon pureutumiseen. Keskeisenä asiana Kotiranta pitää aktivoinnissa omaehtoisuutta ja sen mahdollistamista sekä itsestä lähtevää aktiivisuutta. Nämä ovat myös perustana etsivän nuorisotyön toiminnassa.

Yksilölliset kokemukset määrittävät todellisuutta ja sen kokemista. Menneisyys ja nykyisyys heijastuvat tulevaisuudenkuvaan, ja ennakoitu tulevaisuus heijastuu nykyhetkeen. Menneeseen voi sisältyä niin voimavaroja kuin rajoitteitakin. Samoin tulevaisuus on nähtävissä niin uhkana kuin mahdollisuutena. Elämää rakennetaan ja tulkitaan jatkuvasti. Keskeistä on, miten yksilö kokee voivansa vaikuttaa omaan elämänsä kulkuunsa. Elämän ohjaamisen voidaan kokea olevan omien vaikutusmahdollisuuksien ulottumattomissa, jolloin tulevaisuutta ei suunnitella. Toisaalta on mahdollista, että tulevaisuutta ei uskalleta suunnitella tai tulevaisuuteen ei välttämättä luoteta aiempien kokemusten vuoksi. Toisaalta suhde elämänsä kulkuun voi olla luottavainen, jolloin tulevaisuutta suunnitellaan ja myönteistä kehitystä pidetään mahdollisena. (Pohjola 1994, 134–136.)

3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ NUORTEN TUKENA

3.1 Etsivä nuorisotyö - mitä ja miksi?

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2012) määrittelee etsivän nuorisotyön erityisnuorisotyöksi, jonka tarkoituksena on olla läsnä nuorten keskuudessa. Ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita, jotka ovat työmarkkinoiden tai koulutuksen ulkopuolella. Vuoden 2011 alussa voimaan tullut laki nuorisolain muuttamisesta (693/2010) lisäsi nuorisolakiin (72/2006) etsivää nuorisotyötä koskevat pykälät (693/2010, 7 §). Nuorisolain mukaan etsivän nuorisotyön tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja tukien piiriin, joilla on mahdollista edistää hänen itsenäistymistään, kasvuaan ja etenemistään koulutukseen tai työelämään. Etsivää nuorisotyötä järjestetään kunnissa, jotka nimeävät etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaavan viranhaltijan tai työsopimussuhteisen henkilön. Henkilöllä, joka hoitaa etsivän nuorisotyön tehtävää, tulee olla riittävä koulutus sekä kokemusta nuorten kanssa toimimisesta ja heidän kanssaan tehtävästä työstä.

Etsivä työ on ammatillinen työmenetelmä, jota on Suomessa käytetty nuoriso- ja sosiaalityössä sekä terveydenhuollossa. Etsivässä työssä hakeudutaan kohderyhmän toiminta- ja elinympäristöön, kuten nuorten luokse kaduille. (Juvonen 2009, 155–156.) Etsivän nuorisotyön määrä on kasvanut viime vuosien aikana. Vuonna 2009 etsivän työn ohjaajat olivat yhteydessä 8200 nuoreen, joista 3363:n kanssa käytiin henkilökohtaista keskustelua elämäntilanteesta. (Varsinais-Suomen Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus 2009, 23.) Vuonna 2010 valtionavulla tuettua etsivää nuorisotyötä teki yli 230 henkilöä 192 kunnassa. Vuonna 2012 valtionavulla tuettua etsivää nuorisotyötä teki yli 340 henkilöä 279 kunnassa ympäri Suomea, ja vuonna 2013 etsivää nuorisotyötä tehtiin jo 283 kunnassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012; Puuronen 2014, 11.) Vuonna 2014 etsivää nuorisotyötä toteutetaan 289 kunnassa, mikä vastaa 95,1 prosenttia Suomen kunnista (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014). Liitteessä 1 on nähtävissä valtionavustuksella tuettua etsivää nuorisotyötä järjestävät kunnat vuonna 2014.

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia luottamukselliseen ja turvalliseen aikuiskontaktiin. Nuoren kanssa etsitään vastauksia nuoren mieltä

askarruttaviin kysymyksiin ja nuorta autetaan saavuttamaan tarvitsemiaan palveluja. Elämäntilannetta kartoitetaan kokonaisvaltaisesti ja yhdessä työskentelylle asetetaan tavoitteet. Nuorelle tarjotaan varhaista tukea nuoren sitä halutessa eli toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.) Etsivän työn lähtökohtina ovat luottamus, kunnioitus ja nuorten päättänytäältä itseään koskeissa asioissa. Tasapainon löytäminen itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja eritasoisen kontrolloinnin välille ei ole yksinkertaista. Tämä edellyttää monimutkaista ammatillista harkintaa ja päätöksentekoa vaativassa toimintaympäristössä. (Juvonen 2009, 176.)

3.2 Etsivän nuorisotyön kehitys sosiaalisesta kenttätyöstä osaksi nuorisolakia

Etsivän työn juuret ovat nähtävissä sekä Yhdysvaltojen settlementiliikkeessä, kirkon hyväntekeväisyystoiminnassa että Britannian 1800-luvun alkupuolen Pelastusarmeijan toiminnassa (Spergel 1966). Toisaalta etsivän nuorisotyön juurten nähdään kiinnittyvän tiiviisti Norjassa 1960-luvulla toteutettuun sosiaaliseen kenttätyöhön. Suomalainen etsivä työ näyttää kehittyneen tämän norjalaisen mallin ympärille. (Männikkö 2011, 7.)

Etsivän työn historian ja etsivän työn toteutumisen voidaan ajatella koostuvan eri aikakausien palasista. Etsivä huoltotyö on näkynyt 1940-luvulla muun muassa sosiaalihuollon lastensuojelun, irtolaisuuden ja köyhäinhuollon piirissä. Helsingin nuorisonhuollossa kehitettiin puolestaan 1960-luvun alkupuolella etsivä nuorisonhuolto, jossa työntekijät liikkuvat nuorten joukossa esimerkiksi kahviloissa. Lisäksi on ollut muun muassa kriminaalihuollon etsivää työtä nuorten rikollisten parissa. 1970-luvulla nuorten pariin jalkautuva työmuoto jatkui seurakuntien erityisnuorisotyön osallistuessa erilaisiin tapahtumiin. Työmuoto sai jatkoa 1980-luvulta lähtien Nuorten Palvelun toteuttamasta katupäivystyksestä. Täten jonkinlaista etsivän työn kaltaista toimintaa on ollut Suomessa jo 1940-luvulta lähtien. Työtä on tehty seurakuntien, kuntien ja eri järjestöjen toimesta, mutta toiminta ei kuitenkaan tuolloin vielä varsinaisesti juurtunut Suomen sosiaali- ja nuorisotyön kenttään. (Männikkö 2011, 7; Nuotio 2010, 1–2.)

Ensimmäinen varsinainen etsivän nuorisotyön kokeiluprojekti toteutui vuosina 1991–1995 Nuorten Palvelun ja Tampereen kaupungin yhteistyönä. Projektin tavoitteeksi asetettiin uusien työtapojen ja -menetelmien kehittäminen nuorisotyön ja sosiaalitoimen väliselle

alueelle. Tämän kokeilun myötä etsivä nuorisotyö levisi ja vakiintui eri puolille Suomea. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana etsivää nuorisotyötä onkin tehty useissa kaupungeissa. (Pihlaja 1997; Nuotio 2010, 1–2.) Vuonna 2010 Suomeen on perustettu Ammatillisen etsivän työn yhdistys AMET, jonka tavoitteena on koota yhteen eri etsivän työn toimijoita Suomessa. Tämän lisäksi tarkoituksena on edistää etsivän työn ammatillisuutta ja hyviä käytäntöjä. (Männikkö 2011, 8.) Ammatillista etsivää työtä tekevät konsultoivat toisiaan ja keskustelevat muuttuvasta työkentästä. Yleisesti hyväksytyt ja käyttöön otetut etsivän työn periaatteet luovat yhteistä ammatillista identiteettiä ja kieltä. (Huhtajärvi 2008, 446.)

Nuorisolain (72/2006) muutos tammikuussa 2011 oli etsivälle nuorisotyölle merkittävä. Uusi aikakausi alkoi, kun etsivä työ huomioitiin nuorisolaissa. Nuorisolakiin lisättiin säännökset paikallisten viranomaisten monialaisesta yhteistyöverkostosta ja etsivästä nuorisotyöstä sekä siihen liittyvästä tietojen luovuttamisesta (Nuorisolaki 693/2010). Työtä tekevien määrä kasvoi merkittävästi. Samalla etsivän työn painopiste siirtyi entistä vahvemmin kohti ennaltaehkäisevää ja ongelmia korjaavaa työtä. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15.)

Lailla kunnat velvoitetaan monialaiseen viranomaisyhteistyöhön nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kunnissa tulee olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, joka edistää nuorille suunnattujen palvelujen vaikuttavuutta ja yhteensovittamista. Verkosto tehostaa osaltaan nuorten palveluihin ohjautumista sekä tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymistä. Lisäksi se edistää palveluiden järjestämiseen liittyvien tietojen vaihdon sujuvuutta. Nuorisolakiin (72/2006) on lisätty säännöksiä (693/2010, 7 §) tilanteista, joissa salassapitosäännösten estämättä tiettyjen viranomaisten tulee luovuttaa etsivälle nuorisotyölle nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot nuoren tavoittamiseksi. Tämä mahdollistaa varhaisen tuen tarjoamisen. Nuorella ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan tarjottua palvelua. (Nuorisolaki 693/2010.) Koulutuksen järjestäjillä on lakisääteisiä velvoitteita luovuttaa tietoja etsivälle työlle salassapitosäädöksistä huolimatta tilanteessa, jossa alle 25-vuotias tuen tarpeessa oleva henkilö keskeyttää opintonsa ja on ilman jatkosuunnitelmia. Nuorisolain mukaan myös muun muassa työ- ja elinkeinotoimisto voi luovuttaa alle 29-vuotiaan henkilön tietoja kunnalle etsivää nuorisotyötä varten. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Etsivän työn käsitteen lakiin kirjaamisen lisäksi etsivällä nuorisotyöllä on oma roolinsa nuorten syrjäytymiseen puuttuvassa yhteiskuntatakuussa. Vuoden 2013 alussa voimaan tulleen yhteiskuntatakuun tavoitteena on varmistaa, että nuoret löytävät reitin koulutukseen sekä työhön ja sitä kautta pääsevät osalliseksi yhteiskuntaan. Takuun mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Etsivä nuorisotyö on mukana tässä yhteiskuntatakuun toteutumisessa ohjaamalla nuoria palvelujen ja tuen piiriin sekä tarjoamalla varhaista tukea. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.)

3.3 Etsivän nuorisotyön toteutus

Etsivää nuorisotyötä ja sen toteutusta on määritelty nuorisolaissa (693/2010, 7 §) Kuitenkaan ei ole olemassa yhtä oikeaa mallia, kuinka etsivää nuorisotyötä tulisi käytännössä toteuttaa. On olemassa ajatuksia ja ohjeita siitä, mihin tämä työmuoto pohjautuu ja mikä siinä on tärkeää. Ohjeistuksen ideaalinen kuva etsivästä nuorisotyöstä ei välttämättä kuitenkaan kaikissa tilanteissa kohtaa käytännön todellisuutta. Etsivään nuorisotyöhön liittyvää tutkimusta on vähän, joten käyn tässä läpi etsivää nuorisotyötä tutkimustiedon lisäksi ohjeistusmaisena tiedon avulla.

3.3.1 Etsivän työn menetelmä ja työtavat

Etsivän työn lähestymistapa on ennaltaehkäisevä, ja tärkeää on varhainen puuttuminen. Etsivä työ pyrkii kohtaamaan vaikeasti tavoitettavat ihmisryhmät. Etsivän työn menetelmää voidaan soveltaa kaikkiin sellaisiin ryhmiin, jotka voisivat hyötyä palveluista, joiden ulkopuolella he ovat. Yleensä työtä tehdään syrjäytymisvaarassa olevien nuorten parissa ja muun muassa asunnottomien ja huumeidenkäyttäjien kanssa. (Mikkonen 2007, 25.)

Kansainvälisessä ammattikirjallisuudessa etsivä nuorisotyö jaetaan kolmeen päätyyppiin: kohderyhmän kotona tehtävään työhön, kiertävään etsivään työhön, joka kohdistuu yksilöiden sijaan instituutioihin, joissa nuoret ovat tavattavissa sekä katutyöhön eli kadulla tehtävään riippumattomaan etsivään työhön. Etsivän nuorisotyön yleisin muoto Euroopassa

on katutyö, jossa otetaan yhteyttä kohderyhmän nuoriin julkisilla alueilla, kuten kadulla tai ostoskeskuksissa. Suomessa tehtävää etsivää nuorisotyötä voidaan pitää sosiaalisena nuorisotyönä, jossa keskeisenä on jalkautuvan katutyön painotus. Etsivällä nuorisotyöllä ei kuitenkaan ole yhtä mallia, joka olisi kaikissa kunnissa tunnistettavissa, ja määritelmät etsivän työn toteutuksesta ovatkin liukuvia. Kaikki etsivän nuorisotyön muodot eivät myöskään toimi kaikissa kunnissa. (Puuronen 2014, 13–14.) Vastaavasti Männikkö (2011, 42) on todennut, että etsivän nuorisotyön toteutus vaihtelee paikkakunnittain. Olennaista käytännön toteutuksen kannalta on, että toimintatavat pyritään sovittamaan paikallisiin tarpeisiin. Kaartinen-Koutaniemen (2012, 36) mukaan etsivän nuorisotyöntekijän rooli on toimia nuoren tukihenkilönä. Hän toimii puskurina, suodattimena ja mahdollistajana nuoren elämässä. Työntekijän tehtävä on myös madaltaa nuoren ja yhteiskunnan välistä kynnystä ja auttaa nuorta tarvittavien yhteiskunnallisten palvelujen piiriin.

Ammatillisessa etsivässä työssä nuorisotyön ammattilaiset tekevät työtä siellä, missä asiakkaat ovat. Tällöin luovutaan perinteisestä palvelumallista, jossa asiakkaat hakeutuvat itse tarvitsemansa palvelun luokse. Etsivä työ toteutuu kohderyhmän omassa ympäristössä, joka tuo etsivän työn osaltaan lähemmäksi asiakasta. Tätä läheisyyttä pidetään etsivän työn voimana, mutta toisaalta se myös luo omat haasteensa työntekijöiden turvallisuuden suhteen. Etsivää työtä tehdään ihmisten ehdoilla siellä, missä ihmiset ovat. Työntekijät pyrkivät kunnioittamaan ihmisiä ja heidän elinympäristöään aidosti, jotta heidät hyväksyttäisiin osaksi tätä ympäristöä. (Mikkonen 2007, 21, 25–26, 30.)

Yhteistyöllä ja verkostoitumisella on oma keskeinen roolinsa nuorisotyössä, ja yhteistyö onkin hyvin moninaista. Etsivälle nuorisotyölle asetettuja tavoitteita ei ole mahdollista useinkaan saavuttaa työskentelemällä yksin nuoren kanssa. Tämän vuoksi työtä tehdäänkin yhä useammin yhteistyönä eri toimijoiden sekä palveluiden kanssa. Työtä tehdään erilaisissa verkostoissa, työryhmissä sekä tiimeissä. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteistyö etsivän nuorisotyön ja eri palveluiden sekä toimijoiden välillä toimii. Vuoden 2011 alusta voimaan tullut nuorisolain muutos (693/2010, 7 §) pyrkii edistämään etsivän nuorisotyön ja eri palveluiden välisen yhteistyön toimivuutta. (Männikkö 2011, 22–23, 25.) Puurosen (2014, 18–19) mukaan yksilöihin kohdistuvan työn lisäksi ryhmiin kohdistuvaa etsivää nuorisotyötä pidetäänkin tärkeänä. Sitä kautta on mahdollista löytää nuoria etsivän työn kontaktiin ja edistää heidän tilanteitaan. Koulujen kanssa tehtävän yhteistyön ja

ryhmiin kohdistuvan nuorisotyön kautta on mahdollista kehittää muun muassa koulupudokastyötä.

Nuoret ohjautuvat etsivän nuorisotyön palveluun pääsääntöisesti viranomaisverkostojen kautta. Tällaisten tapausten osuus vuonna 2010 oli noin 69 prosenttia. Viranomaisista eniten yhteydenottoja on tullut sosiaalitoimesta, peruskoulusta, toiselta asteelta sekä työ- ja elinkeinotoimistosta. Nuoren oman yhteyden otton, kaverin tai vanhempien kautta tavoitettiin puolestaan 18 prosenttia nuorista. Katutyö tavoitti vuonna 2010 neljä prosenttia, ja sähköisen median kautta tavoitettiin 1,4 prosenttia nuorista. Muina ohjaavina tahoina toimi esimerkiksi poliisi. (Männikkö 2011, 27–29.)

Etsivässä työssä toteutetaan eri työtapoja. Etsivä työ onkin tavallaan sateenvarjokäsite, jonka alle sijoittuu eri työmuotoja ja tapoja toteuttaa työtä. (Mikkonen 2007, 21.) Etsivän työn menetelmiin kuuluvat kartoitus, havainnointi, etsiminen, kontaktin otto, luottamuksen rakentaminen ja syventäminen, motivointi muutokseen ja ohjaaminen auttamis- ja palvelujärjestelmiin (Huhtajärvi 2008, 447). Etsivässä nuorisotyössä ohjataan nuoria erilaisiin toimenpiteisiin, palveluihin ja toimintaan. Määrällisesti eniten nuoria on ohjattu toimeentuloon ja asumiseen liittyviin palveluihin. Näiden jälkeen määrällisesti eniten nuoria on ohjattu sosiaalitoimen palveluihin ja ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi. Vuosien aikana suhteellisesti eniten ovat kasvaneet mielenterveyspalveluihin, muihin terveyspalveluihin ja työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumiseen, päihdekuntoutukseen sekä sosiaalipalveluihin liittyvät ohjaukset. (Männikkö 2011, 27–29.)

Etsivässä työssä keskeistä on työote, jossa työntekijä kuuntelee ja kuulee ihmisten tarpeita. Työntekijällä onkin oltava tietoa tarjolla olevista palveluista ja valmius antaa tietoa asioista. Asiakkaan ympäristöä tulee kunnioittaa ja on odotettava, milloin asiakas on valmis kontaktiin. Toisaalta kuitenkin on oltava kykyä ottaa kontaktia asiakkaisiin. Työntekijöiden onkin kohdattava ihmisten tarpeita solidaarisesti ja empaattisesti mutta kuitenkin ammatillisiin työtoteisiin ja standardeihin sitoutuen. Näin ollen ammatillinen koulutus ja työkokemus ovat tarpeen monissa kohdattavissa tilanteissa. Työ tapahtuukin yleensä työpareina, jotka usein muodostuvat kokeneemmasta ja kokemattommasta työntekijästä. Kauemmin työtä tehneet voivat välittää muille työntekijöille kokemuksiaan ja menetelmiään. Parityöskentely mahdollistaa toiselta oppimisen, mutta tietenkin se myös auttaa tilanteiden ja ongelmien purkamisessa, mahdollistaa palautteen antamisen sekä lisää osaltaan turvallisuutta. (Mikkonen 2007, 27.)

Juvonen (2009, 155, 158, 171, 175–176) on tarkastellut tutkimuksessaan erilaisia asiakastyöhön liittyviä kontrollin ulottuvuuksia helsinkiläisen etsivän työn ryhmän toiminnassa. Tutkimuksen aineisto koostui etsivän työn Luotsi-hankkeen dokumentointiin liittyvistä asiakirjoista ja työryhmän kehittämispäivien nauhoitetuista taltioinneista. Tutkimuksen mukaan asiakaslähtöisissä, asiakkaan tarpeista ja toiveista lähtevissä työtavoissakin on tunnistettavissa eritasoisia vallan ja kontrollin elementtejä. Tulosten perusteella etsivässä työssä joudutaan työskentelyn edetessä kyseenalaistamaan nuoren valintoja sekä toimintaa, ja tällöin mukaan tulevat myös rajoittamisen ja kontrolloinnin näkökulmat. Etsivään työhön liittyvä kontrolli tulee mukaan toimintaan tilanteissa, joissa työntekijöillä ei ole muita vaihtoehtoja. Joidenkin nuorten kanssa voidaan myös ajautua tilanteeseen, jossa etsivän työn omat toimintamallit ja keinot eivät riitä. Osa asiakkaana olevista nuorista voi kaivata vankempaa tukemista ja vahvempaa rajoittamista kuin etsivä työ vapaaehtoiseen auttamissuhteeseen perustuvana toimintana voi tarjota.

Etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta arvioitaessa kiinnitetään usein huomiota nuoriin, joiden elämäntilanne on muuttunut etsivän nuorisotyön myötä. Etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta arvioidaan sen perusteella, kuinka monta asiakasta on saanut opiskelupaikan tai päässyt töihin. Etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta ajateltaessa olisi kuitenkin tärkeää huomioida myös nuoren kanssa tehty työ, joka on vahvistanut häntä opiskelu- ja työvoimahallinnon palvelujen hakijaksi. Ilman etsivää nuorisotyötä palvelujen hakijaksi vahvistuminen ei välttämättä toteutuisi lainkaan. (Puuronen 2014, 54–55, 97.)

Etsivä työ pyrkii saamaan aikaan muutoksia neljällä eri tasolla: yksilöllinen muutos, muutos vuorovaikutuksen avulla, yhteisöllinen muutos ja sosiaalipolitiikan muutos. Yksilölliseen muutokseen sisältyy riskien tiedostaminen, motivaation lisääminen tiedon avulla sekä muutokset asenteissa ja uskomuksissa. Vuorovaikutuksen kautta pyritään puolestaan käsittelemään asioita ja näkemään yksilöllisen muutoksen vaikutus muihin ihmisiin. Yhteisölliseen muutokseen liittyy yhteisön sisäiseen kulttuuriin vaikuttaminen ja sen esille tuonti, kuinka yhteisö vaikuttaa yksilöön. Sosiaalipolitiikan muutokset liittyvät puolestaan kohderyhmään kohdistuvien asenteiden ja ilmapiirin muutoksiin sekä tiedon välittämiseen päättäjille. (Mikkonen 2007, 26.)

3.3.2 Nuoren tukeminen etsivän työn periaatteiden mukaisesti

Etsivä nuorisotyö perustuu yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, ja nuorella on oikeus tehdä omaan elämäänsä liittyviä valintoja. Menetelmien hallinnan lisäksi onkin olennaista, että etsivän työn organisaatiot ja työntekijät tiedostavat työn eettiset periaatteet. Erityisen tärkeitä ovat ihmisarvo ja ihmisoikeudet. Yksilöillä on oikeus tulla nähdyksi arvokkaina ja saada moraalista kohtelua. Jokaisella ihmisellä on sama ihmisarvo elämäntilanteestaan riippumatta. Etsivässä työssä onkin kunnioitettava ihmisen autonomiaa, ja työn luonne edellyttää kunnioitusta myös yksilöä kohtaan. Tämä tarkoittaa, että asiakkaan näkemyksiä ja mielipiteitä kunnioitetaan, vaikka ne olisivat erilaisia kuin työntekijöiden. Asiakaskeskeisyydestä huolimatta työntekijän on kuitenkin säilytettävä ammatillisuutensa sekä asianmukainen objektiivisuutensa. (Mikkonen 2007, 17–18; Kaartinen-Koutaniemi 2012, 20–21.) Yksi keskeinen nuoren tukemisen muoto etsivässä nuorisotyössä on luottamuksellisen ilmapiirin muotoutuminen keskustelun ympärille. Etsivää nuorisotyötä tekevien yksilösuhteiden rakentamisessa on olennaista auttajan merkityksen vähentäminen ja nuoren omien vahvuuksien ja selviytymistaitojen etsiminen. (Puuronen 2014, 26–27.)

Etsivässä työssä asiakkaalla on oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Työntekijöillä on velvollisuus perehtyä asiakkaan elämäntilanteeseen ja huomioida hänen elämänsä kokonaisuudessaan. Työntekijän tulee luoda asiakkaan kanssa näkemys eri vaihtoehtoista, joiden perusteella asiakas voi tehdä omaan tilanteeseensa sopivia valintoja ja päätöksiä. Vapaaehtoisuuteen perustuvassa etsivässä työssä ihmiset kohdataan heidän omilla ehtoillaan, ja kohderyhmä ei ole pakotettu olemaan yhteydessä tai osallistumaan toimintaan. (Mikkonen 2007, 18.) Puuronen (2014, 25–27) mukaan nuoren ja työntekijän kohtaamisten epämuodollisuus ja ennakoimattomuus muodostavat eräänlaisen kohtaamisen ja yhdessä tekemisen tilan. Työntekijän on toimittava vapaaehtoisuuteen sitoutuneena. Nuoren kannalta tämä vapaaehtoisuuteen sitoutuminen ja sitouttaminen näyttäytyvät vapaudella vastuuttamisena. Etsivässä työssä korostuu ajatus rinnalla kulkemisesta. Holistinen ihmiskäsitys ja ajatus siitä, että jokainen on oman elämänsä paras asiantuntija, on yksi työn periaatteista.

Puuronen (2014, 97) on tarkastellut tutkimuksessaan etsivän nuorisotyön sisältöä ja alan ammattilaisten näkemyksiä etsivän nuorisotyön kehittämisestä. Hänen mukaansa

keskeisintä etsivän nuorisotyön otteessa on kunnioittava ja välittävä asenne nuorta ja hänen tuentarpeitaan kohtaan. Oikeanlainen asenne vahvistaa nuoren valmiuksia itsenäiseen toimintaan. Lisäksi nuoren hyväksyminen sellaisena kuin hän on muodostaa nuorella arvokkuuden kokemusta, jonka seurauksena nuoren kiinnostus omien asioiden hoitamiseen mahdollisesti lisääntyy. Etsivä nuorisotyö on luonteeltaan ihmissuhdetyötä, jossa on tärkeää nuoren kohtaaminen sekä ohjaaminen. Työntekijä on nuorelle turvallinen aikuinen, jonka kanssa on mahdollista muodostaa luottamuksellinen suhde (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 30–36).

Etsivässä nuorisotyössä työntekijän auttamishalulla on suuri merkitys nuoren kohtaamisessa. Ammatissa toimiminen ei kuitenkaan voi pohjautua ainoastaan auttamishaluun. Etsivän nuorisotyöntekijän jaksamisen ja etsivän työn laadun vuoksi auttamishalun tulisi muuttua ammatilliseksi taidoksi nähdä nuori nuorena. Työntekijän jaksaminen korostuu tilanteissa, joissa nuoren auttaminen ei onnistu työntekijän auttamishalusta huolimatta. (Puuronen 2014, 101.)

Pihlaja (1997, 193) on tutkinut nuorten suhtautumista etsivään työhön haastattelemalla 20 nuorta. Haastatteluilla selvitettiin nuorten elämäntilannetta sekä perhe-, työ- ja koulutilannetta. Lisäksi tutkimuksessa paneuduttiin nuorten käsityksiin nuoruudesta, nuorten vaikeuksista sekä ongelmista. Myös se, miten nuoret suhtautuvat ammatilliseen auttamistyöhön ja sen mahdollisuuksiin auttaa nuoria, oli yhtenä tarkastelun kohteena. Haastatteluista tuli esille positiivinen asennoituminen etsivään nuorisotyöhön. Esille nousi muun muassa työn luottamuksellisuus, avunsaanti omaan elämäntilanteeseen ja konkreettinen apu sekä työntekijöiden kyky kuunnella nuoria. Tulosten mukaan nuoret pitivät omaa tahtoa ja aloitteellisuutta tärkeänä ongelmien ratkaisemisessa. (Pihlaja 1997, 193, 208, 212.)

Puurosen (2014, 100) tutkimuksen mukaan etsivän nuorisotyön kohderyhmänä olevat nuoret ovat keskenään hyvin erilaisia. Etsivän nuorisotyön kohderyhmän tuen tarve sijoittuu erityisesti sosiaalityön ja terveyden kysymyksiin. Tuentarve sekä nuorten omat valmiudet eroavat toisistaan merkittävästi. Tärkeää on pyrkiä huomioimaan nuorten yksilölliset lähtökohdat ja elämäntilanteet. Vain siten on mahdollista tarjota heille heidän tarvitsemaansa tukea ja ohjausta.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA METODOLOGIA

Tässä luvussa esittelen aluksi tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimuskysymyksiä. Sen jälkeen käyn läpi kokemusten tutkimista ja eksistentiaalista fenomenologiaa. Lisäksi kuvaan tämän tutkimuksen eksistentiaalisen fenomenologian holistista ihmiskäsitystä. Luvun lopuksi tuon esille omaa esiymmärrystäni aihealueesta.

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella etsivää nuorisotyötä nuorten omien kokemusten kautta. Tarkastelun kohteina ovat etsivän nuorisotyön toteutus ja sen merkitys nuorten elämäntilanteeseen. Tavoitteena on fenomenologisen tutkimusotteen mukaisesti tavoittaa nuorten kokemukset sellaisina kuin ne ilmenevät nuorille itselleen. Tarkoituksena on selvittää kokemuksia nuorilta, jotka ovat jollain tavalla kiinnittyneet jo seuraavaan palveluun, kuten työelämään tai koulutuspaikkaan, mutta ovat yhä yhteydessä etsivään nuorisotyöhön.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia kokemuksia nuorilla on etsivästä nuorisotyöstä?
- Millaisia kokemuksia nuorilla on etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen?

Tutkimuksella pyritään lisäämään ymmärrystä etsivän nuorisotyön merkityksestä nuorille. Nuorten ollessa etsivän nuorisotyön kohderyhmänä heidän kokemuksensa tästä nuorisotyömuodosta ovat ensiarvoisia. Nuorten omien kokemusten selvittäminen ja kuuleminen on tärkeää senkin vuoksi, että siten on mahdollista tarjota entistä paremmin heidän kaipaamaansa tukea ja ohjausta.

4.2 Kokemusten tutkiminen ja eksistentiaalinen fenomenologia

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat nuorten omat yksilölliset kokemukset etsivään nuorisotyöhön osallistumisesta. Tutkimuksessa pyrin tulkitsemaan nuorten kokemuksia sellaisena kuin ne ilmenevät heille itselleen heidän elämässään ja elämäntilanteessaan. Tutkimuskohteena on niin sanotusti elämismaailma, joka tarkoittaa ihmisen arkipäivän maailmaa. (Satulehto 1992, 90.) Tutkija tavoittelee tutkittavan elämismaailman kokemista (Juden-Tupakka 2007, 85), ja kokemusten tavoittamista ajatellen fenomenologinen lähestymistapa sopii tähän tutkimukseen.

Tutkimuksessani hyödynnän eksistentiaalisen fenomenologian näkökulmaa, joka tässä työssä pohjautuu Lauri Rauhalan (1993, 1997) ja Juha Perttulan (1995) käsityksiin. Rauhala (s. 1914) on psykologian emeritusprofessori, joka on puolustanut ihmisen ainutkertaisuutta psykologisessa ja filosofisessa työssään. Psykologiassa häntä pidetään aihepiirin johtavana suomalaisena tutkijana. (Vuorila 2013, 6, 8.) Perttula puolestaan on psykologian tohtori, joka on kehittänyt fenomenologisen erityistieteen metodia. Hän on omaksunut Rauhalalta tavan ymmärtää kokemusta ja sen rakennetta. (Virtanen 2006, 181.)

Rauhalan (1993) mukaan eksistentiaalista fenomenologiaa voidaan pitää hermeneuttisen tieteenfilosofisen suuntauksen päämetodina. Eksistentialismi on filosofinen suuntaus, joka painottaa esimerkiksi ihmisen ainutlaatuista olemassaoloa hänen oman elämäntilanteensa kautta. Rauhalan kehittämä eksistentiaalinen fenomenologia on saanut vaikutteita Husserlin luomasta filosofiasta sekä Heideggerin filosofiasta (Niskanen 2006, 106). Se on tapa yhdistää husserlilaista ja heideggerilaista ajattelua (Virtanen 2006, 160). Pääosin Heideggerin (1962, 1971) teoksiin ja työhön perustuva eksistentiaalinen fenomenologia on nähtävissä osana hermeneuttista fenomenologiaa. Lisäksi myös Husserlin (1901, 1913) fenomenologia ja eksistentialismi yhdistetään usein toisiinsa. (Hein & Austin 2001, 4.)

Fenomenologisen lähestymistavan juuret ovat filosofiassa ja ymmärtävässä ihmistieteessä (Varto 2005, 193). Filosofiana fenomenologia sisältää eri suuntauksia, joista keskeisimmät pohjautuvat Husserlin ja Heideggerin ajatteluun. Fenomenologiassa voidaankin erottaa toisistaan kaksi päätutkimusperinnettä, jotka ovat Husserlin edustama deskriptiivinen ja Heideggerin hermeneuttinen fenomenologia. Husserlin näkemyksen mukaan ilmiöt pyritään kuvaamaan sellaisena kuin ne ovat. Husserlin filosofiasta on muotoutunut pohja

fenomenologisen erityistieteen kehittymiselle ja Husserlilta onkin omaksuttu käsitys tajunnasta sekä sen toimintaperiaatteista. Fenomenologiseen erityistieteeseen omaksuttu situationaalisuus pohjautuu puolestaan Heideggerin filosofiaan. Heideggerin (1927/2000) mukaan ymmärtäminen ja tulkinta saavat merkityksen ihmisen tavasta olla maailmassa. Heidegger käyttää käsitettä Dasein, täälläolo, jolla viitataan ihmisen tilanteeseen, johon on hän kasvanut tai itse vaikuttanut. (Virtanen 2006, 153–154, 163; Heidegger 1927/2000.)

Fenomenologiasta ei ole muodostunut oppijärjestelmää, jonka periaatteet olisi tiivistettävissä systemaattiseksi yleisesitykseksi. Yleisesti on kuitenkin todettavissa, että fenomenologista perinnettä määrittää kiinnostus inhimilliseen elämismaailmaan ja sen rakenteisiin sekä elettyyn todellisuuteen. Fenomenologian suhde kokemukseen on kuitenkin moniulotteinen. Filosofisen ajattelun perustana on arkipäiväinen suhde maailmaan, mutta toisaalta se vaatii samanaikaisesti irtiottoa suhteessa arkiasenteeseen. Tähän liittyen Husserl on esittänyt fenomenologisen reduktion, joka liittyy irtaantumiseen luonnollisesta asenteesta ja epäolennaisen syrjään laittamiseen, jotta ilmiön moninaisuus olisi nähtävissä. (Miettinen, Pulkkinen & Taipale 2010, 9, 11; Perttula 1995, 9–10; Latomaa 2005, 50.) Fenomenologisen reduktion avulla pyritään deskriptioon eli ilmiön kuvaukseen mahdollisimman alkuperäisessä muodossaan. Kyseessä on tutkittavan kokemuksen ja tutkijan siitä muodostaman kuvauksen vastaavuus, joka tulee esille analyysivaiheessa. Eksistentiaalinen fenomenologia lisää fenomenologiseen analyysiin eksistentiaalisen analytiikan siirtyen analyysissä toiselle tasolle eli merkitysten ontologisiin edellytyksiin ja ihmisen ontologiseen analyysiin. Analyysi ulotetaan tällöin ihmisen ontologiseen perusrakenteeseen, kuten tapaan, jolla merkitykset rakentuvat ihmisen ja maailman välisessä suhteessa. Tämä mahdollistaa kokemisen kokonaisstruktuurin tavoittamisen. (Perttula 1995, 32, 34–36, 43.)

Teoreettisten ja käsitteellisten etukäteisoletusten jatkuva reflektointi läpi tutkimusprosessin on hyvin tärkeää (Perttula 1995, 10, 44). Tässä tutkimuksessa pyrin kohtaamaan haastateltavien kokemukset etsivästä nuorisotyöstä sellaisina kuin ne ilmenevät nuorille itselleen ja tavoittamaan heidän välittömät kokemuksensa. Tutkijana minun on tiedostettava ja sulkeistettava omat etukäteisoletukseni.

Pyrin tietoisesti vapautumaan aiheeseen liittyvästä teoretiedosta sekä subjektiivisista käsityksistäni ja näkemyksistäni. Tutkijana minun tulee tuoda esille omat kokemukseni elämäntilanteesta, johon liittyviä kokemuksia tutkin. Luvussa 4.4 kuvaan omaa

esiymmärrystäni aiheesta. Minun on aineistoa analysoidessani sulkeistettava eli niin sanotusti siirrettävä syrjään itselleni tavanomainen tapa hahmottaa kyseiseen aiheeseen liittyvää todellisuutta. Minulla ei ole omia kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä enkä ole myöskään ollut aiemmin tekemisissä henkilöiden kanssa, jotka ovat osallistuneet tähän erityisnuorisotyön muotoon. Tietyllä tapaa tämä helpottaa tavanomaisen ajattelutavan sulkeistamista, koska omia kokemuksia tai vahvoja ennakko-oletuksia ei ole. Lehtomaa (2008, 165) on tuonut esille, että sulkeistamisen onnistuminen on eksistentiaalisessa fenomenologiassa rajallista. Keskeistä on, että sulkeistan oman tapani nähdä etsivä nuorisotyö nuorten elämässä niin hyvin kuin mahdollista.

Fenomenologia korostaa ihmisen tietämisen kyvyn sitoutumista ihmisen elämisaailmaan ja sen ilmiöihin (Varto 2005, 193). Fenomenologiassa tutkitaan kokemuksia, jotka käsitetään ihmisen kokemuksellisenä suhteena omaan todellisuuteensa ja maailmaan, jossa elää. Fenomenologiassa tutkitaan ihmisen suhdetta omaan elämäntodellisuuteensa. Ihmistä ei voida ymmärtää tuosta suhteesta irrallaan, ja kokemuksellisuus onkin ihmisen maailmasuhteen perusmuoto. Suhde maailmaan on fenomenologian mukaan intentionaalinen, joka tarkoittaa, että kaikki merkitsee ihmiselle jotain. Tämän vuoksi kokemuksen voidaan ajatella muotoutuvan merkitysten mukaan. Nämä merkitykset ovat fenomenologisen tutkimuksen varsinainen kohde, ja merkitysten tutkiminen pohjautuu ajatukseen siitä, että ihmisten toiminta on tarkoituksellista. (Laine 2010, 29–30.)

Fenomenologian lähtökohtana on, että ihminen on tajunnallinen olio. Tajunnallinen toiminta suuntaa aina johonkin ja ihminen toimii intentionaalisesti. Ihminen kokee elämyksiä, kun ihmisen toiminta valitsee kohteensa. Kokemus syntyy, kun ihminen suuntaa tajunnallisen toimintansa kohteeseen. Perttulan (2006, 150) mukaan kokemus on sitä, mitä elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa. Tätä voidaan kutsua merkityssuhteeksi. Rauhalan (2005, 28–29) mukaan merkityssuhteessa on yksinkertaisimmalla mahdollisella tavalla kuvaten erotettavissa kolme komponenttia, jotka ovat objekti tai asia, mieli ja tajunta, jolle mieli on. Merkityssuhde muodostuu, kun tajunnassa ilmenee jokin mieli, joka asettuu tietyn asian tai objektin yhteyteen siten, että objekti tai asia ymmärretään kyseessä olevan mielen avulla. Jokaisen maailmankuvassa on merkityssuhteita suunnaton määrä. Esimerkiksi äidillä on lapsi, joka on äidille rakas. Rakas on mieli, jonka avulla äiti maailmankuvassaan tietää ja tuntee objektin lapsi. Lapsi on äidille tämän lisäksi monenlaista muutakin, kuten vallaton tai rajoituksena. Lapsi on olemassa äidin

maailmankuvassa kaikkien tällaisten lukuisten merkityssuhteiden avulla. Rauhalan (2005, 28–29) mukaan maailmankuva tai tajunta on olemassa juuri merkityssuhteina. Maailmankuva on merkityssuhteiden vaiheiden ja asteiden kokonaisuus.

Perttula (1995, 25–26) on todennut, että käytettäessä tutkimusaineistona ihmisten kvalitatiivisessa muodossa kuvaamia kokemuksia sosiaaliseen todellisuuteen kuuluvien ilmiöiden luonne ei poikkea tajunnalle merkityssuhteina olevista ilmiöistä. Sosiaalisen todellisuuden ilmiöillä on subjekti, ja tutkimuksen kohteena oleva ilmiö muuntuu tajunnalle oleviksi mielellisiksi merkityssuhteiksi. Sosiaalinen ilmiö muuntuu merkityssuhteeksi tarkasteltaessa ihmisen tajunnallista suhdetta situaatioonsa.

4.3 Eksistentiaalisen fenomenologian holistinen ihmiskäsitys

Ihminen on kompleksinen tutkimuskohde (Rauhala 1983, 12), ja kaiken empirisen ihmistutkimuksen taustalla on jokin ihmiskäsitys (Lehtovaara 1992, 342). Rauhalan (1989, 16) mukaan tutkijan tulee tuoda esille se, kuinka ymmärtää ihmisen kokonaisuutena. Ihmiskäsitys kertoo, millaisissa olemisen perusmuodoissa ihminen on reaalistunut eli todellistunut (Rauhala 1983, 14). Tässä tutkimuksessa olen omaksunut eksistentiaalisen fenomenologian ihmiskäsityksen, joka pohjautuu Rauhalan (1983, 1989, 2005) holistiseen ihmiskäsitykseen. Holistinen ihmiskäsitys on yksi etsivän nuorisotyön kantavista periaatteista (Puuronen 2014, 27). Rauhalan ihmiskäsitys tarjoaa selkeän perustan ihmisen tarkasteluun elämysyhteydessään siten, että hänen historiansa ja kulttuurinsa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon (Lehtovaara 1993, 11). Ihmiset toimivat ainutlaatuisina yksilöinä, mutta kuitenkin ollen muiden ihmisten ja koko vallitsevan yhteiskunnan kanssa vuorovaikutuksessa. Holistisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on aina osa olemassa olevaa maailmaa ja ihminen tulee olemassa olevaksi kolmessa olemisen perusmuodossa: tajunnallisuudessa, kehollisuudessa ja situationaalisuudessa. Nämä ovat ihmisen todellistumisen muodot. Kukin näistä perusmuodoista edellyttää toisensa ollakseen itse olemassa. Olemismuodot ovat kietoutuneet toisiinsa, mutta ne toimivat ainoastaan oman perusrakenteen mahdollistamina. Mikään perusmuoto ei ole kokonaisuuden kannalta tärkeämpi. (Perttula 1995, 16–17; Rauhala 1989, 26–27.) Kokonaisuutta voidaan kutsua situationaaliseksi säätöpiiriksi halutessa tähdentää olemispuolien keskinäistä dynaamista suhdetta (Rauhala 1983, 46).

Olemisen perusmuodoista tajunnallisuus eli olemassaolo psyykkishenkisenä kokemuksellisuutena viittaa olemassaoloon kokemisen erilaisina asteina ja laatuina. Tajunnallisuuden perusluonteena voidaan pitää ominaisuutta suuntautua aina johonkin. Rauhala pitää tajuntaa prosessina, joka tulee olemassa olevaksi mielellisen perusluonteen kautta. Tajunnallisuus on jaettavissa psyykkiseen ja henkiseen toimintatapaan. Psyykkisyyteen liittyy yksityisyys ja usein myös tiedostamattomuus. Psyykinen kokemus asettaa ihmisen mielelliseen suhteeseen todellisuuden kanssa, esimerkiksi pelkävälle maailma on pelottava. Tällainen elämysmerkitys on osana yksilön omaa maailmankuvaa. Henkinen toimintatapa liittyy puolestaan merkityksiin, jotka ovat yleistettäviä tai ihmistä kehittävästi yksilöllistäviä. Ihmisen on mahdollista hahmottaa henkisen tajunnallisuuden kautta itseään sekä menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaa. Ihmisen arkipäiväisessä elämässä mukana oleva henkinen tajunnallisuus liittyy ihmisen kykyyn reflektoida sekä eritellä kokemuksiaan. (Perttula 1995, 20–22.) Rauhalan (1997) mukaan henkinen taso edustaa tajunnan korkeampaa toimintamuotoa. Henkistä tasoa tajunnassa edustavat esimerkiksi ajattelu, arvojen asettaminen ja eettisyys. Henkisellä tasolla merkitysten tarkoitteena voivat olla ulkopuolisen maailman ilmiöt sekä oman tajunnan kokonaisuus ja persoonan toiset olemuspuolet. (Rauhala 1997.) Henki on yhteistä ja sosiaalista todellisuutta. Lisäksi se on yksilön sisällä. Se tarkoittaa itsetietoisuutta. Henki on myös tulevaa ja sitä, mitä ei vielä ole. Ihmisen olemiseen liittyy myös muun muassa toivoa ja kaipausta pelkän rationaalisen pyrkimyksen lisäksi. Hengen käsitteen avulla voidaan yhdistää ihmisen tunteet ja maailmassaolon perusasiat sosiaaliseen todellisuuteen. (Ojanen 2011, 234–235.)

Kehollisuus olemisen perusmuotona tarkoittaa puolestaan olemassaoloa orgaanisena tapahtumisena. Rauhala kuvaa ihmisen orgaanista elämää käsitteellä mielekäs, jolla viitataan elintoimintojen tarkoituksenmukaisuuteen. Esimerkiksi aivoja pidetään mielekkäästi toimivana ajattelun orgaanisena edellytyksenä. Kolmas olemisen perusmuoto situationaalisuus eli elämäntilanteisuus on olemassaoloa suhteutuneisuutena elämäntilanteeseen ja maailmaan. Elämäntilanne tarkoittaa kaikkea sitä, mihin ihmisen tajunnallisuus ja kehollisuus on suhteessa. Situationaalisuus tarkoittaa, että ihminen on kietoutunut elämäntilanteensa rakennetekijöihin, kuten taloudelliseen tilanteeseen, ihmisiin ja arvostuksiin. Yhteisistä rakennetekijöistä huolimatta situaatiot ovat kuitenkin yksilöllisiä. Ihmiset eivät ole suhteessa maailmaan täysin samalla tavoin. (Perttula 1995, 16–19.)

Rauhala ja Perttula käyttävät käsitettä situaatio eli elämäntilanne kuvatakseen todellisuutta, johon ihminen on suhteessa (Virtanen 2006, 165). Situaatiolla tarkoitetaan Rauhalan (2005, 63, 69) mukaan todellisuuden osaa, jossa Dasein eli ihmisen olemassaolon empiirisesti määreetön mahdollisuusmomentti kohtaa maailman. Situaatio on rakenteeltaan monimuotoinen ja monitasoinen. Situaatio on lajityypillisissä rajoissa yksilöllinen. Voi olla yhteisiä situaation rakennetekijöitä, mutta ei koskaan täysin samaa situaatiota. Situaatio rajaa olosuhteiden moninaisuudesta rakennetekijät, joihin tietty eksistenssi joutuu suhteisiin. Situaatioon kuuluu konkreettista todellisuutta, kuten elinympäristö, koti ja perhe sekä ideaalista todellisuutta, kuten arvoja ja normeja, joihin yksilö on suhteessa.

Pihlannon (2008) mukaan yksilön situationaalisuus tarkoittaa sellaisten suhteiden kokonaisuutta, joita ihmiselle on omassa yksilöllisessä tilanteessaan oleviin kohteisiin. Yksilön situaatio sisältää monenlaisia tekijöitä, kuten yksilön lähipiiriä ja sen instituutioita, joihin yksilöllä on muodostunut suhde. Nuoren syrjäytyminen on nähtävissä yksilön suhteissa ympäristöönsä eli situaatioonsa ja hänen kaventuneena situationaalisuutena. Syrjäytyminen liittyy Pihlannon (2008) mukaan yleensä situationaalisuuteen, mutta myös tajunnallisuudella on oma roolinsa. Alkuperäinen situationaalisuus ei yksistään määritä mahdollista syrjäytymiskierrettä: ongelmalliset kotioloit eivät automaattisesti altista nuorta syrjäytymiselle, koska ihmiselle on oma tahto ja mahdollisuus muodostaa suotuisia merkitysrakenteita. Toisaalta suotuisatkaan kotioloit eivät estä mahdollista syrjäytymiskierrettä.

Ihmisten auttamista ja tukemista, kuten etsivää nuorisotyötä, voidaan pitää vaikuttamisena ihmiseen situaation kautta (Rauhala 1983, 113). Muutoksilla vaikutetaan kuitenkin myös tajunnallisuuteen ja kehollisuuteen, koska ihmisen todellistumisen muodot ovat kietoutuneita toisiinsa (Rauhala 1989, 26–27). Näin ollen situaatiossa tapahtuvat muutokset näkyvät holistisen ihmiskäsityksen mukaan myös kehollisuudessa ja tajunnallisuudessa. Kaikki muutokset eivät kuitenkaan näy heti vaan vasta jonkun ajan kuluessa. Situaationsa muuttamisen ei tarvitse olla kovin näkyvää. Pienikin muutos voi olla alku suotuisalle kehitykselle kokonaisuutta tarkasteltaessa. (Rauhala 1983, 115.)

On tilanteita, joissa apua tarvitseva ihminen ei oman tilansa vuoksi kykene oman situaationsa suunnitteluun tai sen edellyttämiin ratkaisuihin (Rauhala 1983, 114–115). Tällöin voidaan tarvita ulkopuolisen, kuten sosiaalityöntekijän tai etsivän nuorisotyöntekijän apua. Ihmiseen voi vaikuttaa kiinnittämällä huomiota hänen

tajunnallisuuteensa ja yrittämällä vaikuttaa esimerkiksi keskustellen toimintatapoihin. Toinen tapa vaikuttaa ihmiseen on se, että hänen situaationaalisuuteensa vaikutetaan. Tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että ihminen siirretään ja saatetaan tietystä ympäristöstä ja olosuhteista johonkin toiseen ympäristöön. (Varto 1994, 99–100.)

Etsivässä nuorisotyössä pyritään vaikuttamaan nuoren elämäntilanteeseen eli situaatioon. Etsivä nuorisotyö tukee kiinnostuksen kohteiden löytämisessä, tulevaisuuden suunnittelussa sekä hoitopolkujen etsimisessä niin päihde- kuin mielenterveysongelmiin liittyen. Taloudellisen toimeentulon parantuminen tai mielekkään opiskelupaikan löytyminen näkyy psyykkisessäkin hyvinvoinnissa. Vastaavasti päihteiden käytön vähentäminen merkitsee kehollisen hyvinvoinnin ja terveyden parantumista. Etsivä nuorisotyö tarjoaa tukea ja ohjausta, mutta ei toimi kuitenkaan nuoren puolesta vaan yhteistyössä nuoren omaa toimijuutta tukien. Nuoren tulisi tiedostaa oma tilanteensa tajunnassaan, jotta hänelle muodostuu halu ja motivaatio muokata omaa elämäänsä etsivän työn avustuksella. Nuoren on tärkeää itse ymmärtää tilanteensa.

Sosiaalisessa auttamistyössä pyritään tuottamaan asiakkaalle tiedollisia ja ajatuksellisia välineitä oman toiminnan ohjaamiseen. Dialogisessa keskustelussa pääpaino on uusien näkökulmien löytämisessä, ja keskeistä onkin tukea asiakasta löytämään tavoitteitaan ja suhtautumaan luottavaisesti tulevaisuuteen. (Särkelä 2001, 76–82.) Etsivässä nuorisotyössä keskustelun avulla pyritään tavoittamaan nuoren omia ajatuksia ja toiveita sekä kartoittamaan erilaisia tulevaisuuden vaihtoehtoja. Tavoitteena on myös aikaansaada muutoksia liittyen muun muassa asenteisiin, riskien tiedostamiseen ja motivaation lisäämiseen (Mikkonen 2007, 26). Ihmisen toiminnan tulos on aina kaksinainen. Toisaalta ihminen muuttaa toiminnallaan ulkoista todellisuutta ja toisaalta toiminnallaan tuottaa omia ominaisuuksiaan. Siten ei olekaan samantekevää, miten ihmiset toimivat. Uudenlaisten toimintatapojen oppimisen ja sisäistämisen myötä voi muodostua uudenlaisia tapoja toimia. Ilman oman toiminnan muuttamista ei tapahdu muutakaan muutosta. (Särkelä 2001, 25–27.)

Ihmisen situaatiota tarkasteltaessa on tärkeää huomioida myös ihmisen yksilölliset ehdot (Rauhala 1983, 116). Halutessamme muuttaa ihmisen käyttäytymistä tai suhtautumista asioihin on tärkeää ensin löytää syyt sille, miksi ihminen toimii tai suhtautuu asioihin tietyllä tavalla. Jokaisella ihmisellä on oma yksityinen kokemuksensa ja oma näkemyksensä maailmasta kokonaisuudessaan. Jokaisen ihmisen kokemus on

ainutlaatuinen. Maailma ei tietystä näkökulmasta näytä lainkaan samalta kuin se näyttää jonkun muun näkemänä. (Varto 1994, 93, 95.) Etsivässä nuorisotyössäkin on ensiarvoista huomioida nuorten yksilölliset elämäntilanteet. On tärkeää nähdä nuoret yksilöinä, joiden tuen ja avun tarve saattaa vaihdella hyvinkin paljon. Ihminen on kokonaisvaltainen, ja on huomioitava ihmisen menneisyys sekä nykyinen elämäntilanne. Tässä tutkimuksessa tarkastelenkin ihmistä kokonaisvaltaisena yksilönä omine kokemuksineen, taitoineen ja kiinnostuksenkohteineen.

4.4 Tutkijan esiymmärrys

Ennen kuin fenomenologista tutkimusta aletaan tehdä, on tutkijan pohdittava omaa suhdettaan tutkimukseen (Virtanen 2006, 167). Tutkielman fenomenologinen lähestymistapa edellyttää esiymmärryksen esille tuomista. Esiymmärryksen erittelyllä tuodaan esille sitä, kuinka tutkija on ennen tutkimuksen toteutusta ymmärtänyt tutkimuskohteensa. (Varto 2005, 53.) Tässä luvussa kuvaan omaa esiymmärrystäni ja omia kokemuksiani tutkittavasta aihepiiristä.

Laadullinen tutkimus tapahtuu aina elämismaailmassa, ja näin ollen tutkija on osa tutkimaansa merkitysyhteyttä. Tutkijan oma näkökulma eli tutkijaprofiili vaikuttaa tutkimukseen. Tähän liittyy muun muassa tiedekäsitys ja tutkimuksellinen viitekehys, johon tutkija on koulutettu. (Varto 1992, 26–27.) Rauhalan (1993, 91) mukaan tutkijan subjektiviteettia ei ole tutkimuksessa mahdollista täysin poistaa.

Kuten jo aiemmin totesin, minulla ei ole etsivästä nuorisotyöstä ennestään kokemuksia enkä tunne nuoria, jotka ovat olleet mukana etsivässä nuorisotyössä. Perehdyin etsivään nuorisotyöhön kirjallisuuden ja etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa käytyjen keskustelujen kautta. Siten minulle muotoutui jonkinlaisia ennakko-oletuksia. Käytyjen keskustelujen pohjalta minulle muodostui myös mielikuva siitä, mitä etsivä nuorisotyö on, miten sitä toteutetaan ja mihin sillä pyritään.

Esiymmärrykseni nuoruudesta elämänvaiheena on muodostunut omien kokemusteni kautta. Toki esiymmärrystäni nuoruudesta ja sen moninaisuudesta ovat muokanneet myös kasvatustieteellinen koulutukseni ja sosiaalityön opintoni. Nuoruus on yksilöllinen elämänvaihe. Olen syntynyt vuonna 1986 ja elänyt nuoruuttani 2000-luvun alussa. Olen

peruskoulun jälkeen suorittanut lukion ja sen jälkeen päässyt opiskelemaan yliopistoon. Opiskelun ohella nuoruuteeni on kuulunut lapsuudenkodista muuttaminen, työelämä kesätöiden muodossa, ystävät ja seurustelusuhteet. Koen, että polkuni nuoruudesta kohti aikuisuutta on ollut suhteellisen suoralinjainen. Nuoruuteen liittyvien valintojen tekeminen ei kuitenkaan ole aina yksinkertaista eikä nuorena välttämättä vielä tiedä, mitä tulevaisuudessa haluaisi tehdä tai mikä kiinnostaisi. Toisilla ajatukset ja tavoitteet ovat hyvin selkeät, mutta kaikilla näin ei tietenkään ole. Elämäntilanteet ja olosuhteet voivat olla myös hyvin erilaisia.

Esiymmärrykseni mukaan etsivässä nuorisotyössä tuetaan ja autetaan nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai tarvitsevat apua saavuttaakseen tarvitsemiaan palveluja. Etsivässä nuorisotyössä tarjotaan tukea ja apua nuoren itse sitä halutessa. Nuoren kanssa ratkotaan yhdessä hänen kohtaamiaan ongelmia ja pulmatilanteita.

Jonkinlainen merkitysmaailman tuttuus on toisten ihmisten merkitysten ja kokemusten ymmärtämisen edellytys. Tutkijan voi olla vaikeaa aloittaa tulkintatyötään tyhjästä, joten tietynlainen yhteinen merkitysmaailma luo mahdollisuuden ymmärtää yleisemmin toisia ja tulkita heidän kokemuksiaan sekä ilmaisujaan. (Laine 2010, 32–33.) Yhteisen merkitysmaailman tavoittamiseksi tutustuin ennen tutkimusaineiston hankintaa etsivään nuorisotyöhön käymällä keskustelemassa etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa kahdella eri paikkakunnalla. Näin oli mahdollista saada kuvaa siitä, mitä etsivä työ käytännössä on ja kuulla työntekijöiden näkemyksiä asiasta. Yhteisen merkitysmaailman luominen haastateltavien kanssa onnistui mielestäni paremmin, kun olin päässyt kuulemaan etsivästä nuorisotyöstä ihmisiltä, jotka työskentelevät nuorten parissa päivittäin. Tutkimuksen toteutuksen ja kokemusten ymmärtämisen kannalta oli mielestäni tärkeää tutustua etsivään työhön konkreettisemmin kuin vain teoreettisen tiedon ja kokemustiedon pohjalta.

Työntekijöiden kanssa kävimme läpi yleisesti, mitä etsivä nuorisotyö käytännössä on. Kävi ilmi, että asiakkuudet ovat hyvin erilaisia ja erityyppisiä. Asiakkuuden kestot voivat vaihdella yhdestä puhelinoitosta tai yhdestä päivästä useampaan vuoteen. Tilanteisiin paneudutaan aina yksilöllisesti ja nuorta pyritään tukemaan hänen omien tarpeidensa ja halujensa mukaan. Työ on moninaista sisältäen muun muassa nuorten tavoittamista, tilanteiden kartoittamista, yhteydenpitoa niin puhelimitse kuin verkossa, kotikäyntejä ja virastokäyntejä. Etsivään työhön yleensä liitettyä kadulle jalkautuvaa työtä ei kaikilla

paikkakunnilla tehdä etsivän työn toimesta lainkaan. Sille ei välttämättä ole aina tarvetta, koska kontaktit mahdollisiin asiakkaisiin luodaan suurelta osin muiden yhteydenottojen ja ilmoitusten perusteella. Toisaalta myöskään resurssit eivät välttämättä riitä jalkautuvan työn toteuttamiseen.

Työ on antoisaa mutta myös omalla tavalla raskasta. Työntekijöiden on osattava kohdata pettymyksiä ja ymmärtää nuorten nopeastikin vaihtelevat elämäntilanteet. Vahvakaan tuki ei aina auta, jos sitä ei haluta ottaa vastaan. Toisaalta vaikka nuori haluaa vastaanottaa tukea, paraneva tilanne voi muuttua yhtäkkiä täysin, ja nuoren kanssa joudutaan palaamaan takaisin alkutilanteeseen.

Tutustuessani pienemmällä paikkakunnalla etsivään nuorisotyöhön ja sen käytännön toteutukseen esille nousivat pienehkön paikkakunnan luomat vaikeudet etsivän työn tekemiselle, kun ihmiset tuntevat entuudestaan toisensa. Ihmisten tuttuus on hyväkin asia, mutta toisaalta nuorten kohtaaminen voi olla erilaista, jos ihmiset ovat entuudestaan tuttuja ja jos nuorten lähipiiri sekä perheet tunnetaan. Lisäksi esille nousi ajatuksia siitä, että työntekijän persoona vaikuttaa työn tekemiseen. Kaikille työ ei välttämättä sovi, ja nuorten on helpompi lähestyä tietynlaista ihmistä. Sopiva koulutus auttaa työn tekemisessä ja sen kehittämisessä. Koulutuksen lisäksi elämäkokemuksella ja taidolla kohdata nuori on suuri rooli työn hyvän suorittamisen kannalta.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvaan aineiston keruuta, tutkimukseen osallistuneita ja aineiston analyysin etenemistä. Lisäksi tarkastelen tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Keräsin tutkimusaineiston avoimilla haastatteluilla ja aineiston analyysissa sovelsin fenomenologista analyysia. Tutkimusprosessin aikana teoriaan tutustuminen, aineiston analysointi sekä raportin kirjoittaminen vuorottelivat.

5.1 Aineiston keruu ja tutkimukseen osallistujat

5.1.1 Avoin haastattelu aineistonkeruumenetelmänä ja haastattelujen toteutus

Fenomenologisen tutkimuksen tavoite on saada esille tutkimukseen osallistujan välitön kokemus. Tästä johtuen aineistoa on kerättävä siten, että tutkija vaikuttaa niin vähän kuin mahdollista kokemuksiin, joita tutkittavat tuovat esille. Toinen periaate on se, että kysymysten laatuun tulee kiinnittää huomiota. Kysymysten tulee olla avoimia ja strukturoimattomia. Ne voidaan esittää joko kirjallisesti tai suullisesti. Olennaisinta on, että kysymys antaa tutkittavan liittää vastaukseensa kokemiaan elämyksiä ja mielikuvia aiheesta. (Virtanen 2006, 170.) Tässä tutkimuksessa päädyin aineistonkeruumenetelmää valittaessani avoimeen haastatteluun.

Perttulan (2006) mukaan aineiston hankinta on fenomenologisen psykologian näkökulmasta tehtävä niin, että ihmisellä on mahdollista kuvata kokemuksiaan siten, että tutkija ohjaa mahdollisimman vähän kokemuksia. Lehtomaan (2008, 167, 170) mukaan kokemuksen tutkija ei voi etukäteen tietää, millaisia asioita haastateltavat tuovat esille elämäntilanteestaan, ja näin ollen haastattelun teemoja ei pidä rajata liian tiukasti. Avoin haastattelu muistuttaa keskustelua, joka etenee haastateltavan ehdoilla. Teema-alueet voivatkin muotoutua eri haastatteluissa erilaisiksi. Haastattelija voi kuitenkin ohjata haastateltavaa kuvaamaan kokemuksiaan, jotka kuuluvat tutkimuksen kannalta kiinnostaviin asioihin. Lehtomaa (2008, 167) pitää haastattelun etuna sitä, että haastateltavia voi tarvittaessa rohkaista ja esittää lisäkysymyksiä, jotta vastaaja tarkentaa ja syventää kuvaustaan. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 45) mukaan avoimen haastattelun luomassa keskustelunomaisessa tilanteessa haastattelija syventää haastateltavan vastauksia

ja rakentaa haastattelun jatkoa niiden varaan. Näin ollen haastateltaessa selvitetään haastateltavan käsityksiä ja ajatuksia sen mukaan kuin ne ilmenevät keskustelun edetessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 198).

Tässä tutkimuksessa keräsin aineiston haastattelemalla, koska koin haastatteluiden olevan paras vaihtoehto etsivään nuorisotyöhön osallistuneiden nuorten kokemusten tavoittamisessa. Haastattelutilanne mahdollisti vuorovaikutuksen, haastateltavan rohkaisemisen kertomaan kokemuksistaan ja heidän kuvaustaan syventävien lisäkysymysten esittämisen. Mainitsin haastattelupyynnössä, että haastattelu on mahdollista toteuttaa myös puhelinhaastatteluna. Ajattelin tämän madaltavan osallistumiskynnystä sekä toisaalta mahdollistavan haastateltavien tavoittamisen useammalta paikkakunnalta. Haastateltavien kannalta ajateltuna puhelinhaastattelu oli myös suhteellisen vaivaton tapa osallistua haastatteluun. Mahdollisten osallistujien motivoimiseksi mainitsin haastattelupyynnössä, että haastateltavien kesken arvotaan kolme finnikinon elokuvalippua.

Haastateltavien löytyminen ei ole yksinkertaista tai itsestäänselvyys, mutta toisaalta nuorten motivoiminen kertomaan kokemuksistaan kirjoittamalla olisi voinut olla vielä vaikeampaa, kuten Lehtomaa (2008, 167) on todennut tutkiessaan viranomaisnäkökulmasta syrjäytyneiden aikuistuvien nuorten kokemuksia. Avointen lomakekysymysten tai kokemuksista kirjoittamisen kautta nuorten kuvaus omista kokemuksistaan olisi voinut olla hyvinkin suppea eikä heidän kuvauksiinsa omista kokemuksistaan olisi ollut mahdollista esittää tarkentavia lisäkysymyksiä.

Lehtomaa (2008, 167) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa tulee haastatteluihin valita ihmisiä, joilla on omakohtaisia kokemuksia tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa etsin haastateltaviksi henkilöitä, jotka ovat osallistuneet etsivään nuorisotyöhön jossain vaiheessa elämäänsä. Henkilöt olivat sellaisia, jotka ovat olleet aiemmin mukana etsivässä nuorisotyössä ja siirtyneet sen myötä eteenpäin esimerkiksi koulutuksen tai työelämän pariin. Nuoret ovat kuitenkin edelleen välillä kontaktissa etsivään nuorisotyöhön. Kaartinen-Koutaniemi (2012, 86) toteaa, että etsivän työn asiakkuus ei välttämättä lopu täysin aktiivisen asiakassuhteen päättyessä. Kontakti etsivään työhön säilyy ja mahdollistaa yhteydenoton tarvittaessa uudelleen. Usein nuoren kiinnittyessä seuraavaan palveluun asiakkuus loppuu asteittain. Lopetettukin asiakassuhde voi tarvittaessa tietenkin myös alkaa uudelleen.

Työntekijät eivät voineet luovuttaa nuorten yhteystietoja ilman asianosaisten lupaa ulkopuolisille, joten yhteydenotot ja osallistumishalukkuuden selvittäminen tapahtui työntekijöiden kautta. Haastattelupyynnön eteenpäin toimittaminen oli täysin riippuvainen työntekijöiden mahdollisuuksista välittää tietoa haastattelupyynnöstä nuorille. Lähetin haastattelupyynnön 24.10.2013 18:lle Keski-Suomen alueella sijaitsevalle paikkakunnalle, yhteensä 28:lle etsivälle nuorisotyöntekijälle eteenpäin toimitettavaksi. Sähköpostitse toimitettu haastattelupyynnö on liite 2. Siitä, milloin työntekijät ovat mahdollisesti toimittaneet haastattelupyynnöä eteenpäin, ei ole tarkempaa tietoa. Yksi työntekijöistä ilmoitti samana päivänä toimittaneensa haastattelupyynnön viidelle henkilölle. Lisäksi muutama työntekijöistä oli minuun yhteydessä asian tiimoilta sähköpostitse ja puhelimitse. Yhdellä paikkakunnalla oli haastattelupyynnö laitettu myös etsivän nuorisotyön facebook-sivustolle tiedoksi. Muuten ei ole tarkemmin tiedossa, kuinka monelle haastattelupyynnöä työntekijöiden toimesta on lähetetty. Sähköpostitse toimittamani haastattelupyynnön jälkeen sain kuuden etsivään nuorisotyöhön osallistuneen yhteystiedot.

Saadakseni haastateltavia riittävästä päätin toimittaa haastattelupyynnöä myös Keski-Suomen ulkopuolelle kahdeksalle paikkakunnalle. Paikkakunnat valikoituivat kuultuani niissä olevan mahdollisesti halukkaita haastattelututkimukseen osallistujia. Tämän jälkeen haastateltavia löytyi kaksi lisää. Lisäksi haastateltavien tavoittamisen varmistamiseksi päätin etsiä haastateltavia myös muuta kautta kuin ainoastaan etsivien nuorisotyöntekijöiden avustuksella. Etsin haastateltavia kyselemällä muutamalta alaa tuntevalta ihmiseltä, tuntevatko he etsivään nuorisotyöhön osallistuneita henkilöitä ja selvitin sitä kautta mahdollista halukkuutta haastatteluun. Tätä kautta sain vielä kolmen mahdollisen haastateltavan yhteystiedot. Yhteensä sain 11 etsivään nuorisotyöhön osallistuneen yhteystiedot.

Tarkemmin haastattelujen ajankohtia sopiessani yksi haastateltavista ilmoitti, että ei halua haastattelua nauhoitettavan. Koska kyseisen haastattelun tallentaminen kirjoittamalla ja näin saadun aineiston fenomenologinen analysoiminen olisi ollut hyvin vaikeaa, päätin, että kyseinen haastateltava toimi haastattelun testihenkilönä. Tällöin hänen vastauksiaan ei otettu varsinaiseen tutkimukseen mukaan. Haastattelu toimi hyödyllisenä harjoitteluna varsinaisia tutkimushaastatteluja ajatellen. Haastattelurungon esitestauksen perusteella muokkasin haastattelurunkoa. Avoimen haastattelun tukena ollut haastattelurunko on liitteenä 3. Tämän lisäksi kaksi näistä yhteystietonsa antaneista ei puhelimitse sovittuna

ajankohtana ollutkaan tavoitettavissa eikä heihin saatu yhteyttä uuden haastatteluajan sopimiseksi. Tästä päätin heidän päättäneen olla osallistumatta haastatteluun. Täten haastatteluja toteutui yhteensä kahdeksan.

Haastateltavien määrää tärkeämpää on sellaisten haastateltavien löytäminen, joilla on tutkittavasta ilmiöstä kokemuksia (Virtanen 2006, 172). Haastateltavien määrä vaihteleeekin fenomenologisessa tutkimuksessa. Aineistoa tulee olla siten, että kokemusten kirjo saavutettaisiin. (Virtanen 2006, 171.) Tässä tutkimuksessa haastateltavia on yhteensä kahdeksan. Haastateltavilla on erilaisia kokemuksia etsivään nuorisotyöhön liittyen. On kuitenkin tärkeä huomioda, että tällaiseen haastatteluun valikoituu tietynlaisia ihmisiä, jolloin etsivään nuorisotyöhön liittyvien kokemusten todellisen kirjon saavuttaminen on hyvin vaikeaa. Osaltaan jo etsivän nuorisotyöntekijät ovat varmasti valikoineet tietynlaisia todennäköisemmin haastatteluun osallistuvia nuoria ilmoittaessaan heille haastattelupyynnöstä ja kysyessään halukkuutta lähteä haastateltaviksi. Työntekijöillä on ollut käsitys siitä, ketkä voisivat todennäköisimmin osallistua haastatteluun. Haastateltavat ovatkin sellaisia nuoria aikuisia, jotka ovat halunneet kertoa omasta elämästään ja kokemuksistaan. Esimerkiksi he, joilla olisi mahdollisesti negatiivisia kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä, eivät ole välttämättä yhtä halukkaita osallistumaan haastatteluun tai kertomaan elämästään. Tietenkään heille ei välttämättä ole edes toimitettu haastattelupyynnöitä. Tämän vuoksi on hyvä, että haastateltavia tavoitettiin myös muuta kautta eikä vain yksistään etsivän nuorisotyöntekijöiden välityksellä.

Toteutin kaikki haastattelut puhelimitse pitkien välimatkojen vuoksi. Tein haastattelut 19.11.–13.12.2013 välisenä aikana. Nauhoitin kaikki haastattelut haastateltavien luvalla myöhempää litterointia varten. Pyrin haastatteluissa keskustelunomaisuuteen. Haastattelun aluksi kerroin lyhyesti tutkielmasta ja sen tavoitteista sekä haastateltavien anonymiteetistä. Sen jälkeen siirryin varsinaiseen haastatteluun. Tavoitteena oli saada esille nuorten kokemuksia etsivästä työstä ja sen merkityksestä johdattelematta keskustelua. Joidenkin kanssa se onnistui hyvin ja toisten kanssa oli esitettävä kysymyksiä, jotta he osasivat kertoa aiheesta. Esitin haastateltaville myös tarkentavia lisäkysymyksiä sen pohjalta, mitä he itse kertoivat. Aina tarkennuskaan ei kuitenkaan onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla, vaan vastauksena saattoi olla vain, että haastateltava ei sen tarkemmin muistanut tai tiennyt. Joidenkin haastateltavien oli selvästi helpompi puhua aiheesta ja he kertoivatkin moninaisesti ja laajasti elämästään myös ennen etsivään työhön osallistumista. Osa taas

kertoi joistain asioista aika lyhyesti, mutta kuitenkin omia kokemuksiaan esille tuoden. Nuorten tyyli kertoa omista asioistaan vaihteli. Osa pysyi tiukasti aiheessa, ja toiset taas kertoivat kaikenlaista elämäänsä tai läheisiinsä liittyvää, joka ei varsinaisesti liittynyt tämän tutkimuksen aihealueeseen. Suoritettuani kaikki haastattelut arvoinkin kolme finnkinnon elokuvalippua haastatteluun osallistuneiden kesken, kuten haastattelupyynnössä kerroin. Ilmoitin voittajille henkilökohtaisesti ja toimitin liput heille postitse.

5.1.2 Tutkimukseen osallistuneet ja aineiston kuvaus

Kahdeksasta haastattelusta kaksi oli miehiä ja kuusi naisia. He olivat kotoisin eri puolilta Suomea ja iältään 20–24-vuotiaita. Jokainen heistä piti edelleen yhteyttä etsivän nuorisotyöntekijään kuulumisia vaihdellen. Kukaan ei kuitenkaan ollut enää jatkuvasti tai säännöllisesti yhteydessä etsivään nuorisotyöhön.

Haastattelujen kesto vaihteli noin puolesta tunnista tuntiin. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 70 sivua. Kuten fenomenologinen metodi edellyttää (Perttula 1995, 119), kirjoitin tässä tutkimuksessa äänitetyt haastattelut sanatarkasti. Jätin kuitenkin pois joidenkin turhien sanojen perättäistä toistoa, kuten ”tota tota”, ja ”niinku niinku”. Lisäksi jätin litteroinneista pois nauhoitteiden alku- ja loppukeskustelut, joissa käytiin läpi yleisesti muun muassa tutkimuksen tarkoitusta, haastateltavien anonymiteettia ja muuta, mikä ei liittynyt tähän tutkimushaastatteluun sisällöllisesti. Haastateltavien anonymiteetin toteutumisen vuoksi, jätin litteroinneista pois myös haastateltujen mainitsemat etsivän nuorisotyöntekijöiden ja muiden ihmisten nimet ja paikkakunnat sekä muut tiettyihin paikkakuntiin liitettävissä olevat maininnat.

Perttulan (1995, 119) mukaan puhutun kommunikaation kirjaaminen riittää, joten tässä tutkimuksessa esimerkiksi äänenpainoja ei merkitty kirjoitettuun aineistoon. Puhelimitse tehdyt haastattelut eivät myöskään tietenkään mahdollistaneet ilmeiden tai eleiden havainnoimista. Sillä ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ole tulosten kannalta merkitystä, koska Perttulan (1995, 120) mukaan tällä analyysimenetelmällä ei olisi mahdollisuuksia analysoida niin sanottua ei-kielellistä kommunikaatiota.

5.2 Aineiston fenomenologinen analyysi

Käytin tässä tutkimuksessa hieman sovellettuna Perttulan (1995, 90) analyysimenetelmää, joka jakautuu kahteen päävaiheeseen: yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostamiseen ja yleisten merkitysverkostojen muodostamiseen. Toisessa päävaiheessa käytin Perttulan (2000, 439) viimeisemmäksi muokkaamaa fenomenologista metodia (Perttula 19.3.2014) päätyen muodostamaan yhden yleisen merkitysverkoston sijaan useampia yleisiä merkitysverkostoja eli merkitysverkoston tyyppejä. Perttulan analyysimenetelmän taustalla on Giorgin viisivaiheinen fenomenologisen psykologian metodi (Perttula 1995, 68; 1998, 175). Perttulan metodissa yhdistyvät Rauhalan eksistentiaalis-fenomenologinen filosofia ja Heidegerilainen hermeneuttinen filosofia (Virtanen 2006, 181). Perttulan tapa ymmärtää kokemusta ja sen rakentumista on peräisin Rauhalalta. Kokemuksen empiiriseen tutkimukseen liittyen Perttula puolestaan seuraa Giorgin ajattelua. (Perttula 2006, 115.) Molempiin päävaiheisiin kuuluu seitsemän osavaihetta, mutta tässä tutkimuksessa yhdistin osan analyysin vaiheista, koska koin analyysitavan olevan siten paremmin hallittavissa ja sopivampi tämän kyseisen aineiston käsittelyyn. Perttulan (1995, 68, 90) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa onkin mahdollista muokata menetelmää kuhunkin tutkittavaan ilmiöön sopivaksi, ja aineiston fenomenologista analyysia toteuttaessa on mahdollista yhdistää eri tapoja. Hein ja Austin (2001, 3) ovat myös todenneet, että ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä fenomenologista tutkimusta. Oikeanlaisen metodin valintaan vaikuttavat tutkimuskysymykset ja kerätty aineisto sekä tutkijan taidot.

Seuraavaksi käyn läpi analyysin etenemistä vaihe vaiheelta. Tarkoitukseni on kuvata yksityiskohtaisesti analyysivaiheiden eteneminen tämän tutkimuksen aineistossa. Analyysi eteni vaiheittain, mutta tarvittaessa palasin aiempiin vaiheisiin useampaan kertaan. Muodostin etsivään nuorisotyöhön osallistuneiden nuorten haastatteluista yksilökohtaiset merkitysverkostot. Jokaiselle kahdeksasta haastateltavasta muodostui näin ollen oma merkitysverkostonsa. Tämän jälkeen muodostin näistä yksilökohtaisista merkitysverkostoista yhden yleisen merkitysverkoston nuorten etsivään nuorisotyöhön liittyvistä kokemuksista ja seitsemän yleistä merkitysverkoston tyyppiä liittyen nuorten kokemuksiin etsivän nuorisotyön merkityksestä elämänsä elämään.

5.2.1 Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen

Osavaihe 1: Aineiston avoin lukeminen

Ensimmäisessä vaiheessa tutustuin aineistoon huolellisesti tutkimuskysymykset huomioiden. Aineistoon tutustumisen kannalta oli hyvä, että olin itse tehnyt haastattelut sekä litteroinut ne. Tällöin aineistoon oli jo tutustunut alustavasti. Tutkimusaineiston lukemiseen liittyi pyrkimys ennakkokäsitysten sulkeistamiseen. Näin ollen pyrin siirtämään ilmiöön liittyvät ennakkokäsitykset syrjään ja tavoitteena oli haastatteluaineiston avoin lukeminen. Perttula (1995, 120) on todennut sulkeistamisesta, että sen onnistumista ei pystytä konkreettisesti osoittamaan. Tämän tutkimuksen osalta on todettava, että pyrin sulkeistamiseen noudattamalla siihen liittyviä toimintatapoja niin hyvin kuin mahdollista. Haastatteluaineistoon ja siinä ilmenneisiin kokemuksiin paneutuessa pyrin tietoisesti ennakkokäsitysten sulkeistamiseen. Tähän liittyen reflektoin ilmiöön liittyviä ajatuksia, jotta ennakkokäsitykset eivät vaikuttaisi haastateltavien kokemusten hahmottamiseen ja vääristäisi niitä.

Osavaihe 2: Sisältöalueiden muodostaminen, aineiston jakaminen merkitysyksikköihin ja merkitysyksikköjen sijoittaminen sisältöalueisiin

Ennakkokäsitysten sulkeistamisen ja haastatteluaineiston lukemisen jälkeen muodostin alustavat tutkimusaineistoa jäsentävät sisältöalueet tutkimuskysymykset huomioiden. Analyysi eteni haastattelu kerrallaan. Tarkoituksenani oli muodostaa laajoja sisältöalueita, jotka jäsensivät aineistoa. Tarkoituksenani ei ollut tulkita ilmiötä näiden sisältöalueiden kautta. (Perttula 1995, 121.) Jo aineistoon tutustuessani ja sitä huolellisesti lukiessani alkoi vähitellen muodostua alustavasti käsityksiä mahdollisista aineistoa jäsentävistä sisältöalueista. Perttulan (1995, 91) mukaan sisältöalueet voidaan muodostaa joko koko tutkimusaineistosta tai yhdestä tutkimusaineiston osasta kerrallaan. Muodostin kahdeksan sisältöaluetta, jotka jäsensivät koko tutkimusaineistoa, koska haastattelussa oli ollut kaikilla samat haastateltavaa tutkimuksen kannalta kiinnostaviin asioihin ohjaavaa teema-aluetta. Näin ollen tutkimusaineisto olikin jäsenettävissä luontevasti yhteisten sisältöalueiden avulla, kuten Perttula (1995, 91) on todennut. Sisältöalueet eivät kuitenkaan olleet täysin samat kuin haastattelua ohjanneet teema-alueet. Muodostin sisältöalueita ja

etsin merkitysyksikköjä osittain samanaikaisesti. Samassa yhteydessä myös aloin jaotella merkitysyksiköitä sisältöalueisiin.

Seuraavassa koko tutkimusaineistoa jäsentävät laajat sisältöalueet:

- Elämäntilanne ennen etsivään nuorisotyöhön osallistumista
- Etsivään nuorisotyöhön mukaan lähteminen
- Etsivän nuorisotyön toteutus
- Etsivän nuorisotyön ohjaajat
- Avun ja tuen saaminen
- Etsivän työn merkitys nuoren elämässä
- Tämänhetkinen elämäntilanne
- Ajatukset tulevaisuudesta

Jaoin haastatteluaineiston merkityksen sisältämiin yksiköihin ja erotin jokaisen kokemuksen kuvauksen toisistaan. Aineistoa läpi käydessäni erotin merkityksen sisältämät yksiköt toisistaan poikkiviivoilla. Merkityksen sisältävä yksikkö määrittyi sisällön mukaan, sen muodolla tai laajuudella ei ollut väliä. (Perttula 1995, 121–123.) Merkityksen sisältämät yksiköt voivat olla suhteellisen laajojakin. Merkityssuhteet eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ne ovat toisiinsa jollain tavalla liittyneinä. Tämä on perusteltua tutkimuksen holistisen ihmiskäsityksenkin perusteella. (Perttula 1995, 124.)

Seuraavassa on lyhyt esimerkki merkitysyksiköiden erottamisesta yhdessä haastatteluaineistossa. Eri merkitysyksiköt on eroteltu toisistaan poikkiviivoilla.

Se oli tärkeää että siinä oli sitä apua / ja että se on sitä ei virallista että semmosta rentoa sillee / autetaan siinä ja yritetään auttaa ja keksiä vaikka ite ei tiä yhtää mitä haluaisi / siinä panostettii oikeesti siihe mun tilanteeseen. / Se on vaa että nii, helposti jää syrjäytymään kotiin vaan olematta tekemättä mitää, että se on ollu nii helppoo olla vaa kotona ja olla nii vaa ja että se on helppoo / mutta kyllästyy siihenki sitten että varsinki jos kavereilla ja niinku tyttöystävällä on omat menot työt ja koulut ja sitte itellä ei mitää muuta ku on vaan nii kyllä alkaa sekin tympimää / että hyvä jos jotaki pääsee tekemään. / Tärkeää että saa tehä mitä haluaa että tykkää siitä sit / että niinku ohjataa ja neuvotaa mutta sitte kuitenkin sais ratkasuja tehä ite. / Että kuunnellaan ja ymmärretää eikä vaa syytetä että ite elämas pilaat sillee / että sais niinku siihen tukee että pääsee jonneki kouluu tai nii ja tietää mitä haluais ainaki omalla kohalla näin on / että vois ajatella että kyllä se nuorille olis tärkeää se et joku kattoo sitä asiaa yhdessä ja miettii yhdessä sitä ettei iha yksin jäis siihe sitte.

Osavaihe 3: Merkitysyksiköiden muuntaminen tutkijan yleiselle kielelle

Tässä vaiheessa muutin merkityksen sisältämät yksiköt tutkijan yleiselle kielelle. Tämän toteutin kirjoittamalla muunnoksen selvästi kunkin merkitysyksikön perään sulkuihin isoilla kirjaimilla. Merkitysten muuntelu edellytti vastavuoroista reflektiota merkitysyksikön ja siitä tehtävän tiivistyksen välillä. (Perttula 1995, 124–126.) Seuraavassa esimerkki merkitysyksiköiden muuntamisesta yleiselle kielelle. Muutin aiemmassa esimerkissä erotellut merkitysyksiköt yleiselle kielelle.

Se oli tärkeää että siinä oli sitä apua / (HÄNEN MIELESTÄÄN OLI TÄRKEÄÄ, ETTÄ OLI APUA TARJOLLA)

ja että se on sitä ei virallista että semmosta rentoa sillee / (HÄNEN MIELESTÄÄN ON HYVÄ, ETTÄ APU ON RENTOA EIKÄ VIRALLISTA)

autetaan siinä ja yritetään auttaa ja keksiä vaikka ite ei tiä yhtää mitä haluaisi / (HÄNEN KOKEMANSA MUKAAN APUA TARJOTAAN JA YRITETÄÄN AUTTAA VAIKKA ITSE EI TIETÄISIKÄÄN, MITÄ HALUAISI)

siinä panostettii oikeesti siihe mun tilanteeseen. / (HÄNEN MIELESTÄ ETSIVÄ NUORISOTYÖSSÄ PANEUDUTTIIN OIKEASTI HÄNEN OMAAN TILANTEESEENSA)

Se on vaa että nii, helposti jää syrjäytymään kotiin vaan olematta tekemättä mitää, että se on ollu nii helppoo olla vaa kotona ja olla nii vaa ja että se on helppoo / (HÄNEN MIELESTÄÄN HELPOSTI JÄÄ KOTIIN SYRJÄYTYMÄÄN EIKÄ SITTEN TEE MITÄÄN. HÄNEN MIELESTÄÄN KOTONA OLEMINEN ON HELPPOA)

Osavaihe 4: Yksilökohtaisten merkitysverkostojen muodostaminen

Tässä vaiheessa olin jakanut kaikki yleiselle kielelle muutetut merkityssuhteet aineistoa jäsentäviin sisältöalueisiin. Tämän jälkeen muodostin sisältöalueittain etenevän yksilökohtainen merkitysverkoston. Yksi sisältöalue muodosti yhden kappaleen, jossa kuvattiin kunkin sisältöalueen merkitystihentymät eli tutkijan yleiselle kielelle muunnetut merkitysyksiköt yhtenä tarinana. (Perttula 1995, 77, 92–93, 136; Virtanen 2006, 179, 188.)

Seuraavassa on esimerkki muutamista yleiselle kielelle muutetuista merkitysyksiköistä, jotka on sijoitettu yhteen sisältöalueeseen (avun ja tuen saaminen).

- Hänen mielestään työntekijä on auttanut todella paljon ja ollut tarvittaessa saatavilla.

- Häntä neuvottiin ja hänelle sanottiin, miten asioita voisi ehkä tehdä.
- Hänen mielestään oli tärkeää, että oli apua tarjolla.
- Hänen mielestään on hyvä, että apu on rentoa eikä virallista.
- Hänen mukaansa apua tarjotaan ja yritetään auttaa, vaikka itse ei tietäisikään, mitä haluaisi.
- Hänen mielestään etsivässä nuorisotyössä paneuduttiin hänen omaan tilanteeseensa.
- Hänelle itselleen on tärkeää, että saisi tukea, jotta tietäisi mitä haluaisi ja sitten pääsisi esimerkiksi kouluun.

Seuraavaksi on puolestaan esimerkki saman sisältöalueen (avun ja tuen saaminen) merkitystihentymästä.

Hänen mielestään on tärkeää, että nuorille on apua tarjolla. Hänen mukaansa on myös hyvä, että tarjolla oleva apu on rentoa eikä liian virallista. Hän koki, että etsivässä nuorisotyössä paneuduttiin tosissaan hänen omaan tilanteeseensa. Häntä neuvottiin ja hänelle kerrottiin, miten asioita voisi mahdollisesti tehdä. Työntekijä on auttanut häntä hyvin paljon ja ollut aina tarvittaessa saatavilla. Apua tarjottiin ja häntä yritettiin auttaa, vaikka hän ei itse tiennytkään mitä haluaisi tehdä. Hänelle itselleen on tärkeää, että hän saisi tukea siihen, että tietäisi mitä haluaisi tehdä. Sitä kautta hän voisi päästä esimerkiksi kouluun. Hänen mielestään nuoria pitäisi kuunnella ja ymmärtää eikä syyttää elämänsä pilaamisesta. Hänen mielestään nuorille on myös tärkeää, että asioita suunnitellaan ja mietitään yhdessä, koska silloin nuori ei jäisi yksin asioidensa kanssa.

Tämän jälkeen muodostin lopullisen yksilökohtaisen merkitysverkoston sijoittamalla sisältöalueet sisällöllisesti toistensa yhteyteen (Perttula 1995, 93; Virtanen 2006, 189). Seuraavassa on esimerkki edellisen apuun ja tukeen liittyvän merkitystihentymän sijoittumisesta sisällöllisesti muiden sisältöalueiden joukkoon eli ote lopullisesta yksilökohtaisesta merkitysverkostosta.

Hänen mielestään työntekijät kuitenkin aina ymmärsivät häntä eikä hän kokenut itseään syyllistetyksi. Hänestä ei tuntunut, että työntekijä ajattelisi, että hän ei edes yritä. Hänestä tuntui, että työntekijät yrittivät ymmärtää ja kuunnella häntä. Alun ongelmien jälkeen hän alkoi käydä tapaamisissa sovitusti, koska hän koki, että työntekijät ymmärsivät hänen elämäntilannettaan. Tapaamisten toteutumiseen vaikutti hänen mielestään osaltaan myös alkoholin käytön vähentäminen. Hänestä on tärkeää, että nuorille on apua tarjolla. Hänen mukaansa on myös hyvä, että tarjolla oleva apu on rentoa eikä liian virallista. Hän koki, että etsivässä nuorisotyössä paneuduttiin tosissaan hänen omaan tilanteeseensa. Työntekijä on auttanut häntä hyvin paljon ja ollut aina tarvittaessa saatavilla. Hänen mielestään työntekijät ajattelivat hänen omaa tilannettaan ja yrittivät miettiä erilaisia vaihtoehtoja sen perusteella. Häntä neuvottiin ja hänelle kerrottiin, miten asioita voisi mahdollisesti tehdä. He kävivät läpi eri vaihtoehtoja sen suhteen, minkälaiset asiat häntä itseään

kiinnostivat. Hänen mielestään oli hyvä, että asioita käytiin sillä tavalla läpi, koska siten hän tiesi millaisia vaihtoehtoja hänellä on. Hän sai kuitenkin päättää itse mitä halusi tehdä ja vaikka erilaisia vaihtoehtoja kerrottiin, mitään ei ollut pakko tehdä. Hän kokeekin tehneensä itse valintoja. Hänen kokemuksensa mukaan hän on saanut koko ajan päättää omasta elämästään itse. Oli hyvä, että häntä ohjattiin ja neuvottiin, mutta hän sai tehdä kuitenkin itse ratkaisuja. Hänen mielestään työntekijät myös toivat esille, että he eivät tee ratkaisuja nuoren puolesta. Apua kuitenkin tarjottiin ja häntä yritettiin auttaa, vaikka hän ei edes itse tiennyt mitä haluaisi tehdä. Hänelle itselleen on tärkeää, että hän saisi tukea siihen, että tietäisi mitä haluaisi tehdä. Sitä kautta hän voisi päästä esimerkiksi kouluun. Hänen mielestään nuoria pitäisi kuunnella ja ymmärtää eikä syyttää elämänsä pilaamisesta. Hänen mielestään nuorille on myös tärkeää, että asioita suunnitellaan ja mietitään yhdessä, koska silloin nuori ei jäisi yksin asioidensa kanssa.

Analyysin ensimmäisen päävaiheen lopussa olin muodostanut kahdeksan yksilökohtaista merkitysverkostoa eli yhden jokaisesta haastattelusta. Yksilökohtaisista merkitysverkostoista kävi ilmi nuorten henkilökohtaisia kokemuksia sekä elämänkulkuun liittyviä asioita. Haastateltujen nuorten tunnistettavuuden vuoksi päädyinkin siihen, että en laittanut yksilökohtaisia merkitysverkostoja kokonaisuudessaan esille tähän työhön.

5.2.2 Yleisen merkitysverkoston tyyppien luominen

Osavaihe 1: Tutkimusasenteen omaksuminen

Tutkimusaineistona ei tässä vaiheessa ollut enää haastatteluaineisto vaan kaikkien haastateltujen yksilökohtaiset merkitysverkostot (Perttula 1995, 154–156; Virtanen 2006, 190). Yksilökohtaisia merkitysverkostoja pidetään ehdotelmina yleisestä kokemuksesta koskevasta tiedosta. Yksi merkitysverkosto muodostaa ehdotelman siitä yleisestä ilmiöön liittyvästä tiedosta, jota kohti analyysillä pyritään. Yleisen tiedon analyysin tulee säilyttää yhteys yksilökohtaiseen tietoon eli yksilökohtaisiin merkitysverkostoihin. Näin ollen yleisen tiedon analyysin tulee edetä yksilökohtaisella tasolla mahdollisimman pitkään. (Perttula 2000, 422–433.) Käsittelin aineistoa yksi yksilökohtainen merkitysverkosto kerrallaan.

Osavaihe 2: Merkityssuhteiden erottaminen ja muuntaminen merkityssuhde-ehdotelmiksi

Jaoin jokaisen yksilökohtaisen merkitysverkoston merkityssuhteisiin, kuten aiemmassa vaiheessa jaoin haastatteluaineiston merkitysyksiköiksi. Tässä vaiheessa aineisto oli kuitenkin jäsentyneempi, joten merkityssuhteet olivat tiiviimpiä kuin analyysin ensimmäisessä osassa. Tässä vaiheessa myös muutin merkityssuhteet kielelle, jossa ei enää näkynyt samalla tavalla yksilöperustaisuus. Näin muodostui merkityssuhde-ehdotelmia. (Perttula 2000, 434.)

Seuraavassa on esimerkkejä yhden yksilökohtaisen merkitysverkoston merkityssuhteiden muuttamisesta kielelle, josta ei näy enää yksilölliset kokemukset. Merkityssuhteiden muunnokset ovat suluissa isoilla kirjaimilla.

Hän kokee, että peruskoulu meni hyvin. Peruskoulun jälkeen alkoi hänelle kuitenkin tulla ongelmia. Jo yläasteen loppupuolella hänen perheessään tapahtui paljon asioita ja hänen koulumotivaationsa kärsi huomattavasti. (PERUSKOULU SUORITETAAN HYVIN, VAIKKA JO YLÄASTEEN LOPULLA PERHEESSÄ TAPAHTUI ASIOITA, JOTKA LASKIVAT KOULUMOTIVAATIOTA. PERUSKOULUN JÄLKEEN ALKOIVAT ONGELMAT.)

Hän kävi vähän koulussa ja onkin keskeyttänyt useampia perustutkintoon johtavia koulutuksia. (KOULUSSA KÄYDÄÄN VÄHÄN JA PÄÄDYTÄÄN KESKEYTTÄMÄÄN USEITA PERUSTUTKINTOON JOHTAVIA KOULUTUKSIA.)

Hän oli ensimmäisen kerran yhteydessä etsiviin vuonna ****, kun hän oli jälleen kerran tilanteessa, että hän ei ollut koulussa eikä hän tiennyt, mitä pitäisi tehdä. Silloin hän otti ensimmäistä kertaa yhteyttä, mutta asiakassuhde ei kuitenkaan jatkunut tuossa vaiheessa. Hän vain kävi siellä ja oli yhteydessä vain satunnaisesti. Sitten hän muuttikin toiselle paikkakunnalle. (YHTEYS ETSIVÄÄN NUORISOTYÖHÖN, KUN EI KOULUTUSPAIKKAA EIKÄ TIEDÄ MITÄ PITÄISI TEHDÄ. ASIAKASSUHDE ON SATUNNAINEN JA PÄÄTTY NUOREN MUUTTAMISEN MYÖTÄ)

Osavaihe 3: Sisältöalueiden muodostaminen

Tässä vaiheessa muodostin merkityssuhde-ehdotelmia jäsentävät sisältöalueet (Perttula 2000, 436) tutkimuskysymyksittäin eli jaoin sisältöalueet etsivään nuorisotyöhön liittyviin kokemuksiin ja elämäntulkuihin liittyviin kokemuksiin. Kävin läpi merkityssuhde-

ehdotelmat yksitellen. Merkityssuhde-ehdotelmia jäsentävät sisältöalueet muodostuivat hyvin samanlaisiksi. Yhteensä sisältöalueita muodostui 10.

Etsivään nuorisotyöhön liittyvät kokemukset jäsentyivät seuraaviin viiteen sisältöalueeseen:

- Onnistuminen yksilöllisen elämäntilanteen huomioimisessa
- Etsivään nuorisotyöhön osallistuminen arjen rytmittäjänä
- Etsivän nuorisotyöntekijän roolin merkityksellisyys
- Oman päätösvallan kunnioittamisen tärkeys
- Auttamisen ja tukemisen tärkeys

Kokemukset etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen jäsentyivät seuraaviin neljään sisältöalueeseen:

- Elämäntilanteen haastavuus ennen etsivää nuorisotyötä
- Ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa
- Mielekkään suunnan löytäminen elämälle
- Luottavaisuus tulevaisuuteen

Näiden lisäksi neljää elämäntilanteeseen liittyvää merkityssuhde-ehdotelmaa jäsentäviin seuraava sisältöalue:

- Muutos itseen ja omaan elämään suhtautumisessa

Osavaihe 4: Merkityssuhde-ehdotelmien sijoittaminen sisältöalueisiin

Tässä vaiheessa sijoitin jokaisen merkityssuhde-ehdotelman johonkin edellisessä vaiheessa muodostuneeseen sisältöalueeseen (Perttula 2000, 436), ja näin muodostui kaksi sisältöalueiden joukkoa. Seuraavassa on esimerkki merkityssuhde-ehdotelmien muunnosten sijoittamisesta sisältöalueeseen.

Sisältöalue: Ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa

- Nuori olisi voitu ohjata nuoren omasta mielestä jo aiemmin etsivän työn pariin. Sosiaalityöntekijältä saatu vain esite etsivästä nuorisotyöstä sen enempää asiasta kertomatta.
- Oma-aloitteisesti yhteyttä etsivään työhön, koska halusi neuvoja ja ulkopuolisen näkökulmaa omaan tilanteeseen. Toivomus ideoista siihen liittyen, mitä kannattaisi tehdä.

Osavaihe 5: Sisältöalue-ehdotelmien muodostaminen

Tässä vaiheessa kuvasin merkityssuhde-ehdotelmien sisältöalueiden ydinsisällöt yksi kerrallaan, ja muodostin sisältöalue-ehdotelmia (Perttula 2000, 438). Seuraavassa on esimerkki sisältöalue-ehdotelman muodostumisesta.

Ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa

Nuori on hakeutunut oma-aloitteisesti etsivän työn pariin. Tuolloin yhteys etsivään nuorisotyöhön alkoi kunnolla. Nuori olisi omasta mielestään voitu ohjata aiemminkin etsivän työn pariin, mutta sosiaalityöntekijältä oli saatu vain esite etsivästä nuorisotyöstä eikä kerrottu asiasta sen enempää. Syynä oma-aloitteiseen yhteydenottoon oli se, että halusi neuvoja ja ulkopuolisen näkökulmaa tilanteeseensa sekä ideoita siihen, mitä kannattaisi tehdä.

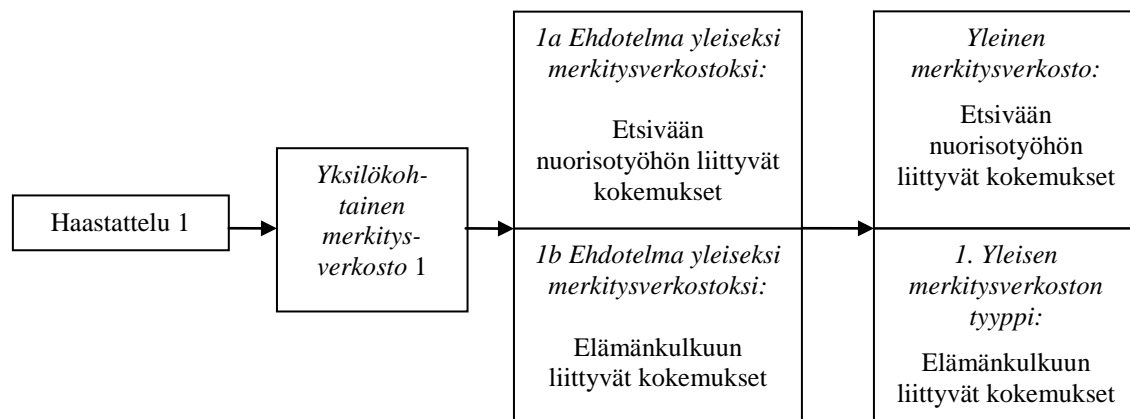
Osavaihe 6: Muodostetaan ehdotelma yleiseksi merkitysverkostoksi

Muodostin sisältöalue-ehdotelmista ehdotelmat tutkittavan ilmiön yleisestä merkitysverkostosta. Tein jokaisesta sisältöalue-ehdotelmien kokonaisuudesta yhden ehdotelman yleiseksi merkitysverkostoksi eli yhteensä muodostui kahdeksan ehdotelmaa liittyen nuorten kokemuksiin etsivästä nuorisotyöstä ja kahdeksan ehdotelmaa etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen. Ehdotelmia täytyi muokata useampaan kertaan, ja parhaan kuvaustavan löytäminen edellytti eri yleisyystasojen pohtimista ja testaamista. (Perttula 2000, 438–439.) Seuraavassa ote yhdestä elämäntilanteen muuttumiseen liittyvästä ehdotelmasta yleiseksi merkitysverkostoksi.

Peruskoulu menee hyvin, vaikka koulumotivaatio laskeekin loppua kohti. Peruskoulun jälkeen alkaa ongelmat ammattikoulun keskeyttämisen myötä. Suunta elämälle hukassa pitkään ja nuori keskeyttää useita perustutkintoon johtavia koulutuksia. Yhteys etsivään nuorisotyöhön, kun ei tiedä mitä pitäisi tehdä eikä ole koulutuspaikkaa. Satunnainen asiakassuhde etsivään nuorisotyöhön päättyy nuoren muuttamisen myötä. Myöhemmin nuori muuttaa takaisin paikkakunnalle elämäntilanteen ollessa edelleen hankala tietämättä mitä tekisi. Nuori hakeutuu oma-aloitteisesti etsivän työn pariin. Tuolloin yhteys etsivään nuorisotyöhön alkaa kunnolla. Nuori olisi omasta mielestään voitu ohjata aktiivisemmin jo aiemmin etsivän työn pariin. Syynä oma-aloitteiseen yhteydenottoon se, että haluaa neuvoja ja ulkopuolisen näkökulmaa tilanteeseensa sekä ideoita, mitä kannattaisi tehdä.

Osavaihe 7: Yleisen merkitysverkoston ja yleisen merkitysverkoston tyyppien muodostaminen

Analyysin toisen päävaiheen viimeisessä osavaiheessa jäsenin yleisten merkitysverkostojen ehdotelmät yhdeksi etsivään nuorisotyöhön liittyvien kokemusten merkitysverkostoksi ja seitsemäksi elämäntilanteeseen liittyväksi yleisen merkitysverkoston tyyppiä, jotka sisälsivät tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön liittyvän yleisen tiedon. Vaihtoehtoina oli muodostaa yksi yleinen merkitysverkosto tai useampia erillisiä merkitysverkostoja eli yleisen merkitysverkoston tyyppiä. Etsivään nuorisotyöhön liittyvissä kokemuksissa oli huomattavaa samankaltaisuutta, joten niistä oli mahdollista tehdä yksi yleinen merkitysverkosto. Elämäntilanteeseen liittyvissä kokemuksissa oli puolestaan eroavaisuuksia, eikä kaikissa ehdotelmista ollut samoja ydinsisältöjä. Näin ollen päätin muodostaa näistä elämäntilanteeseen liittyvistä kokemuksista seitsemän yleisen merkitysverkoston tyyppiä yhden yleisen merkitysverkoston sijaan. Se vaikutti tässä tutkimuksessa sopivimmalta vaihtoehdolta nuorten elämäntilanteiden ollessa hyvin erilaisia. (Perttula 2000, 439.) Yksi elämäntilanteeseen liittyvä yleisen merkitysverkoston tyyppi muotoutui kahden yleisen merkitysverkostoehdotelman pohjalta, mutta muuten muodostin ehdotelmista omat yleisen merkitysverkoston tyyppinsä. Kuviossa 1 on kuvattu tiivistetysti analyysin eteneminen yhden haastattelun osalta.

KUVIO 1. Fenomenologisen analyysin eteneminen tiivistetysti yhden haastattelun osalta

Seuraavassa esittelen analyysin päätulokset: etsivään nuorisotyöhön liittyviin kokemuksiin kytkeytyvän yleisen merkitysverkoston ja elämäntilanteeseen liittyvien kokemusten yleiset merkitysverkostojen tyypit.

Yleinen merkitysverkosto: Kokemukset etsivästä nuorisotyöstä

Alussa etsivän nuorisotyöntekijän kanssa tavataan viikoittain ja sen jälkeen harvemmin tarpeen mukaan. Tärkeää on jatkuva yhteydenpito ja se, että arkeen tulee jotain tekemistä. Työntekijä on mukava, ymmärtäväinen ja sopivan rento. Toiminta on epävirallisuudestaan huolimatta tehokasta. Yhteistyö toimii kokonaisuudessaan hyvin, ja yhdessä selvitetään tilannetta ja mietitään eri vaihtoehtoja. Keskustelujen lisäksi ohjaututaan yksilöllinen tilanne huomioiden esimerkiksi ryhmätoimintaan tai työpajajaksolle ja tarvittaessa käydään yhdessä eri paikoissa, kuten virastoissa. On hyvä, että toiminta on vapaaehtoista eikä mitään ole pakko tehdä. Päätäväntavallan säilyminen omaan elämään liittyvissä asioissa on tärkeää. Työntekijät auttavat paljon ja ovat aina tarvittaessa saatavilla. On hyvä, että joku tukee, kannustaa ja kuuntelee. Apua ja neuvoja on helppo pyytää. Elämäntilanteeseen paneudutaan huolella. Etsivän nuorisotyö perusajatus on todella hyvä, ja etsivään nuorisotyöhön osallistuminen on hyödyllistä. Etsivästä nuorisotyöstä pitäisi kertoa nuorille enemmän. (haastattelut 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8)

Yleisen merkitysverkoston tyypit: Kokemukset etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen

1.

Ammattikoulu keskeytyy muutaman opiskelukuukauden jälkeen epäkiinnostavan alavalinnan vuoksi. Opiskelumotivaatiota ei ole. Koulun keskeydyttyä etsivä nuorisotyöntekijä ottaa yhteyttä koululta saadun keskeyttämisilmoituksen vuoksi. Ei ole kuitenkaan kiinnostusta lähteä toimintaan mukaan. Etsivästä nuorisotyöstä ei ole kuultu aiemmin. Aika kuluu tekemättä juuri mitään ja alkoholia käyttäen. Etsivä nuorisotyöntekijä ottaa uudelleen yhteyttä myöhemmin. Tapaamiseen suostutaan, koska ei ole mitään muutakaan. Seurustelukumppani kannustaa lähtemään kokeilemaan. Mukaan lähteminen on helppoa ja päätetään kokeilla. Alkoholin käyttö vähentyy niin etsivän nuorisotyön kuin seurustelukumppanin kannustuksen myötä. Elämäntilanne parantuu alkoholinkäytön vähentyessä. On tärkeää päästä tekemään jotain. Elämä on muuttunut paljon. Ilman etsivää nuorisotyötä elämä voisi olla hyvin erilaista. Nyt odotetaan uudelle työpajajaksolle pääsyä. Etsivän työntekijän kanssa pidetään yhteyttä kuulumisia vaihdellen. Tarvittaessa voi pyytää apua etsivältä nuorisotyöntekijältä. Ammattitutkinnon suorittaminen kiinnostaa jossain vaiheessa. Kiinnostavasta alasta ei ole vielä tietoa. Etsivän apu on tarpeen koulutukseen hakeutuessa. Tulevaisuudessa olisi tärkeää päästä töihin. Tulevaisuuteen suhtaudutaan luottavaisesti. (haastattelu 1)

2.

Ammattikoulutuksesta valmistumisen jälkeen sairastutaan masennukseen aiempaa pahemmin. Työelämässä ei ole oltu koskaan. Sosiaalisten tilanteiden pelko vaikuttaa elämään. Psykologin kautta ohjaututaan etsivään nuorisotyöhön mukaan. Etsivästä nuorisotyöstä ei ole aiempaa tietoa. Mukaan lähdetään, koska ei ole mitään muutakaan tekemistä ja psykologi suosittelee sitä. Elämä ei tunnu mukavalta. Etsivän nuorisotyön ei uskota auttavan omassa elämässä. Etsivään nuorisotyöhön liittyvään ryhmätoimintaan osallistumisen myötä sosiaalisten tilanteiden pelko helpottaa. Uudelle paikkakunnalle muuton myötä masennus ja jännitys palaavat. Tilanne helpottuu etsivän nuorisotyöntekijän tuen myötä. Elämä on muuttunut paljon etsivän nuorisotyön myötä. Asennoituminen itse on muuttunut. Nykyisin aika kuluu aikuislukiossa ja pajatoiminnassa. Ollaan tyytyväisiä tähänhetkiseen elämään. Etsivään nuorisotyöntekijään voi edelleen aina tarvittaessa ottaa yhteyttä. Myös läheiset auttavat, jos osaavat. Tulevaisuuteen suhtaudutaan aiempaa myönteisemmin. Työelämään ei koeta olevan vielä valmiita. Työllistymiseen liittyviä haaveita on kuitenkin, vaikka kiinnostavaa alaa ei vielä tiedäkään. Kaikkien haaveiden toteutumiseen ei täysin luoteta. (haastattelu 2)

3.

Keskeytetään useita perustutkintoon johtavia koulutuksia. Suunta elämälle on hukassa. Sosiaalityöntekijä kertoo etsivästä nuorisotyöstä. Oma-aloitteinen yhteydenotto etsivään nuorisotyöhön, mutta satunnainen asiakassuhde päättyy muuttamisen myötä. Takaisin paikkakunnalle muuton jälkeen otetaan oma-aloitteisesti yhteyttä etsivään nuorisotyöhön elämäntilanteen ollessa yhä hankala. Suhtaudutaan avoimesti etsivään työhön ja kaivataan neuvoja. Olisi voitu aktiivisemmin ohjata jo aiemmin mukaan

toimintaan. On tärkeää päästä mukaan aktiiviseen toimimiseen. Tällä hetkellä opiskellaan aikuislukiossa ja elämä sujuu hyvin. Onnistumisten kautta opitaan luottamaan itsen enemmän ja uskomaan omiin mahdollisuuksiin. Tarvittaessa voi nykyäänkin pyytää apua ja neuvoja etsivältä. Myös läheiset auttavat tarvittaessa. Etsivä nuorisotyö on muuttanut elämää. Tulevaisuudessa uskotaan opiskelevan ja tekevän asioita, joista pitää. Elämä pysyy tulevaisuudessa hallinnassa. Kiinnostavasta ammattialasta ei ole kuitenkaan tietoa. Tärkeää on saada joku tutkinto suoritettua ja tehdä töitä oman toimeentulonsa turvaamiseksi, jotta ei tarvitsisi elää enää tukien varassa. (haastattelu 3)

4.

Ammattikoulu jää kesken ilman erityisempää syytä. Aika kuluu koulun keskeyttämisen jälkeen alkoholia juoden. Työ- ja elinkeinotoimiston kautta ohjaututaan mukaan etsivään nuorisotyöhön. Keskeisin syy etsivään nuorisotyöhön mukaan lähtemisessä on se, että ei ole muutakaan tekemistä. Etsivä nuorisotyöntekijä saa jatkamaan keskeytyneitä opintoja. Koulutus kuitenkin keskeytyy liiallisen alkoholinkäytön vuoksi. Alkoholin käytön vähentymisen jälkeen palataan jälleen kouluun jatkamaan opintoja. Koulun jälkeen päästään töihin. Tarvittaessa saa apua läheisiltä ihmisiltä, mutta etsivään nuorisotyöntekijään on myös tarvittaessa helppo ottaa yhteyttä. Etsivällä nuorisotyöllä on suuri merkitys elämässä. Ilman etsivää nuorisotyötä koulutusta ei olisi saatu suoritettua loppuun. Tällä hetkellä elämä sujuu hyvin. Elämän uskotaan tulevaisuudessa olevan nykyisen kaltainen. Uskotaan tekevän töitä ja elävän tavallista elämää. Tulevaisuutta ei kuitenkaan erityisemmin suunnitella. (haastattelut 4 ja 7)

5.

Läheinen ihminen kuolee ja elämä on vaikeaa eikä elämällä ole suuntaa. Ammattikoulu keskeytetään. Koulunkäynti ei onnistu. Aika kuluu kotona. Aloitetaan ammattistartti, mutta se ei vaikuta elämäntilanteeseen sopivalta. Tärkeää on saada arkirytmiksi kohdilleen. Nuori kuulee sosiaalityöntekijältä etsivästä nuorisotyöstä. Ei tietoa, millaista apua voisi tarvita, mutta suhtaudutaan avoimesti etsivään nuorisotyöhön. On tärkeää saada edes jotain tekemistä. Etsivään nuorisotyöhön osallistumisella on suuri merkitys elämälle. On tapahtunut paljon muutoksia. Olisi lähdetty aiemmin jo toimintaan mukaan, jos siitä olisi tiedetty. Tällä hetkellä opiskellaan valmentavassa koulutuksessa. Totutellaan kouluelämään ja siihen liittyvään arkirytmiiin. Tavoitteena on opiskella itselle kiinnostava ammatti. Tarvittaessa tukea tarjoaa muun muassa etsivä nuorisotyöntekijä. On tärkeää, että on henkilö, jolta saa tarvittaessa apua. Oma negatiivinen asenne on muuttunut positiiviseksi. Aiemmasta poiketen nykyisin kokeillaan eri asioita. Opitaan ajattelemaan tulevaisuutta ja omia valintoja. Tulevaisuuteen suhtaudutaan aiempaa positiivisemmin, mutta täysin omien haaveiden toteutumiseen ei uskalleta luottaa. (haastattelu 5)

6.

Lukio keskeytyy lähes neljän opiskeluvuoden jälkeen. Ei saada päättötodistusta eikä ylioppilastutkintoa. Neljä vuotta tuntuu menneen hukkaan. Tilanne vaikea ja sairastutaan masennukseen. Terapiassa kuullaan etsivästä nuorisotyöstä. Päätetään kokeilla etsivää nuorisotyötä tietäen voivan lopettaa osallistuminen. Etsivään nuorisotyöhön suhtaudutaan avoimesti. On hyvä saada jotain tekemistä. Etsivä

työntekijä ottaa yhteyttä. Aloitetaan aikuislukio tavoitteena lukion päättötodistus. Ratkaisu on hyvä alku. Kokemus siitä, että voi saavuttaa tavoitteensa itse. On positiivinen olo opiskelujen suhteen. Aika kuluu opiskellen ja kerhossa. Elämä on muuttunut paljon. On selkeä tavoite opintojen suhteen. Luottamus itse on lisääntynyt. Yhteyttä pidetään etsivään välillä kuulumisia vaihdellen ja tarvittaessa neuvoja kysellen. Tulevaisuudessa tavoitteena on saada lukio suoritettua. Kiinnostava ammattiala ei ole vielä tiedossa, mutta haluttaisiin kuitenkin päästä työelämään. Usko tulevaisuuteen on kasvanut, mutta tulevaisuudensuunnitelmien toteutumiseen ei uskalleta kuitenkaan täysin luottaa. (haastattelu 6)

7.

Ammattiin valmistumisen jälkeen todetaan, että ala ei ole sopiva. Alan töitä ei ole tehty koskaan. Hyvä, että on kuitenkin tutkinto suoritettuna. Valmistumisen jälkeen yritetään hakea eri alojen töitä siinä kuitenkaan onnistumatta. Ohjaututaan työ- ja elinkeinotoimiston kautta etsivään nuorisotyöhön mukaan sen jälkeen, kun on oltu pidemmän aikaa tekemättä mitään. Ei ole ennakoon tietoa etsivästä nuorisotyöstä. Osallistutaan toimintaan, koska ei ole mitään muuta tekemistä. Tuntuu nololta, että tarvitaan apua. Kukaan läheisistä ei tiedä toiminnasta ennakoon mitään, joten häpeäntunne katoaa. Kiinnostava koulutusala löytyy ja päästään opiskelemaan ammattikouluun. Elämä on muuttunut etsivän nuorisotyön myötä. Itsekseen ei olisi jaksanut miettiä uutta kiinnostavampaa koulutusala. Ilman etsivää nuorisotyötä olisi ehkä yhä tekemättä mitään. Nyt opiskelee uutta tutkintoa. Tarvittaessa voisi ottaa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön. Läheisiltä voi myös saada apua. Tulevaisuuteen suhtaudutaan luottavaisesti. Tulevaisuudessa toivotaan olevan työelämässä ja elävän tavallista elämää. (haastattelu 8)

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Fenomenologisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnin keskeisenä lähtökohtana on tutkijan kyky tavoittaa ilmiö sellaisena kuin se tutkimuksen kohteena olevalle henkilölle ilmenee. Tutkijan on pyrittävä kuvaamaan toisen ihmisen alkuperäistä kokemusta. Huomionarvoista kuitenkin on, että tutkimus on aina rajallinen tapa hahmottaa ihmisten elämismaailmaa. Ihmisen elämismaailma on alkuperäisempi ja täydempi kuin tutkimuksen kautta saatu käsitys siitä. (Perttula 1995, 105.)

Kokemuksellisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerit

Perttulan (1995, 102–104) mukaan fenomenologisesti suuntautuneeseen tutkimukseen voidaan liittää yhdeksän luotettavuuteen liittyvää kriteeriä. Ensimmäisenä kriteerinä on

tutkimusprosessin johdonmukaisuus. Tutkimuksen tulee edetä loogisesti tutkimuskohteen perusrakenteen, aineistonhankintatavan, analyysimenetelmän ja tutkimuksen raportoinnin suhteen. Olin tässä tutkimuksessa kiinnostunut nuorten yksilöllisistä kokemuksista etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä nuorten elämäkululle. Fenomenologinen tutkimusote sopi hyvin näiden kokemusten tutkimiseen. Haastatellut nuoret olivat henkilökohtaisesti osallistuneet etsivään nuorisotyöhön, ja he olivat halukkaita kertomaan kokemuksistaan. Siten aineistoa voidaan pitää uskottavana. On kuitenkin huomionarvoista, että haastateltaviksi on voinut valikoitua tietynlaisia nuoria, joten kokemusten todellista kirjoa ei ollut mahdollista saavuttaa tällä aineistolla. Käyttämäni fenomenologinen analyysi soveltui kokonaisuudessaan hyvin tutkimusaineistoni tarkasteluun tukien tutkimuksen johdonmukaisuutta. Tutkimusprosessin johdonmukaisuutta olen pyrkinyt edistämään myös tarkalla tutkimuksen raportoinnilla.

Toinen kriteeri liittyy puolestaan tutkimusprosessin reflektointiin ja tutkimusprosessin kuvaukseen. Tähän liittyen tutkijan on perusteltava tutkimukselliset valintansa. Perttulan (1995, 102) mukaan huomiota on kiinnitettävä erityisesti analyysin etenemisen kuvaamiseen. Olen perustellut valintojani ja kuvannut muun muassa aineiston keruuta ja analyysin etenemistä mahdollisimman tarkasti tässä tutkimusraportissani. Kolmantena kriteerinä on aineistolähtöisyys. Tämä tarkoittaa, että tutkimusprosessin tulee edetä tutkimusaineiston ehdoilla (Perttula 1995, 102). Tutkimusaineisto oli tutkimusprosessissani keskeisimmässä asemassa. Neljäs kriteeri eli tutkimusprosessin kontekstisidonnaisuus tarkoittaa puolestaan sitä, että tutkimusprosessi on sidonnainen tutkimustilanteeseen. Lisäksi se tarkoittaa, että kokemusten yksilökohtaisuus säilytetään mahdollisimman pitkään. Käsittelin aineistoa mahdollisimman pitkään yksilökohtaisesti yksi haastattelu kerrallaan. Yleisiä merkitysverkostoja muodostaessani käsittelin aineistoa yksilökohtainen merkitysverkosto kerrallaan niin pitkään kuin se oli mahdollista. Yleiset merkitysverkostot pohjautuivat yksilöllisiin kokemuksiin. Perttulan (1995 105) mukaan ihmisen alkuperäistä kokemusta on kuitenkin mahdotonta täysin saavuttaa. Tavoitteena tutkimuksessani olikin niin hyvä vastaavuus kuin mahdollista.

Viides kriteeri on tavoiteltavan tiedon laatu. Tavoitteenani oli saavuttaa sekä yksilökohtaista että yleistä tietoa nuorten kokemuksista. Yksilökohtaisen tiedon perusteella pyrin kohti nuorten yleisiä kokemuksia. Tiedon yleisyys rajoittuu näihin haastateltuihin nuoriin ja heidän elämismaailmaansa. Tutkittavien määrä oli mielestäni riittävä, vaikkakin

laajempi aineisto olisi mahdollisesti tuonut moninaisempia kokemuksia esille. Kuudes kriteeri liittyy metodien mahdolliseen yhdistämiseen. Tässä tutkimuksessa käytin avointa haastattelua ja sovelsin fenomenologista analyysia. En käyttänyt muita metodeja, koska uskon nuorten kokemusten tavoittamisen onnistuneen valitsemallani tavalla. Seitsemäntenä kriteerinä on tutkijayhteistyö. Perttulan (1995, 103) mukaan tutkijayhteistyö lisää tutkimuksen luotettavuutta, jos se lisää tutkimuksellisten menettelyjen systemaattisuutta. Tämän tutkimuksen toteutuksessa en ole varsinaisesti hyödyntänyt tutkijayhteistyötä, mutta olen tietenkin keskustellut tutkimuksestani ohjaajani kanssa. Lisäksi maisteriseminaareissa olen keskustellut tutkimuksestani muiden alan opiskelijoiden kanssa.

Kahdeksantena kriteerinä on tutkijan subjektiivisuus. Perttulan (1995, 103) mukaan tutkija on tajunnallisena olentona tutkimustyönsä subjekti, ja tutkijan onkin analysoitava, reflektoitava ja raportoitava sen merkitys tutkimuksen eri vaiheissa. Olen tutkimusraportissani tuonut esille omaa taustaani aihealueeseen liittyen. Lisäksi olen pyrkinyt mahdollisimman hyvin sulkeistamaan ennakkokäsitykseni ja refleктоimaan aiheeseen liittyviä ajatuksiani. Yhdeksäntenä kriteerinä on tutkijan vastuullisuus. Tutkijan on oltava tutkimuksellisia toimenpiteitä suorittaessaan systemaattinen, koska kaikkia tutkimuksellisia yksityiskohtia ei ole mahdollista välittää siten, että joku muu pystyisi konstruoimaan tutkimuksen täsmälleen samassa muodossa. Vastuullisuus onkin merkittävä osa tutkimuksen luotettavuutta ulottuen tutkimusprosessin kaikkiin vaiheisiin. (Perttula 1995, 104.) Olen pyrkinyt vastuullisuuteen ja suorittanut tutkimukselliset toimenpiteet systemaattisesti.

Eettiset kysymykset

Tutkimusta tehtäessä on otettava huomioon myös tutkimuksen eettisyys. Kaikissa tutkimustyön osavaiheissa on aina oltava rehellinen. Tärkeää raportoinnin osalta on käytettyjen menetelmien huolellinen esittely ja mahdollisten puutteiden esille tuonti. Näiden huomioimisen lisäksi pyrin tutkimuksessani noudattamaan hyvää tieteellistä viittauskäytäntöä. Hyvin tärkeä eettinen periaate on myös tutkimukseen osallistuvien henkilöiden informoiminen muun muassa tutkimuksen tarkoituksesta, joten kerroin tutkimukseen osallistuneille tutkimuksen tavoitteista ja tarkoituksesta jo haastattelupyynnössä sekä haastatteluista sopimisen yhteydessä. Pyrin myös turvaamaan mahdollisimman hyvin tutkittavien anonymiteetin, joka on tärkeä eettinen periaate.

Esimerkiksi haastateltavien nimet, paikkakunnat, nauhoitetut haastattelut tai litteroidut aineistot eivät olleet muiden kuin minun itseni saatavilla. Osallistuminen tutkimukseen on oltava tietenkin myös vapaaehtoista, ja tässäkin tutkimuksessa tutkittavat vastasivat omaehtoisesti haastattelupyyntöön. Yhteydenoton ja haastatteluajasta sopimisen jälkeenkin haastateltavilla oli mahdollisuus halutessaan perua haastattelu tai sopia haastattelu tehtäväksi puhelimitse. (Bogdan & Biklen 1992, 52–54; Hirsjärvi ym. 2004, 26–27.) Haastateltavat eivät myöskään kokeneet aiheesta ja omista kokemuksistaan puhumista vaikeaksi, kuten yksi haastatelluista totesi: ” *Ei ole ei oo mikään kynnys puhua tämmösistä asioista*”.

6 KOKEMUKSIA ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA SEN MERKITYKSESTÄ

Tulosluvussa kuvaan nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä elämäntilanteeseen. Tarkastelen kokemuksia analyysin aikana muodostamiini, merkityssuhte-ehdotelmia jäsentävien, sisältöalueiden kautta. Lisäksi käyn läpi tutkimuksen tuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen ja julkaisuihin. Ensin luvussa 6.1 kuvaan opiskelijoiden kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä, ja sen jälkeen luvussa 6.2 tarkastelen nuorten kokemuksia etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteelle. Luvun lopussa on kuvio 2, jossa esitän tiivistetysti nuorten kokemukset etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä elämäntilanteelle.

6.1 Kokemukset etsivästä nuorisotyöstä

6.1.1 Onnistuminen yksilöllisen elämäntilanteen huomioimisessa

Etsivä nuorisotyö toteutui kaikkien haastateltujen nuorten kohdalla samankaltaisesti mutta kuitenkin nuorten yksilölliset elämäntilanteet huomioiden. Puuronen (2014, 100) on havainnut, että etsivän nuorisotyön kohderyhmänä olevat nuoret ja heidän valmiutensa ovat hyvin erilaisia, ja siten tuentarvekin vaihtelee. Etsivään nuorisotyöhön kuuluukin erilaisia työmuotoja (Mikkonen 2007, 21). Tässä tutkimuksessa nuorten mielestä keskeistä oli asioista keskustelu ja nuoren elämäntilanteeseen paneutuminen. Erilaisia vaihtoehtoja käytiin läpi yhdessä etsivän työntekijän kanssa. Lisäksi selvitettiin nuoren omia kiinnostuksenkohteita ja yksilöllisiä tarpeita. Nuorten kanssa keskusteltiin myös eri koulutus- ja työllistymisvaihtoehdoista.

”Puhuttii niistä asioista iha että mitä on ollu tässä koulussa ja sitte muutenki elämässä tai niinku elämästä että mitä tekee, mikä kiinnostaa ja sillee ja käyti läpi eri vaihtoehtoja ja että sitä tilannetta että mitä voisni tehdä. että mihi kouluu voisko hakee tai mite sitten lähtis. että mietittii kaikkii semmosii työpajojakin.”

”Etsivän työntekijän kanssa sillo pistettii oikeesti vaihtoehdot paperille ja tohon eteen ja käyti ne läpi ja selvitettiin kaikki mahdollisuudet.”

Yksilöllisten selvitysten ja nuorten kiinnostuksenkohteiden perusteella osa nuorista oli osallistunut toiminnalliseen ryhmään. Ryhmässä tehtiin erilaisia asioita yhdessä, kuten

askarreltiin ja laitettiin ruokaa. Lisäksi ryhmätapaamisissa oli tarpeenmukaisesti vierailijoita, kuten velkaneuvoja. Osa nuorista ohjautui työpajatoimintaan. Lisäksi nuoret saivat henkilökohtaista tukea omien tarpeidensa mukaan. Mikkosen (2007, 18) mukaan asiakaskeskeisyys onkin työssä tärkeää. Etsivä nuorisotyöntekijä kävi tarvittaessa nuoren kanssa koululla tai työ- ja elinkeinotoimistossa. Etsivä työntekijä lähti mukaan myös paikkoihin, joihin nuori ei yksin uskaltanut tai osannut mennä. Yhdessä meneminen koettiin helpommaksi. Tarvittaessa apua tarjottiin kouluun hakeutumisessa tai työhakemuksen täyttämässä.

”Meillä oli tosiaan se ryhmä ja pyrittiin kerran viikkoon näkemään ja saatettiin käydä keilaamassa tai tehtiin ruokaa yhdessä tai saatettiin vaikka askarrella joulukortteja ja saatettiin käydä kuntosalilla ja semmosta vähän aktivoivaa toimintaa.”

”Selvitettii mitä vois tehdä. Kouluu ei sit kuitenkaa sillo sitte ollu motivaatioo ja en oikei tienny edes mitä haluaa. Menin sit semmoselle työpajalle että aluks en siitä tykänny mut sit ku siinä vähä näki sitä ja käyttii kuitenkin monta kertaa viikossa siinä nii siihen sitte tottu että se oli iha hyväki sitte kuitenkin.”

Nuoret kokivat, että etsivässä nuorisotyössä oli pystytty huomioimaan heidän elämäntilanteensa. Tukea oli onnistuttu tarjoamaan heidän tarpeitaan vastaavasti ja ohjaaminen eteenpäin, kuten työpajatoimintaan, koettiin onnistuneeksi. Pihlaja (1997, 208) on vastaavasti havainnut nuorten saaneen konkreettista apua etsivän nuorisotyön kautta.

6.1.2 Etsivään nuorisotyöhön osallistuminen arjen rytmittäjänä

Osa haastatelluista nuorista koki, että elämällä ei ollut suuntaa eikä mikään varsinaisesti kiinnostanut ennen etsivään nuorisotyöhön mukaan lähtemistä. Useiden haastateltujen kohdalla aika kului kotona ollessa ja tekemättä juuri mitään. Toiset sen sijaan tapasivat välillä kavereitaan. Osa nuorista koki, että heillä ei ollut hyvä olla, ja he kaipasivat jotain tekemistä pelkän olemisen sijaan. Etsivään nuorisotyöhön lähdettiinkin mukaan, koska ei ollut muutaakaan tekemistä. Niemelän (2009, 227) mukaan tekemisen puute onkin merkittävä sosiaalinen ongelma. Yksilön hyvinvointiin liittyy olennaisesti ihmisen mahdollisuus itsensä toteuttamiseen sekä kokemus merkityksellisyydestä ja johonkin yhteisöön kuulumisesta, joten koulutuksesta ja työelämästä ulkopuolelle jääminen näkyy usein myös hyvinvoinnin heikkenemisenä. Kuula (200, 174) on tuonut esille, että nuoria passivoivat muun muassa epävarmuus ja näköalattomuus. Tässä tutkimuksessa etsivään

nuorisotyöhön lähdettiin mukaan osittain kokeilumielellä ja sen vuoksi, että ei ollut muutakaan tekemistä.

”Ei mulla ollut hirveesti mitään tekemistä muuten sillei, että ei ollut mitää tekemistä sitte. Lähin siihen silloin ku vaa oli nii tylsää.”

”...se on ollu nii helppoo olla vaa kotona ja olla nii vaa ja että se on helppoo mutta kyllästyy siihenki sitten että varsinki jos kavereilla ja niinku seurustelukumppanilla on omat menot työt ja koulut ja sitte itellä ei mitää muuta ku on vaa nii kyllä alkaa sekin tympimää.”

Puuronen (2014, 98–99) on todennut, että koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle päätyminen jälkeen elämään voi tarvita ohjausta esimerkiksi arkirytmien löytämiseen liittyen. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kaipasivatkin tekemisen lisäksi omaan arkeensa jonkinlaista rytmiä. Etsivän nuorisotyön koettiin tarjoavan tätä muun muassa työpajatoiminnan ja ryhmätoiminnan muodossa.

”Tavallaan että on syy miks nousta aamulla ja tehdä jotai että ei ollu sitä että nukuit puoleenpäivään ja valvoit yöllä. Että oli hyvä saada edes päivisin jotain tekemistä.”

”Et oli pakko niinku nousta ja lähtee sinne pajalle. Et se oli kyl mulle hyvästä.”

6.1.3 Etsivän nuorisotyöntekijän roolin merkityksellisyys

Työntekijöistä nuorilla oli pelkästään positiivisia kokemuksia. Alussa etsivään nuorisotyöhön osallistuminen oli jännittänyt joitakin nuoria, mutta alkujännitys oli kuitenkin hävinnyt mukavaan ja puheliaaseen työntekijään tutustumisen myötä. Työntekijän rooli onkin olla nuorelle turvallinen aikuinen, jonka kanssa voi muodostaa luottamuksellisen suhteen (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 30–36).

Nuorten kokemusten mukaan työntekijät olivat olleet avuliaita ja kannustavia, ja heillä oli ollut sopivan rento ja epävirallinen tyyli toimia. Etsivässä nuorisotyössä keskeistä onkin kunnioittava ja välittävä suhtautuminen nuorta kohtaan. Nuoren ja työntekijän kohtaamisten epämuodollisuuden vuoksi muotoutuu niin sanottu yhdessä tekemisen tila. (Puuronen 2014, 24–27.) Työskentely nuoren kanssa oli toiminnan rentoudesta huolimatta ollut tehokasta ja asioita oli selvitetty aktiivisesti. Työntekijät eivät myöskään tuominneet

nuorta tai tämän aiempia valintoja ja ratkaisuja. Kaartinen-Koutaniemen (2012, 36) mukaan etsivän työntekijän tehtävä on nuoren tukihenkilönä olemisen toimimalla puskurina, mahdollistajana ja suodattimena. Lisäksi hänen roolinsa on madaltaa kynnyksiä nuoren ja yhteiskunnan välillä saattaen nuori tarvittavien palveluiden piiriin. Tässä tutkimuksessa työntekijöiden koettiin olleen merkittävässä roolissa etsivän työn toteutumisessa, ja osa nuorista koki, että ilman työntekijää ei olisi saanut elämäänsä yhtä hyvin hallintaan.

”Etsivä oli kyl hirveen tärkeä siinä et ilma sitä ei ois asioita saanu selville.”

”Kauheen semmosia mukavanolisia ihmisiä ja sillei ja että kuuntelee eikä niinku millään lailla osoita puheessaan tai käytöksessään että niinku tulis itelle mitenkään tyhmä olo siitä mistä mitä tuntee tai ajattelee. että sillei luotettavan oloista porukkaa on ollut sillee että auttavaista että haluaa tosiaan keksiä ja kehittää jotain millä voisi auttaa.”

6.1.4 Oman päätösvallan kunnioittamisen tärkeys

Haastateltujen nuorten mielestä oli hyvin tärkeää, että he saivat itse tehdä päätöksiä ja valintoja. Tämän koettiin edistävän toimintaan sitoutumista. Etsivä nuorisotyö perustuukin yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen (Mikkonen 2007, 17–18). Tärkeää oli myös se, että kaikki oli vapaaehtoista tuesta ja neuvoista huolimatta. Työntekijän onkin tärkeää toimia vapaaehtoisuuteen sitoutuneena (Puuronen 2014, 25–27). Pakotettuna toimintaan osallistuminen ei haastateltujen mukaan olisi välttämättä niinkään kiinnostanut. Kun toiminta pohjautui omiin valintoihin, sen nähtiin olevan omaehtoista ja mielekästä. Vapaaehtoisuuteen sitoutuminen näkyy nuoren kannalta vapaudella vastuuttamisena (Puuronen 2014, 25–27). Lisäksi esille tuli, että nuoren omalla asenteella oli merkitystä toiminnan toteutumisessa. Pihlaja (1997, 212) on havainnut, että nuorten mukaan ongelmien ratkaisemisessa olennaista on nuoren oma tahto ja aloitteellisuus. Kotiranta (2008, 84) on vastaavasti todennut, että ihmisten aktivoinnissa olennaista on ihmisten omaehtoisuus sekä itsestä lähtevä aktiivisuus. Tässäkin tutkimuksessa nousi esille, että jos nuorella oli halua tehdä valintoja ja kokeilla asioita, oli etsivän nuorisotyön toteutus nuorten mielestä yksinkertaisempaa.

”Ite sain päättää kaikesta. kyllähä ne neuvo ja sano eri vaihtoehtoja ja mietitti yhessä ja mutta ite sain päättää että menenkö työpajalle vai enkö että ja mille työpajalle vois mennä että neuvottii ja sanottii miten ehkä vois tehdä tai nii ja kuitenkin ite päätin kaikesta, mitää ei ollu pakko. ite sai omasta elämästä päättää.”

”Se siinä on ollu parasta siinä on ollut tavallaa se kontrolli omaan elämään että on saanu päättää mitä haluaa oikeesti tehdä.”

”Mä oon nyt ollut heille varmaan suhteellisen helppo asiakas koska mulla on ollut halu tehdä omille asioilleni jotain.”

6.1.5 Auttamisen ja tukemisen tärkeys

Nuoret kokivat tuen saamisen tärkeäksi omassa elämäntilanteessaan. Nuorten mielestä oli erityisen hyödyllistä selvittää yhdessä ulkopuolisen henkilön kanssa omaa mahdollisesti ongelmalliseksi muodostunutta tilannettaan ja kartoittaa siihen erilaisia vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Puurosen (2014, 26) mukaan työssä korostuukin ajatus rinnalla kulkemisesta. Kaikki haastatellut nuoret kokivat saaneensa riittävästi tukea ja apua etsivään nuorisotyöhön osallistuessaan. Nuorten mielestä oli tärkeää, että tukea ja neuvoja oli aina tarvittaessa saatavilla. Tukea ja neuvoja ei nuorten mielestä kuitenkaan tarjottu liikaa. Etsivältä työntekijältä pystyi kysymään monenlaisista asioista, ja työntekijät pyrkivät aina auttamaan. Nuoret kokivatkin, että työntekijät halusivat oikeasti auttaa ollen aidosti kiinnostuneita nuorten asioista.

Puuronen (2014, 101) onkin havainnut, että nuorten kohtaamisen kannalta työntekijän auttamishalulla on suuri merkitys, vaikka työskentely ei voikaan perustua ainoastaan auttamishalulle. Auttamistyössä työntekijän on tärkeää olla halukas auttamaan asiakasta (Särkelä 2001, 27). Nuorille oli haastattelujen mukaan myös tärkeää, että oli joku henkilö, jonka kanssa pystyi puhumaan asioista ja pohtimaan mieltä askarruttavia asioita yhdessä. Vastaavasti Kouvo ym. (2011, 75) ovat tuoneet esille neuvonta- ja ohjauspalveluiden tärkeyden nuorille. Tässä tutkimuksessa nuoret kokivat hyvin tärkeäksi sen, että heitä kuunneltiin. Etsivässä työssä onkin keskeisellä sijalla kuunteleminen ja kuuleminen (Mikkonen 2007, 27). Pihlaja (1997, 208) on myös havainnut nuorten pitäneen etsivässä nuorisotyössä tärkeänä työntekijöiden kykyä kuunnella nuoria. Sosiaalisella tuella onkin suuri merkitys: nuorelle on tarjottava mahdollisuus puhua ja häntä pitää kuunnella (Veivo & Vilppola 1998, 47–48). Osa haastatelluista nuorista jopa koki, että heillä ei ollut aiemmin ketään, joka olisi kuunnellut tai tukenut yhtä hyvin.

”Oli ainakin hyvä, että etsivä jaksaa tukea vaikkei sitte ite lähikään sen ideoihin että se jaksaa aina keksiä uusia juttuja sitten. että jos ei heti sitten kiinnostosta nii sitte tulee jotain uutta mikä vois olla parempi sitten.”

”Etsivä niinku oli kiinnostunut mun asioista ja tuntu että se halus auttaa että se kyllä hyvä autto siinä ja oli kiva että se oli siinä tarvittaessa saatavilla.”

”Oli hyvä päästä puhumaan niistä asioista, että ku se kuunteli oikeesti ja oli kiinnostunu, että pysty puhumaa kaikenlaista.”

Nuoret toivat esille myös sen, että etsivästä nuorisotyöstä pitäisi olla enemmän tietoa saatavilla. Tuelle ja avulle on tarvetta, mutta etsivän nuorisotyön pariin ei osata hakeutua, koska siitä ei tiedetä riittävästi. Pihlaja (1997, 33) on vastaavasti todennut, että kaikki nuoret eivät ohjaudu tarvitsemansa avun piiriin, koska siitä ei olla tietoisia. Nuorten mielestä etsivästä työstä ja siitä, mitä se käytännössä tarkoittaa pitäisi kertoa nuorille enemmän, jotta nuoret saisivat tarvitsemansa tuen.

”Itekää en tiennyt tämmösestä etukäteen yhtää mitää ja silloin ku mä alotin sen nii kukaa mun lähipiirissä ei ollu kuullu tämmösestä yhtää mitää ja mulle se oli ihan uus juttu ja sen perusteella pitäs enemmän mainostaa että mitä se niinku on sitten.”

”Toivoisin että sitä (etsivää nuorisotyötä) olisi paljon nuorille ja sillei saatavilla ja että nuoret ylipäätään tietää tämmösen olemassaolosta että ku välillä kun tuntuu että sitä ei hirvee moni aina tiä että siitä pitäs puhua enemmän.”

”On varmaa paljo ihmisiä jotka ei tiedä siitä (etsivästä nuorisotyöstä) mutta jotka tarttis sitä.”

6.2 Kokemukset etsivän nuorisotyön merkityksestä elämäntilanteeseen

6.2.1 Elämäntilanteen haastavuus ennen etsivää nuorisotyötä

Haastateltujen nuorten elämäntilanteet ennen etsivään nuorisotyöhön osallistumista vaihtelivat. Joillakin nuorilla elämäntilanne oli osoittautunut haasteelliseksi esimerkiksi opintojen keskeyttämisen myötä. Ongelmaksi oli muodostunut se, että koulumotivaatiota ei ollut ja koulussa ei jaksettu käydä. Joissain tapauksissa valittu koulutusala ei vaikuttanut itselle sopivalta ja opinnot oli päädytty keskeyttämään jopa useampia kertoja.

”...sitten tuli ammattikoulun keskeytys mistä alko sitten isompi tapahtumien vyyhti eli tota vois sanoa että muutaman vuoden ajanjakso nii mihin liittyy mielenterveysongelmia, koulujen keskeytyksiä, välivuotta että aika tota hukassa olin pitkän aikaan enkä tienny mitä pitäs tehdä.”

*”Menin amikseen. Olin siel muutama kuukauden jotenkin nii lopetin sen sitten että olin *****alalla sitte mutta ei se oikein sitten kuitenkaa että tuli poissaoloja liikaa ja jotenki muutenki ei oikein sit se vaa. Heti oikeestaa huomasi että ei ollu mun juttu ollenkaa että ei vaa ollu. että sitten jätin se kesken ja olin vaan.”*

Kuronen (2011, 26, 80–81) on havainnut, että oman alan etsiminen ei ole nuorille aina helppoa ja opintojen keskeyttämiseen päädytään niin väärän alavalinnan kuin ammatilliseen koulutukseen kiinnittymisen ongelmien vuoksi. Komosen (1999, 121, 124) mukaan koulutus voi keskeytyä epävarmojen valintojen tai haluamisen kohteiden muutosten myötä. Myös Kouvon ym. (2011, 75) mukaan koulutuksen keskeyttämisen taustalla voivat olla epävarmat uravalinnat. Lisäksi keskeyttämisriskiä lisäävät hänen mukaansa puutteelliset elämönhallintataidot, opiskeluvaikeudet, heikko motivaatio tai sitoutumattomuus opintoihin. Pohjolakin (1994, 74–75) on tuonut esille, että valintojen tekemiseen liittyvä haasteellisuus ja epävarmuus näkyvät koulutuksen keskeyttämisenä. Koulutuksen keskeyttäneet määritellään usein syrjäytyneiksi (Pallas 1995, 52), mutta Komonen (1999, 121, 124) on kuitenkin nostanut esille, että opintojen keskeyttäminen ei aina ole syrjäytymisen alku, vaikkakin se voi olla joillekin osa eri elämänalueiden syrjäytymiskehitystä. Tässä tutkimuksessa koulutuksen keskeyttäminen oli nähtävissä yksilöiden syrjäytymiskehityksen mahdolliseksi aluksi.

Haastatelluista nuorista osa oli suorittanut tutkinnon itselle sopimattomalta alalta. Alan työt eivät tuntuneet sopivilta tai eivät kiinnostaneet. Valmistumisen jälkeen alan töihin ei välttämättä edes yritetty hakeutua.

”Ne työt ei kuitenkaa oikei ollu mua varten ja niitä töitä en oo tehny ikinä enkä tee että se meni siinä että on se tutkinto kuitenkin.”

Siltalan (2013, 178–179) mukaan nuorilta saatetaan edellyttää kypsyyttä vaativia koulutukseen ja ammattiin liittyviä valintoja aiemmin kuin he ovat niihin valmiita. Tämä voi näkyä itselle väärälle alalle päättymisenä. Vastaavasti Pohjola (1994, 74–75) on nostanut esille, että valinnat ammatista tulevat melko varhaisessa vaiheessa, jolloin nuori ei välttämättä vielä tiedä, mitä haluaa työkseen tehdä. Myöskään Kojon (2012, 104) mukaan

ammatinvalinta ei ole itsestäänselvyys. Haastateltujen nuorten tilanteessa väärälle alalle päätymisestä seurasi työelämän ulkopuolelle jääminen.

Jotkut haastatelluista nuorista olivat päätyneet koulutuksen keskeyttämisen jälkeen käyttämään päihteitä. Päihderiippuvuus on usein suuri syrjäytymisriski (Kuronen 2011, 80–82). Ongelmalliseksi muodostunut alkoholinkäyttö määritteli osaltaan elämää ja vaikeutti uuden suunnan löytymistä.

”Mää vaan join, että ei oikei ollu mitään tekemistä sitten.”

Osa haastatelluista oli sairastunut masennukseen tai aiemmin diagnosoitu masennus oli pahentunut koulun keskeyttämisen tai valmistumisen jälkeen. Tämän lisäksi sosiaalisten tilanteiden pelko rajoitti jonkun nuoren elämää.

”Töissä en ollu koskaan ollut, mutta olin valmistunut ammattiin ja sen jälkeen se oikeestaan masennus oikeestaan pahemmin puhkes ku rupes pelottamaan että mitä sitten tekiskään.”

Myös Kuronen (2011, 26, 80–82) on tuonut esille, että keskeyttämiseen liittyy elämänhallinnan, terveyden ja hyvinvoinnin ongelmia. Hänen mukaansa henkiseen hyvinvointiin ja mielenterveyteen liittyvät ongelmat haittaavat opintojen suorittamista. Syrjäytyneitä nuoria ohjataan yhä enemmän mielenterveyspalveluihin ja muihin terveystalouteen (Männikkö 2011, 27–29).

6.2.2 Ohjautuminen etsivään nuorisotyöhön tukea tarvitsevassa elämäntilanteessa

Nuoret olivat ohjautuneet etsivän nuorisotyön pariin eri tavoin. Osa oli ohjautunut toimintaan työ- ja elinkeinotoimiston kautta, ja joidenkin kohdalla etsivä nuorisotyöntekijä oli ottanut yhteyttä nuoreen koululta saadun opintojen keskeyttämisilmoituksen perusteella. Lisäksi etsivään nuorisotyöhön oli ohjaututtu terapeutin tai psykologin kautta. Myös sosiaalityöntekijät olivat kertoneet etsivästä nuorisotyöstä. Yksi haastatelluista oli ottanut etsivään nuorisotyöhön yhteyttä oma-aloitteisesti.

”Psykologin kautta lähin mukaan että mä psykologilla kävin ja hän kysyi että sopiiko että hän pyytää etsivän käymään siinä juttelemassa.”

”Työkkärin kautta päädyin etsivään mukaan kun yritin saada sieltä töitä”.

Männikön (2011, 27–29) mukaan nuoret ohjautuvat etsivän nuorisotyön piiriin pääosin viranomaisverkostojen kautta. viranomaisista eniten yhteydenottoja tulee sosiaalitoimesta, peruskoulusta, toiselta asteelta sekä työ- ja elinkeinotoimistosta. Lisäksi etsivään työhön päädytään nuoren oman, kaverin tai vanhempien yhteydenoton kautta. Lisäksi nuoria tavoitetaan katutyön ja sähköisen median avulla. Puuronen (2014, 18–19) on tuonut esille ryhmiiin kohdistuvan etsivän työn, jonka avulla voidaan edistää tukea tarvitsevien nuorten saamista etsivän työn piiriin muun muassa kouluissa.

Suurin osa haastatelluista ei ollut koskaan aiemmin kuullut mitään etsivästä nuorisotyöstä. Osa nuorista toikin esille, että olisi lähtenyt jo aiemmin mukaan etsivään nuorisotyöhön, jos olisi tiennyt siitä. Lisäksi nousi esille kokemus siitä, että nuori olisi omasta mielestään voitu jo aiemmin ohjata aktiivisemmin mukaan toimintaan.

”Mäkin olisin tota voinut välttyä useemmalta monelta tyhjältä jaksolta ja toimettomuudelta jos ois ollut tämmösen tahon kanssa yhteydessä aiemmin ja ne olis jeesannut pysymään liikenteessä.”

”Että jos olisi aiemmin tiennyt tästä nii olisi ollu huomattavasti helpompaa että jos mä oisin aikasemmin saanu tietää, oisin lähteny aikasemmi jo mukaa.”

”Kyllä mä olin saanu sosiaalityöntekijältä tämmösen flyerin mutta ei mulle enempää siitä mulle puhuttu että mikä oli mun mielestä ihmeellistä koska olis oikeesti voinu jo paljon aiemminkin ihan oikeesti passittaaki sitten sinne.”

Etsivään nuorisotyöhön mukaan lähtemiseen suhtauduttiin avoimesti. Etukäteen kaikki nuoret eivät kuitenkaan uskoneet etsivän nuorisotyön muuttavan elämäntilannettaan. Joku koki osallistumisen etsivään nuorisotyöhön jopa nolona. Kuronen (2011, 83) onkin todennut, että omista ongelmista puhuminen ei ole nuorille välttämättä helppoa ja ulkopuolisen avun hakeminen voi olla vaikeaa. Haastatellut nuoret olivat kuitenkin päättäneet kokeilla ja selvittää, mitä etsivä nuorisotyöhön osallistuminen tarkoittaa. Mukaan lähteminen oli helpompaa, kun tiesi, että mitään ei ollut pakko tehdä. Myös läheisten ihmisten ja esimerkiksi terapeutin kannustuksella oli merkitystä etsivää nuorisotyötä kokeilemaan lähtiessä. Etsivä nuorisotyö vaikutti kokeilemisenarvoiselta.

”Mulla oli aika ikävä ennakko-oletus että tuskinpa tosta nyt mitään hyötyä olis että kuulosti tosi kauheen tyhjänpäiväiseltä ja muuta että mitä hyötyä siitä voisi olla tommosesta.”

”Oli jotenki helppo sitte lähteä että oli jotai tekemistä siinä sitten että ja seurustelukumppani oli sitte että pitäs mennä kattoon ainakin että vähän jotai että se oli se että tuli vaa semmonen että kannattaa ainaki käydä kattoo.”

6.2.3 Mielekkään suunnan löytäminen elämälle

Nuoret kokivat, että heidän elämänsä muuttui merkittävästi etsivän nuorisotyöhön osallistumisen myötä. Osallistumisesta oli ollut paljon hyötyä, ja etsivään nuorisotyöhön osallistuminen oli tukenut mielekkään elämänsuunnan löytämisessä. Myös Pihlaja (1997, 208–212) on havainnut, että nuoret suhtautuivat positiivisesti etsivään nuorisotyöhön. Tässä tutkimuksessa osa nuorista koki, että he eivät olisi esimerkiksi suorittaneet kesken jäänyttä koulua loppuun ilman etsivää nuorisotyötä ja sieltä saatua ohjausta ja tukea. Nuoren omat voimavarat eivät välttämättä aina riitä ja ulkopuolisella tuella voikin olla olennainen merkitys nuoren elämänsuunnassa (Aaltonen ym. 2003, 14, 40). Erään nuoren sosiaalisten tilanteiden pelko helpotti merkittävästi etsivän nuorisotyön myötä. Esille tuli myös kokemus siitä, että etsivään nuorisotyöhön osallistumisen myötä nuori on alkanut itse toimia aktiivisemmin. Kilpeläinen (2000, 22) onkin tuonut esille, että yksilö on nähtävissä elämänsuunnassa toiminnallaan muokkaavana aktiivisena toimijana. Nuoret kokivat, että elämä olisi voinut mennä hyvin erilalla ilman etsivää nuorisotyötä.

”Hyvä että tuli etsivään nuorisotyöhön lähdettyä mukaan että se oli hyvä ratkasu ja ollaa joskus seurustelukumppanin kanssa puhuttu että missä oltas nyt jos en olis lähteny että en ite olis työpajoille osannu mennä tai nii hakee enkä välttämättä muutenkaa mitää että tilanne vois olla erilainen ihan erilainen ilman sitä.”

”Pääpointti että mä en oo syrjäytynyt ja jääny kotiin nii mä koska se ois ollu jos mä en ois löytäny tota (etsivää nuorisotyötä) nii mä oisin ihan varmaa jääny kotii ja lukkiutunu sinne enkä ollu minkäänlaisessa kontaktissa kenenkään kanssa.”

Kaikki haastatellut nuoret olivat tyytyväisiä nykyiseen elämäntilanteeseensa. Elämä tuntui sujuvan hyvin ja elämässä oli mielekästä tekemistä. Ennaltaehkäisevässä työssä onkin tärkeää liittää nuoria mielekkääseen toimintaan (Pohjola 2009, 29). Pohjolan (1994, 86, 178) mukaan työmarkkinoille pyrkiminen ja pääseminen ovat myös yksi itsenäistymisen

merkeistä. Jotkut haastatelluista nuorista olivat työelämässä ja osa opiskelemassa. Lisäksi nuoria oli mukana työpajatoiminnassa.

”Nyt tää elämä menee mun mielestä niin kuin pitääkin.”

”Tällä hetkellä menee iha hyvi että aikasempaan nähden teen ilmeisesti hyvin paljon kun en aikasemmin tehny mitään nii. Aloitin aikuislukion ja pajatoimintaa osallistuin että semmosessa työkokeilussa olen.”

6.2.4 Luottavaisuus tulevaisuuteen

Nuorten ajatukset tulevaisuudesta olivat selkiytyneet etsivän nuorisotyön myötä. Osa nuorista uskoi, että elämä pysyy hallinnassa tulevaisuudessakin. Suhteen tulevaisuuteen ollessa luottavainen tulevaa uskalletaan suunnitella ja positiiviseen kehitykseen uskotaan (Pohjola 1994, 136). Moni haastatelluista luotti pystyvänsä toimimaan itsenäisesti ja oma-aloitteisesti myös jatkossa. Suurin osa haastatelluista nuorista oli jo löytänyt itseä kiinnostavan koulutusalan tai ammatin, ja muutama vielä pohti omia vaihtoehtojaan ja kiinnostuksenkohteitaan. Opiskelevilla nuorilla oli tavoitteena saada tutkinto ja päästä työelämään. Kannasojan (2013, 200–204) mukaan sosiaalisesti tavoitteellisesti toimiessa pyritään esimerkiksi koulutukseen tai työhön liittyviin tavoitteisiin. Jotkut haastatelluista nuorista myös kokivat, että olisi tärkeää tulevaisuudessa huolehtia itse omasta toimeentulostaan ilman rahallista tukea. Osalla nuorista oli myös haaveita tulevaisuuden suhteen. Haaveiden toteutumiseen ei kuitenkaan vielä uskallettu täysin luottaa. Pohjola (1994, 135–136) onkin todennut, että tulevaisuuteen ei välttämättä uskalleta luottaa aiempien kokemusten vuoksi. Osa nuorista koki, että nykyisin pystyy ajattelemaan tulevaisuutta aiempaa paremmin. Mikkosen (2007, 26) mukaan etsivä työ pyrkiikin aikaansaamaan muutoksia eri tasoilla, ja yksilölliseen muutokseen liittyy muun muassa motivaation lisääminen sekä muutokset asenteissa ja uskomuksissa. Kokonaisuudessaan tulevaisuuteen luotettiin aiempaa enemmän ja tulevaisuuteen suhtauduttiin kokonaisuudessaan positiivisesti.

”Kun menin siihen etsivä nuorisotyöhön että mä en periaatteessa ajatellu mitää muuta kui huomista että nyt mä pystyn jo ajattelee vuoden jo niinku vuoden pitkälle sillai niinku seuraavaan vuoteen mitä mä halua sillo tehdä että tavallaa se että pystyy aattelee sitä tulevaisuutta ja miettiin niitä valintoja. että aikasemmin niinku ei ollu mitää suuntaa.”

Kaikki haastatellut nuoret olisivat jatkossakin halukkaita ottamaan tarvittaessa yhteyttä etsivään nuorisotyöntekijään. Nuoren kohdatessa ongelmia etsivältä nuorisotyöntekijältä koettiin voivan pyytää apua myös tulevaisuudessa. Myös läheiset ihmiset tarjoavat nuorille apua ja tukea, mutta jossain tilanteissa koettiin etsivän nuorisotyöntekijän osaavan auttaa paremmin. Etsivältä työntekijältä avun pyytämisen ohessa osa nuorista kertoi voitavansa tulevaisuudessa pyytää ja saada apua kavereilta. Osa uskoi saavansa jatkossa apua kavereidensa ja etsivän työntekijän lisäksi myös perheeltään.

”Voisi ottaa yhteyttä myös etsivään ja kysyä sieltä jos tulis sellanen asia että jossain asiassa voi siellä osata auttaa paremminki että mitä pitää tehdä tai mihi soittaa ku ne tietää niistä asioista.”

”Kyllä mä etsivän kanssa sitten sitä kouluu hakemista katon, kun tiän mihin alalle haen. Se osaa siinä auttaa sitten.”

6.2.5 Muutos itseen ja omaan elämään suhtautumisessa

Etsivään nuorisotyöhön osallistumisen myötä oli tapahtunut myös muutoksia nuorten ajattelussa ja asenteissa sekä suhtautumisessa itseen. Etsivän työn tavoitteena onkin saada aikaan muutoksia niin asenteissa, motivaatiossa kuin uskomuksissakin (Mikkonen 2007, 26). Pienikin muutos voi toimia alkuna suotuisalle kehitykselle (Rauhala 1983, 115). Positiiviset ja vahvistavat kokemukset auttoivat luomaan uskoa itseen, ja nuoret olivat oppineet huomaamaan itsessään myös myönteisiä voimavaroja. Pohjolan (1994, 55) mukaan olisikin tärkeää huomioida nuorten elämäntilannetta kantavat resurssit. Lisäksi esille nousi, että nuoret olivat oppineet ottamaan apua vastaan ja kuuntelemaan toisten ihmisten näkemyksiä. Kehumisen ja kannustamisen myötä osa nuorista oli myös oppinut ottamaan vastaan positiivista palautetta. Tärkeänä muutoksena pidettiin myös sitä, että negatiivinen asennoituminen asioihin oli muuttunut positiiviseksi suhtautumiseksi. Myös asenne uusien ja erilaisiin asioihin kohtaan muuttui. Nuoret kokivat, että erilaisia asioita oli hyvä ainakin kokeilla ja yrittää.

”Sitten niinku huomaa sillei huomaa et itessä välttämättä oikeesti mitää vikaa ookaan. että tulee semmosia positiivisia kokemuksia ja vahvistavia kokemuksia paljon.”

”Tavallaan sitä jollain tapaan on nöyrytynyt ottamaan vastaan sitä ulkopuolista apua ja kuunteleen ulkopuolisia näkemyksiä ja ideoita mistä on ollu hyötyä kyllä.”

”On päässyt tekemiseen aktiivisuuteen kiinni eri tavalla ja että alkanu sitä kautta myötä alkanut tulla sitä semmosta että onnistumisten avulla kans luottaan taas itteensä taas enemmän ja miettiin että pystyy tekee vaikka mitä.”

Koonti tuloksista

Analyysin tuloksena muodostui yksi yleinen merkitysverkosto etsivään nuorisotyöhön liittyvistä kokemuksista ja seitsemän yleisen merkitysverkoston tyyppiä liittyen kokemuksiin etsivän työn merkityksestä elämäkululle. Kuviossa 2 esitän merkitysverkostojen sisältöalueet. Kuvio havainnollistaa merkitysverkostojen sisältöä suhteessa toisiinsa ja kokonaisuuteen.

KUVIO 2. Nuorten kokemukset etsivästä nuorisotyöstä ja sen merkityksestä elämäkululle

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli fenomenologista tutkimusotetta hyödyntäen tarkastella nuorten kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä. Perehdyin tutkimuksessa myös siihen, millaisia kokemuksia nuorilla on etsivän nuorisotyön merkityksestä heidän elämänsä kannalta. Keräsin aineiston kahdeksalla avoimella haastattelulla ja aineiston analysoinnissa sovelsin fenomenologista analyysitapaa. Tässä luvussa kokoan yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset ja pohdin niiden käytännön merkitystä. Lisäksi palaan lyhyesti tutkimuksen arviointiin ja tarkastelen jatkotutkimusmahdollisuuksia.

7.1 Yhteenveto ja pohdinta

Yksilöllinen elämäntilanne etsivän nuorisotyön lähtökohtana

Nuorilla oli etsivästä nuorisotyöstä positiivisia kokemuksia, ja he olivat tyytyväisiä siihen, että olivat lähteneet toimintaan mukaan. Vastaavaa on havaittu myös aiemmin (Pihlaja, 1997). Tutkimuksen mukaan myönteisen kokemuksen kannalta on tärkeää yksilölliseen elämäntilanteeseen paneutuminen. Etsivässä nuorisotyössä nuori nähdään kokonaisuutena, ja hänen elämäntilannettaan pyritään tarkastelemaan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti. Nuorten kokemusten perusteella holistinen ihmiskäsitys on vahvasti toiminnan taustalla. Holistinen ihmiskäsitys onkin yksi etsivän nuorisotyön kantavista periaatteista (Puuronen 2014, 27).

Kokemusten mukaan etsivän nuorisotyön toteutustavat olivat samankaltaisia kaikkien nuorten kohdalla. Elämäntilanteiden yksilöllisyys oli kuitenkin huomioitu ja tukea oli tarjottu yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden. Elämäntilanteiden yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeää, koska nuorten tuentarve voi vaihdella suuresti (Puuronen 2014, 100). Etsivässä nuorisotyössä onkin olennaista, että nuoren elämää tarkasteltaessa ja vaihtoehtoja kartoittaessa huomioidaan hänen yksilölliset lähtökohtansa. Tukea ja ohjausta on pyrittävä tarjoamaan nuoren kaipaamalla tavalla. Työssä tulisi olla aikaa paneutua jokaisen nuoren tilanteeseen siten, että nuori kokee tulleensa huomioiduksi omista lähtökohdistaan. Tarvittavan tuen määrän tunnistaminen ei kuitenkaan ole aina yksinkertaista. Se edellyttää nuorelta halua ja kykyä avautua omista henkilökohtaisista

ajatuksistaan ja kokemuksistaan sekä työntekijältä taitoa kuunnella ja ymmärtää nuorta. Tässä tutkimuksessa tuen tarve oli tunnistettu ja siihen oli vastattu hyvin: tukea ei ollut liikaa eikä liian vähän.

Etsivään nuorisotyöhön ohjautuminen

Ohjautuminen etsivän nuorisotyön pariin oli tapahtunut eri tavoin: työ- ja elinkeinotoimiston kautta, opintojen keskeyttämisilmoituksen myötä tulleen etsivän nuorisotyöntekijän yhteydenoton kautta, terapeutin tai psykologian kautta sekä oma-aloitteisesti. Joillekin nuorista myös sosiaalityöntekijä oli kertonut etsivästä nuorisotyöstä. Etsivään nuorisotyöhön ohjautuminen vaihtelee tapauskohtaisesti (Männikkö 2011). Männikön (2011, 27–29) mukaan nuoret ohjautuvat etsivän työn piiriin lähinnä viranomaisverkostojen kautta. Eniten yhteydenottoja tulee muun muassa sosiaalitoimesta ja toiselta asteelta. Tässä tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden kanssa yhteydessä olleille nuorille etsivästä nuorisotyöstä oli kerrottu jonkin verran. Kuitenkaan aktiivista etsivän nuorisotyön pariin ohjaamista ei ollut tapahtunut. Esille nousikin kokemus siitä, että nuori olisi voitu ohjata huomattavasti aktiivisemmin ja aikaisemmin etsivän nuorisotyön pariin. Tähän liittyen olisikin hyödyllistä tarkatella, ohjataanko nuoria riittävästi etsivän nuorisotyön pariin sosiaalityön puolelta. Osataanko etsivän nuorisotyön toimintatavoista ja -periaatteista kertoa nuorille riittävästi?

Nuoret toivoivat, että etsivästä nuorisotyöstä kerrottaisiin nuorille enemmän. Kaikki tukea tarvitsevat eivät hakeudu erityisnuorisotyön pariin, koska siitä ei tiedetä riittävästi. Tämä on havaittu aiemminkin (ks. Pihlaja 1997). Nuoret eivät tiedä, mitä etsivä nuorisotyö on ja mitä siihen osallistuminen käytännössä voi tarkoittaa. Moni avun tarvitsija jää ilman tukea tai kieltäytyy tarjotusta avusta tietämättä todellisuudessa edes, mistä toiminnassa on kyse. Nuoren omaa päätäntävaltaa ja toiminnan vapaaehtoisuutta tulisikin korostaa entistä enemmän, jotta nuoret olisivat tietoisia siitä, että etsivä nuorisotyö perustuu auttamiseen ja tarvittavien palvelujen piiriin ohjaamiseen tähtäävään nuoren omaehtoiseen toimintaan. Siten etsivän nuorisotyön lähestyminen voisi olla helpompaa ja ennakkoluulottomampaa. Toisaalta tarvetta on myös etsivän nuorisotyön olemassaolosta tiedottamiselle. Informaatiota toiminnasta pitäisi lisätä, jotta tukea tarvitsevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ohjautuisivat tuen piiriin entistä tehokkaammin. Tuen tarpeessa ja syrjäytymisvaarassa

olevien nuorten tunnistaminen ja etsivään työhön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ohjautuminen ovatkin nuorisotyön keskeisimpiä haasteita.

Etsivään nuorisotyöhön suhtauduttiin avoimesti, vaikka suuri osa haastatelluista ei ollut aiemmin kuullut siitä lainkaan. He olisivatkin lähteneet toimintaan mukaan jo aikaisemmin, jos olisivat siitä tienneet. Etukäteen osallistumisen hyötyihin ei välttämättä uskottu, ja osallistuminen tuntui jopa nololta. Tässä tutkimuksessa läheisten ihmisten ja terapeutin kannustus edesauttoi mukaan lähtemisessä. Tuki mukaan lähtemiselle onkin varmasti tarpeellinen. Nuoren ollessa itse epävarma uuteen asiaan mukaan lähtemisessä on päätöksen tukemisella suuri merkitys. Ongelmaksi nuoret voivat kokea myös omista asioista kertomisen ulkopuoliselle. Nuorten tukemisessa onkin tärkeää huomioida, että omista ongelmista puhuminen ei ole aina helppoa (Kuronen 2011, 83). Henkilökohtaisista asioista avautuminen edellyttää kunnioittavaa ilmapiiriä ja luotettavaa kuuntelijaa.

Nuori etsivän nuorisotyön käytänteissä

Ennen etsivään nuorisotyöhön ohjautumista nuorilla ei ollut mielekästä tekemistä, vaan aika kului suurelta osin kotona ollen. Elämällä ei ollut selkeää suuntaa, ja osa nuorista kokikin tyytymättömyyttä sen hetkistä elämäänsä kohtaan. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen voikin näkyä hyvinvoinnin heikkenemisenä (Niemelä 2009, 227). Pelkän olemisen sijaan elämään kaivattiin jotain tekemistä. Syynä toimintaan mukaan lähtemiseen olikin usean nuoren kohdalla kokeiluhaluun lisäksi se, että heillä ei ollut mitään muutakaan tekemistä. Myös arkirytmien löytämiseen tarvittiin apua ja ohjausta. Tällaiselle ohjaukselle on todettu aiemminkin olevan tarvetta (ks. Puuronen 2014).

Nuoret olivat osallistuneet oman henkilökohtaisen tarpeensa ja kiinnostuksensa mukaan etsivän nuorisotyön myötä erilaisiin toimintoihin: toiminnallisiin ryhmiin, ryhmätapaamisiin ja työpajoille. Etsivä nuorisotyöntekijä oli ohjannut nuoria myös yhteiskunnallisten palvelujen piiriin. Kynnystä madaltaakseen työntekijä oli tarvittaessa lähtenyt nuoren mukaan virastoissa asioimisen tueksi. Työntekijän rooli tukihenkilönä (ks. Kaartinen-Koutaniemi 2012, 36) koettiin tutkimuksessa onnistuneeksi ja omia toimintaedellytyksiä kehittäväksi. Nuoret kokivat saaneensa apua tilanteeseensa, ja toimintamuodon periaatteena oleva asiakaskeskeisyys (ks. Mikkonen 2007, 18) oli toteutunut jokaisen nuoren kohdalla hyvin. Etsivän nuorisotyön konkreettinen apu on

havaittu aiemminkin (esim. Pihlaja 1997), joten tämä tutkimus vahvistaa näiltä osin aiempaa tutkimusta.

Oman päätäntävällän merkitys korostui toiminnan toteutuksessa. Nuorille itselleen oli hyvin tärkeää tehdä itse päätöksiä ja valintoja. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen perustuva työote (Mikkonen 2007, Puuronen 2014) edisti nuorten mukaan myös toimintaan sitoutumista. Toiminnan vapaaehtoisuus onkin etsivän työn perusta, jolla tuetaan nuorten sitoutumista ja omaehtoisuutta. Tieto vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta lopettaa niin halutessaan helpotti eri toimintoihin mukaan lähtemistä ja nuorelle itselleen uusien asioiden kokeilemistä. Kokemuksista tulikin esille, että pakotettuna toimintaan ei olisi niinkään osallistuttu. Motivaatio oli korkeampi, kun nuori meni toimintoihin vapaaehtoisesti mukaan eikä siksi, että joku oli hänet sinne määrännyt. Omaehtoinen ja mielekkääksi koettu tekeminen vaikuttaakin olevan toiminnan ydin ja rikkaus. Yhteistyö nuoren kanssa toimii parhaiten, kun se onnistutaan tekemään ilman auktoriteettiasemaa. Tukea ja keskusteluapua on hyvä olla tarvittaessa saatavilla, mutta nuoren oman päätösvallan säilyttäminen ja turvaaminen koko yhteistyön ajan on olennaista muun muassa motivaation ja sitoutumisen kannalta.

Nuorten kokemuksista ilmeni, että nuoren omalla asenteella on merkitystä etsivän nuorisotyön toteutuksen kannalta. Ymmärrettävästi nuoren oma tahto ja aloitteellisuus (Pihlaja 1997, 212) sekä itsestä lähtevä aktiivisuus (Kotiranta 2008, 84) ovat olennaisia. Jos nuorella on halua kokeilla erilaisia etsivän nuorisotyöntekijän ehdottamia asioita ja tehdä valintoja omaan elämäänsä liittyen, on etsivä nuorisotyön toteutus yksinkertaisempaa ja osallistuminen mielekkäämpää. Jos nuorella on halua saavuttaa tavoitteitaan, hän todennäköisesti toimii sitoutuneena etsivään nuorisotyöhön ja sen periaatteisiin.

Etsivä nuorisotyöntekijä nuoren tukena

Työntekijällä on tulosten mukaan hyvin keskeinen merkitys etsivän nuorisotyön toteutuksessa (ks. Kaartinen-Koutaniemi 2012, Puuronen 2014). Mukava ja helposti lähestyttävä työntekijä edesauttaa nuoren mukaan lähtemistä ja halua osallistua toimintaan. Työntekijöiden koettiin olevan kannustavia ja halukkaita auttamaan. Myös sopivan epävirallinen tyyli koettiin hyväksi. Ilman työntekijän ohjausta omaa elämäntilannetta ei olisi välttämättä osattu muuttaa. Yhteistyö toimi parhaiten nuoren kokiessa olevansa kunnioitettu ja kuunneltu häntä itseään koskevissa asioissa. Tieto päätäntävällän

säilymisestä nuorella itsellään kannusti myös oman elämän muokkaamiseen. Kokonaisuudessaan toiminta koettiin tehokkaaksi sen rentoudesta huolimatta. Tähän voinee vaikuttaa sekin, että rento ja nuoren päätösvaltaa kunnioittava ilmapiiri mahdollisesti edesauttoi osaltaan nuorten paneutumista omaan tilanteeseensa sekä lisäsi motivaatiota tulevaisuuteen liittyviä valintoja kohtaan.

Työntekijöiden toimintatavat ja -tyylit ovat keskeisellä sijalla etsivässä nuorisotyössä. Työntekijöiden lähestymisen helppous ja vuorovaikutuksen luontevuus ovat hyvin olennaisia työntekijän luodessa suhdetta nuoren kanssa. Työntekijöiden on tärkeää paneutua nuorten yksilöllisiin elämäntilanteisiin. Etsivän työn hyvän toteutuksen kannalta pätevien ja alalle sopivien työntekijöiden saatavuus on tärkeää. Työntekijöitä tulisi myös olla riittävästi.

Nuorten mielestä oli hyvin tärkeää saada tukea ja apua. Kaikki haastatellut nuoret kokivat saaneensa riittävästi ohjausta ja tulleeensa kuulluiksi. Sosiaalisella tuella onkin suuri merkitys nuorelle (Pihlaja 1997; Veivo & Vilppola 1998). Yhdessä työntekijän kanssa asioiden selvittäminen oli mielekästä ja hyödyllistä. Toiminnassa korostui yhteistyön merkitys ja kuten Puuronen (2014, 26) on todennut nuoren rinnalla kulkeminen. Nuorten kokemusten mukaan työntekijät halusivat aidosti auttaa yrittäen löytää nuorta kiinnostavia vaihtoehtoja. Työntekijät eivät luovuttaneet, vaikka kaikki ehdotukset eivät nuorta kiinnostaneetkaan. Auttamistyössä korostuukin työntekijän auttamishalu (Särkelä 2001, 27; Puuronen 2014, 101). Tässä tutkimuksessa osa nuorista jopa koki, että aiemmin heillä ei ole ollut ihmistä, joka olisi kuunnellut vastaavalla tavalla. Nuorille olisikin tärkeää tarjota mahdollisuuksia puhua omista asioistaan. Kuunteleva aikuinen voi monessa tilanteessa olla hyvin tärkeä tekijä syrjäytymiskiirteen katkaisemisessa.

Etsivä nuorisotyö elämänkulun muokkaajana

Nuoret kokivat etsivään nuorisotyöhön osallistumisen merkityksellisenä oman elämänkulkunsa kannalta. Elämälle oli löytynyt tuen ja avun myötä uudenlainen suunta, ja ajatukset omista kiinnostuksen kohteista olivat selkiintyneet. Nuorten elämäntilanteet ennen etsivään nuorisotyöhön ohjautumista vaihtelivat. Taustalla oli opintojen keskeyttämisiiä, itselle sopimattomalle alalla kouluttautumista, terveydellisiä ongelmia ja liiallista päihteiden käyttöä. Koulutuksen keskeyttäminen näyttäytyi mahdollisena

syрjäytymiseen johtavana tekijänä. Myös väärälle alalle kouluttautuminen lisäsi syрjäytymisriskiä: oman alan töihin ei pyritty ja kiinnostuksenkohteet olivat epäselviä. Ongelmalliseksi muodostunut alkoholinkäyttö ja masentuneisuus vaikeuttivat osaltaan uuden suunnan löytämistä.

Kokemusten mukaan elämä oli muuttunut merkittävästi myönteisempään suuntaan. Esimerkiksi kesken jääneitä opintoja ei olisi suoritettu loppuun ilman etsivän nuorisotyön kautta saatua kannustusta ja ohjausta. Ulkopuolisella tuella voikin olla olennainen merkitys nuoren elämänkulussa (Aaltonen ym. 2003, 14, 40). Nuoret toivat esille myös omassa asenteessa ja ajattelussa tapahtuneita muutoksia. Positiivisten kokemusten ja kannustuksen myötä oli opittu uskomaan itseän enemmän. Joidenkin kohdalla myös asenne uusia ja erilaisia asioita kohtaan muuttui: uusia asioita voi ainakin kokeilla.

Nuoret ovat tyytyväisiä nykyiseen elämäntilanteeseensa. Elämään on tullut mielekästä tekemistä ja aiempaa selkeämpi suunta. Nuoret ovat työelämässä, opiskelemassa tai työpajoilla. Ajatukset tulevaisuudesta ovat selkiytyneet, ja tulevaisuutta pystytään ajattelemaan aiempaa tavoitteellisemmin. Osa nuorista uskoo vahvasti pärjäävänsä tulevaisuudessa itsenäisesti. Toisaalta oli havaittavissa myös epävarmuutta haaveiden toteutumisen suhteen. Kaikki haastatellut olisivat edelleen valmiita ottamaan tarvittaessa yhteyttä etsivään nuorisotyöhön. Tämä viestii onnistuneesta ja toimivasta nuoren ja työntekijän välisestä suhteesta, jota voidaankin pitää yhtenä etsivän työn lähtökohtana.

Etsivä nuorisotyö vaikuttaa nuorten kokemusten perusteella toimivalta kokonaisuudelta. Nuoren ja työntekijän välisen yhteistyön toimivuus ja nuoren oma motivaatio luovat hyvät lähtökohdat nuoren tukemiselle. Olennaista on tuen tarpeessa olevien nuorten ohjautuminen etsivän nuorisotyön pariin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tärkeää on myös se, että nuoret tietäisivät tällaisen toimintamuodon olemassaolosta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista.

7.2 Tutkimuksen arviointia

Tutkimusprosessi onnistui mielestäni kokonaisuudessaan hyvin. Etsivää nuorisotyötä oli mielekästä tarkastella nuorten omasta näkökulmasta. Valittu aineistonkeruumenetelmä oli toimiva, ja fenomenologisen analyysitavan soveltamisen kautta sain haastatteluaineistosta

vastaukset tutkimuskysymyksiin. Fenomenologisen analyysitavan soveltaminen omaan aineistooni edellytti eri vaihtoehtojen vertailuja ja pohtimista. Kokeilin erilaisia tapoja analyysin toteuttamiseksi löytääkseni aineistolleni sopivimman tavan. Analyysissa vaihtoehtoina oli muodostaa yksi yleinen merkitysverkosto tai useampia yleisen merkitysverkoston tyyppejä (Perttula 1995, 2000). Tässä tutkimuksessa käytin molempia tapoja. Muodostin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastatakseni yhden yleisen merkitysverkoston ja toiseen kysymykseen liittyen useampia yleisen merkitysverkoston tyyppejä. Tämä ratkaisu vaikutti sopivimmalta vaihtoehdolta. En laittanut työssäni näkyville yksilökohtaisia merkitysverkostoja vähentääkseni nuorten tunnistettavuutta. Tämän voi nähdä tutkimuksen luotettavuutta heikentävänä tekijänä, mutta pidin kuitenkin tärkeimpänä anonymiteetin toteutumisen turvaamista. Muilta osin olen pyrkinyt raportoimaan tutkimuksen kulkua mahdollisimman tarkasti.

Avointen haastattelujen kautta pyrin tavoittamaan nuorten omat kokemukset etsivästä nuorisotyöstä. Annoin haastatelluille mahdollisuuden puhua suhteellisen vapaasti aihealueesta esittäen tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Kaikkien haastateltavien kohdalla tällainen vapaamuotoisempi keskustelu ei kuitenkaan täysin onnistunut, joten esitin kysymyksiä tarkentaakseni aihealuetta ja helpottaakseni nuoren kokemuksista kertomista. Huomionarvoista on sekin, että haastateltaviksi on voinut valikoitua tietynlaisia ihmisiä, mikä on osaltaan voinut vaikuttaa tutkimustuloksiin. Haastateltaviksi vapaaehtoisesti lähteneet ovat itse olleet halukkaita kertomaan elämästään ja kokemuksistaan. Kaikki eivät välttämättä halua kertoa kokemuksistaan eivätkä siten osallistu haastatteluihin. Lisäksi merkitystä on voinut olla myös sillä, kenelle etsivät nuorisotyöntekijät ovat haastattelupyynnön lähettäneet. Etsivillä nuorisotyöntekijöillä on voinut olla tietynlainen ajatus siitä, ketkä todennäköisimmin osallistuisivat haastatteluun. Tässä tutkimuksessa kaikkien haastatteluun osallistuneiden kokemukset etsivästä nuorisotyöstä olivat positiivisia. Negatiivisempiakin kokemuksia lienee kuitenkin olemassa. Negatiivisempien kokemusten tavoittaminen vaikutti tämän tutkimuksen perusteella olevan kuitenkin vaikeaa. Tälläkin aineistolla kokemukset kuitenkin vaihtelivat. Tietenkin jos aineisto olisi ollut suurempi, kokemusten kirjo olisi voinut olla laajempi.

Huomionarvoista on sekin, että oma haastattelukokemukseni on suhteellisen vähäistä, joka on voinut vaikuttaa aineistoon. Olen voinut tahtomattani ja huomaamattani johdatella vastauksia tiettyyn suuntaan. Pyrin kuitenkin tietoisesti välttämään nuorten vastausten

johdattelua. Kokonaisuudessaan haastattelut menivät hyvin, ja uskon saavuttaneeni niiden avulla tutkimuksen tavoitteet. Tutkimustulokseni tukivat aiemmin tehtyjä tutkimuksia.

7.3 Jatkotutkimusmahdollisuuksia

Tulosten mukaan etsivä nuorisotyö on toimintamuotona hyvä ja tarpeellinen. Niin hyvää käytäntöä, rakennetta tai toimintaympäristöä ei kuitenkaan olekaan, jota ei pitäisi kehittää (Leppä & Palomäki 2012, 213). Siten etsivän nuorisotyön kehittämiseksi olisi hyvä tarkastella toimintamuotoa eri näkökulmista. Etsivää työtä on tärkeää tarkastella nuorten lisäksi myös työntekijöiden näkökulmasta. Toisaalta olisi mielenkiintoista selvittää myös nuorten läheisten ajatuksia etsivän työn mahdollisuuksista.

Olisi myös hyvä tutkia nuorten kokemuksia laajemmalla aineistolla tai perehtyä tapaustutkimusmaisesti tietyn paikkakunnan etsivän nuorisotyön toimintaan niin nuorten kuin työntekijöiden näkökulmasta. Toisaalta myös etsivän nuorisotyön vierauden vuoksi olisi mielenkiintoista selvittää, millaisiksi ihmiset yleensä mieltävät etsivän nuorisotyön roolin ja toimintatavat. Ollaanko erityisnuorisotyömuodon olemassaolosta, saatavuudesta tai toimintaperiaatteista tietoisia? Millainen mielikuva etsivästä nuorisotyöstä on muodostunut nuorten keskuuteen? Hyödyllistä olisi myös selvittää, miten tietoa etsivästä nuorisotyöstä saataisiin entistä paremmin nuorten tietoisuuteen.

Lisäksi etsivää nuorisotyötä olisi mielenkiintoista tutkia ja vertailla eri paikkakuntien kesken. Tämä mahdollistaisi eri alueiden käytäntöjen ja niiden toimivuuden vertailun. Tällöin hyväksi havaittuja toimintamalleja olisi mahdollista siirtää vastaavanlaisiin toimintaympäristöihin. Lisäksi etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta ja merkitystä nuorten elämälle olisi mielenkiintoista tutkia pidemmällä aikavälillä. Miten aikuisuuteen siirtynyt nuori kokee etsivän nuorisotyön merkityksen elämänsä kannalta kymmenen vuoden kuluttua? Kokonaisuudessaan jatkotutkimuksessa olisi hyödyllistä selvittää ja arvioida nykyisten etsivän nuorisotyön käytänteiden toimivuutta sekä tarkastella mahdollisuuksia käytänteiden kehittämiseksi, jotta ne vastaisivat yhä paremmin nuorten tarpeisiin.

*"Elämää voi ymmärtää vain taaksepäin katsomalla,
mutta sitä on eletävä eteenpäin."*

-Søren Kierkegaard-

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. (2003) Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Aho, S. & Vehviläinen, J. (1997) Keppi ja porkkana. Tutkimus alle 20-vuotiaita aktivoivan työvoimapolitiittisen uudistuksen vaikutuksista ja koulutuksen ulkopuolelle jäävistä nuorista. ESR-julkaisut 3/1997. Helsinki. Työministeriö.
- Bogdan, R. & Biklen, S. (1992) Qualitative research for education. An introduction to theory and methods. 2. painos. Boston: Allyn & Bacon.
- Buchmann, M. (1989) The Script of Life on Modern Society: Entry in Adulthood in a changing world. Chicago: The University of Chicago Press.
- Caspi, A. (2002). Social selection, social causation, and developmental pathways: empirical strategies for better understanding how individuals and environments are linked across the life-course. Teoksessa L. Pulkkinen & A. Caspi. (toim.) Paths to successful development. Personality in the life course. Cambridge University Press, 281–301.
- Heidegger, M. (1927). Sein und Zeit. Suomennos Kupiainen, R. 2000. Oleminen ja aika. Tampere: Vastapaino.
- Hein, S. & Austin, W. J. (2001) Empirical and Hermeneutic Approaches to Phenomenological Research in Psychology: A Comparison. Psychological Methods 6 (1), 3-17.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000) Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, E. (2009) Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa S. Raitakari & E. Virokannas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 41–61.
- Huhtajärvi, P. (2008) Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 446–457.
- Juden-Tupakka, S. (2007). Askelia fenomenologiseen analyysiin. Fenomenologinen menetelmä empiirisessä tutkimuksessa. Teoksessa E. Syrjäläinen, A. Eronen & V.-M. Värrä (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press, 62–90.
- Juvonen, T. (2009) Kontrollin ulottuvuuksia nuorten kanssa tehtävässä etsivässä työssä. Teoksessa S. Raitakari & E. Virokannas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät.

Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 96. Jyväskylä: Gummerus, 155–180.

Kaartinen-Koutaniemi, J. (2012) Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.

Kannasoja, S. (2013) Nuorten sosiaalinen toimintakyky. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 484. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42447/978-951-39-5459-8_vaitos23112013.pdf?sequence=1>, luettu 12.6.2014.

Kilpeläinen, A. (2000) Naiset paikkaansa etsimässä. Aikuiskoulutus naisen elämänselämän rakentajana. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 163. Väitöskirja.

Kojo, M. (2012) Pause päällä. Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuorten elämänselämässä. Janus 20 (2) 2012, 94–110.

Komonen, K. (1999) YKSILÖLLINEN VALINTA VAI PORTTI KOULUTUKSELLISEEN SYRJÄYTYMISEEN? - ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/holtittomasta_hallittuun.pdf>, luettu 12.9.2013.

Korkiamäki, R. (2009) ”KALJAPORUKOITA” VAI ”IHAN TAVALLISII KOVIKSII” – osallisuus vertaisryhmässä nuorten määrittelyn kohteena. Teoksessa S. Raitakari & E. Virokannas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 83–105.

Korkiamäki, R. (2013) Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 137.

Kotiranta, T. (2008) Aktivoinnin paradoksit. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 335. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18004/9789513932503.pdf?sequence=1>>, luettu 2.3.2014.

Kouvo, A., Stenström, M.-L., Virolainen, M. & Vuorinen-Lampila, P. (2011) Opiskelupoluilta opintourille. Katsaus tutkimukseen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 42. Saatavilla <<http://ktl.jyu.fi/img/portal/20810/G042.pdf>>, luettu 10.6.2014.

Kuronen, I. (2011) ”Mun kompassin neula vaan pyörii” Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 41. Saatavilla <<http://ktl.jyu.fi/img/portal/19837/G041verkkojulkaisu.pdf>>, luettu 10.6.2014.

- Kuula, R. (2000) Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Väitöskirja. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.
- Laine, T. (2010) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell, 28–45.
- Latomaa, T. (2005) Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.), Kokemuksen tutkimus. Merkitys, tulkinta ja ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia, 17–88.
- Lehtomaa, M. (2008) Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa J. Perttula ja T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus: merkitys, tulkinta ja ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 163–194.
- Lehtovaara, M. (1992) Subjektiiivinen maailmankuva kasvatustieteellisen tutkimuksen kohteena – Kasvatuksen filosofian pohdintaa ja kasvatustieteen filosofian kehittelyä Lauri Rauhalan eksistentiaalisen fenomenologian pohjalta erityisesti silmälläpitäen minäkäsitystutkimuksia. Väitöskirja. Kasvatustieteiden laitos. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lehtovaara, M. (1993) Fenomenologinen näkökulma ihmisen tutkimisen metodologiaan. Teoksessa J. Varto (toim.) Kohti elämismaailman ja ihmisen laadullista tutkimista. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta 44. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti, 1–34.
- Leppä, T. & Palomäki, T. (2012) ”Käytännöllinen tyke”. Työelämän kehittämis- ja palvelutoimita nuoriso- ja vapaa-aika-alan työelämän ja koulutuksen järjestäjien yhteisenä kehittämistyökaluna. Teoksessa K. Komonen, L. Suurpää & M. Söderlund (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 213–228.
- Linnakangas, R. & Suikkanen, A. (2004) Varhainen puuttuminen, Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavilla <<http://pre20090115.stm.fi/hu1083758936712/passthru.pdf>>, luettu 10.10.2013.
- Lämsä, A.-L. (1999) Nuorten elämänpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näyttämönä. Teoksessa M. Kuorelahti & R. Viitanen (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. NUORA:n julkaisuja Nro 14. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 49–59. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/holtittomasta_hallittuun.pdf>, luettu 4.10.2013.
- Miettinen, T., Pulkkinen, S. & Taipale, J. (2010) Johdanto. Teoksessa T. Miettinen, S. Pulkkinen & J. Taipale (toim.) Fenomenologian ydinkysymyksiä. Helsinki: Hakapaino, 9–22.

Mikkonen, M. (2007) Etsivätyö Euroopan syrjäytyneiden väestönosien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. A-klinikkasäätiön raporttisarja 58. Saatavilla <<http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/sites/toimipaikka.a-klinikka.fi.vinkki/files/Etsiv%C3%A4ty%C3%B6%20Euroopan%20syrj%C3%A4ytyneiden%20v%C3%A4est%C3%B6nosien%20parissa.pdf>>, luettu 4.10.2013.

Myrskylä, P. (2012) Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta. Saatavilla <<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>, luettu 14.3.2014.

Männikkö, J. (2011) Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi. Kaupunki-innovaatiot-hanke. Saatavilla <<http://www.kaupunki-innovaatiot.fi/wp-content/uploads/2011/06/Etsiv%C3%A4-nuorisoty%C3%B6n-ja-ty%C3%B6otteen-pika-analyysi-2011.pdf>>, luettu 1.10.2013.

Määttä, M. & Tasanko, P. (2012) Nuorisotyön tehtävä ohjelma(yhteis)kunnassa. Teoksessa K. Komonen, L. Suurpää & M. Söderlund (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 23–35.

Niemelä, P. (2009) Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Teoksessa M. Mäntysaari, A. Pohjola & T. Pösö (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–236.

Nieminen, J. (2007) Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 76, 21–43.

Niskanen, S. (2006) Hermeneuttisen psykologian tieteenfilosofinen traditio. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) 2006: Kokemuksen tutkimus, Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Vantaa: Dark Oy, 90–111.

Nuorisolaki. 72/2006. Saatavilla <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072#a20.8.2010-693>>, luettu 15.11.2013.

Nuorisolaki. 693/2010. Uudistettu. Alkuperäinen laki 27.1.2006/72. Saatavilla <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>>, luettu 15.11.2013.

Nuotio, J. (2010) Hitaan löytämisen oikeus. Nuorten Palvelu ry. Saatavilla <http://www.lskl.fi/files/392/Jaakko_Nuotio.pdf>, luettu 12.12.2011.

Nurmi, J.-E. (1995) Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 256–274.

Ojanen, E. (2011) Henki, hyvyys ja sosiaalinen. Teoksessa T. Kotiranta, P. Niemi & R. Haaki (toim.) Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 226–237.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2012) Etsivä nuorisotyö. Saatavilla <http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/>, luettu 10.12.2012.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2013) Etsivään nuorisotyöhön lähes 12 miljoonaa. Saatavilla <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/06/avustus_etsiva_nuorisoty.html?lang=fi&extra_locale=fi>, luettu 14.1.2014.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2014) Valtionavustuksella tuettua etsivää nuoristyötä v. 2014. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyon_avustukset/TP_EtsivanTyonAmmattilaistenPalkkaus/Liitteet/Etsiva_nuorisotyon_kartta_25062014.jpg>, luettu 2.8.2014.
- Pallas, A.M. (1995) *Schooling, Careers, and the Life Course*. Teoksessa Pink, W.T. & Noblit, G.W. (toim.) *Continuity and Contradiction: the futures of the sociology of education*. Hampton Press. Cresskill, 41–65.
- Perttula, J. (1995) Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Suomen fenomenologinen instituutti. Tampere.
- Perttula, J. (1998) *The experienced life-fabrics of young men*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Perttula, J. (2000) Kokemuksesta tiedoksi: Fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. *Kasvatus* 31 (5), 428–442.
- Perttula, J. (2006) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia Oy, 115–162.
- Perttula, J. (2014) Fenomenologisen metodin uudelleen muotoilua. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja: Maarit Rantanen. Lähetetty 19.3.2014, luettu 19.3.2014. Yksityinen sähköpostiviesti.
- Pihlaja, J. (1997) ”Ne ei ainakaan laula mitään eteenpäin” Tutkimus etsivän nuorisotyön projektista Tampereella 1991–1995. Nuorten palvelu ry:n julkaisuja 3-1997. Kuopio: Liikekirjapaino Oy.
- Pihlanto, P. (2008) Nuoren syrjäytyminen situationaalisenä ja tajunnallisena ongelmana. Kommentti nuorisotutkimuksen verkkokanava. Saatavilla <<http://www.kommentti.fi/kolumnit/nuoren-syrj%C3%A4ytyminen-situationaalisenä-ja-tajunnallisena-ongelmana>>, luettu 13.1.2014.
- Pirttiniemi, J. (1996) Mitä oppilaat odottavat koululta? Yläasteen onnistuneisuus ja riskitekijät oppilaiden arvioimina. Teoksessa E. Liimatainen-Lamberg (toim.) *Syrjäytymisriskien ehkäisy, syrjäytyneiden koulutuspalvelut ja ohjaustoiminta*. Opetushallituksen arviointi 7/96. Helsinki: Yliopistopaino, 79–85.

- Pohjola, A. (1994) Elämän valttikortit? Nuoren aikuisen elämänkulku toimeentulotukea vaativien tilanteiden varjossa. Acta universitatis lapponiensis 5. Väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Pohjola, A. (2009) Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa S. Raitakari & E. Virokannas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 21–40.
- Pulkkinen, L. & Caspi, A. (2002). Personality and paths to successful development: an overview. Teoksessa L. Pulkkinen & A. Caspi. (toim.) Paths to successful development. Personality in the life course. Cambridge University Press, 1–18.
- Puuronen, A. (2014) Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura verkkojulkaisuja 70. Saatavilla <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/etsivan_katse.pdf>, luettu 16.2.2014.
- Puuronen, V. (2006) Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Päivärinta, T. (1996) Positioning the young unemployed. Teoksessa H. Helve & J. Bynner (toim.) Youth and life management. Research perspectives, 60–70.
- Rauhala, L. (1983) Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- Rauhala, L. (1989) Ihmisen ykseys ja moninaisuus. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Rauhala, L. (1993) Eksistentiaalinen fenomenologia hermeneuttisen tieteenfilosofian menetelmänä: maailmankuvan kokonaisrakenteen erittelyä ihmistä koskevien tieteiden kysymyksissä. Tampere. Tampereen yliopisto.
- Rauhala, L. (1997) Tajunnan tutkimus sen oman struktuurin ehdoilla. Filosofinen n&n aikakauslehti 1/97. Saatavilla <http://netn.fi/197/netn_197_rauha.html>, luettu 10.10.2013.
- Rauhala, L. (2005) Hermeneuttisen tieteenfilosofian analyysseja ja sovelluksia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Satulehto, M. (1992) Elämismailma tieteiden perustana: Edmund Husserlin tieteen filosofia. Filosofian tutkimuksia Tampereen yliopistosta. Tampereen yliopisto.
- Siltala, J. (2013) Nuoriso - mainettaan parempi? Nykynuorten sopeutumiskäsitteet historiassa. Helsinki: WSOY.
- Soanjärvi, K. (2011) Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 413. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27118/9789513943370.pdf?sequence=1>>, luettu 1.11.2011.

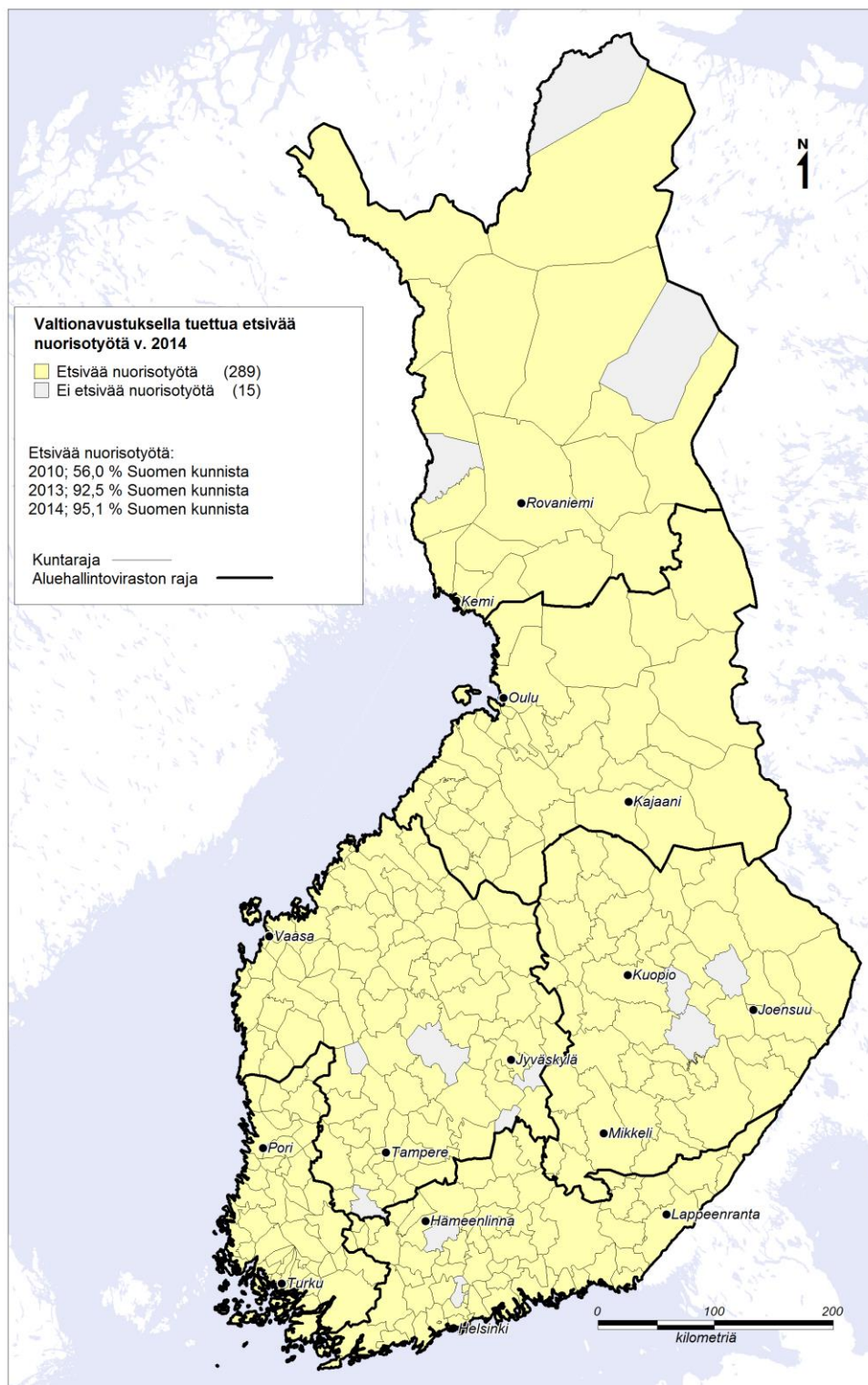
- Spergel, I. (1966) *Street Gang Work. Theory and Practice*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Särkelä, A. (2001) *Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön*. Tampere: Vastapaino.
- Takala, M. (1992) ”Kouluallergia” – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tilastokeskus. (2011) *Koulutuksen keskeyttäminen*. Saatavilla <<http://stat.fi/meta/til/kkesk.html>> , luettu 21.10.2011.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2012) *Nuorten yhteiskuntatakuu: koulutusta, työtä ja täsmäpalvelua. Tiedotteet 2012*. Saatavilla <http://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2012?109336_m=105791>, luettu 1.9.2013.
- Ulvinen, V.-M. & Siljander, P. (1995) *Syrjäytymisestä selviytymiseen - vaikeuksien kautta elämänhallintaan*. Nuorisotutkimus 4, 42–50.
- Varsinais-Suomen Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. (2009) *Tilastoraportti 2009 Etsivä nuorisotyö*. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyö/liitteet/Tilastoraportti_2009.pdf>, luettu 21.10.2011.
- Varto, J. (1992) *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Varto, J. (1994) *Filosofinen ihmiskäsitys ja toiseus*. Teoksessa J. Lehtovaara & R. Jaatinen (toim.) *Dialogissa – matkalla mahdollisuuteen*. Tampereen opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja. Tampere: Tampereen yliopisto, 83–113.
- Varto, J. (2005) *Laadullisen tutkimuksen metodologia. Metodologia tutkii menetelmien perusteita ja oletuksia*. Elan vital. Saatavilla: <http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf>, luettu 4.10.2013.
- Veivo, L. & Vilppola, T. (1998) *Työllistymisen ja työelämän rakentuminen*. Teoksessa V.-M. Ulvinen (toim.) *Lasten ja nuorten syrjäytymistä koskevan tiedon mahdollisuudet*. NUORAn julkaisuja. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Raportti, 47–60. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Lasten_ja_nuorten_syrjxytymistx_koskevan_tutkimuksen_mahdollisuudet.pdf>, luettu 10.1.2014.
- Viitanen, R. (1998) *Tiedon tie syrjäytymisen kokemisesta päätöksenteon perustaksi*. Teoksessa V.-M. Ulvinen (toim.) *Lasten ja nuorten syrjäytymistä koskevan tiedon mahdollisuudet*. NUORAn julkaisuja. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Raportti, 25–32. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Lasten_ja_nuorten_syrjxytymistx_koskevan_tutkimuksen_mahdollisuudet.pdf>, luettu 10.1.2014.

Virtanen, J. (2006) Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp, 151–213.

Vuorila, H. (2013) Ainutlaatuinen filosofi. Lauri Rauhalan filosofia osa 1. Uusi safiiri. Saatavilla <http://www.via.fi/tiedostot/US_2013-1_6-11_Ainutlaatuinen_filosofi.pdf>, luettu 15.2.2014.

LIITTEET

LIITE 1 Etsivä nuorisotyö kunnissa vuonna 2014 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014)

LIITE 2 Haastattelupyyntö

Hei!

Olisitko kiinnostunut jakamaan kokemuksiasi etsivästä nuorisotyöstä?

Opiskelen sosiaalityötä Jyväskylän yliopistossa ja teen pro gradu -tutkielmaa etsivään nuorisotyöhön liittyen. Tarkastelen etsivään nuorisotyöhön osallistuneiden omia kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä Keski-Suomen alueella.

Etsivään nuorisotyöhön osallistuneiden omat kokemukset ja käsitykset ovat tutkimukseni kannalta erittäin tärkeitä. Käsittelen haastatteluaineistoa täysin luottamuksellisesti eivätkä nimet, paikkakunnat tms. tule kenenkään muun tietoon.

Haastattelu on mahdollista toteuttaa myös puhelimitse.

Kerron mielelläni lisää tutkimuksesta! Ota yhteyttä viimeistään 20.11.2013 sähköpostitse tai puhelimitse, jos kiinnostuit haastatteluun osallistumisesta!

Osallistuneiden kesken arvotaan kolme finnikinon elokuvalippua.

Kiitos!

Maarit Rantanen

*****@student.jyu.fi

044 *****

LIITE 3 Avoimen haastattelun tukena ollut haastattelurunko

Haastattelu

TAUSTA

- **ikä**
- **sukupuoli**
- **Kerro elämäntilanteestasi ennen kuin aloitit etsivässä työssä**
- aiempi koulutus ja työkokemus
- mitä teit?

ETSIVÄÄN TYÖHÖN OSALLISTUMINEN

- **Kuvaile elämäsi silloin, kun aloitit etsivässä nuorisotyössä.**
- Milloin ohjautunut etsivän nuorisotyön pariin?
- Mitä kautta ohjautunut mukaan?
- **Mikä sai mukaan etsivään työhön?**
- Osallistuminen vapaaehtoisista, mikä sai mukaan?
- **Kerro mitä tapahtunut etsivän nuorisotyön myötä?**
- Miten käytännössä alkoi?
- Mihin ohjattu/ohjautunut? Mitä tehnyt?

ETSIVÄN TYÖN OHJAAJAT

- **Kerro ohjaajista/etsivän työn tekijöistä?**
- Kerro yhteistyöstänne?
- **Kerro omasta roolistasi etsivässä työssä?**
- **Millainen on hyvä etsivän työn ohjaaja?**

YLEISESTI ETSIVÄSTÄ TYÖSTÄ

- **Kerro mitä hyvää toiminnassa yleensä?**
- Saiko sellaista ohjausta ja tukea, jota toivoi ja joka oli tarpeellista?

- **Kerro miten nuoria tulisi tukea ja millaista tukea he sinun mielestäsi kaipaavat?**
- Minkälaista hyötyä yleensä ollut itselle osallistumisesta?
- **Tarvitsisiko etsivää työtä muuttaa jotenkin?**

NYKYHETKI

- **Kerro elämästäsi tällä hetkellä?**
- Mitä teet?
- Jos tarvitsisit apua, kenen puoleen kääntyisit?
- **Kerro/kuvaile miten oma elämä ja toiminta muuttunut verrattuna aiempaan tilanteeseen ennen etsivää työtä?**

TULEVAISUUS

- **Minkälainen merkitys etsivään työhön osallistumisella on ollut sinulle?**
- Missä näkisit itsesi esimerkiksi vuoden päästä?
- Tulevaisuudensuunnitelmat?